

(1)

ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ในจังหวัดปัตตานี
: กรณีศึกษา โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล จังหวัดปัตตานี

Problems and Threats of Commercial Goat Raising in Pattani Province
: A Case Study of “One Farm One Tambon Project”

นพรัตน์ สักดีพันธ์

Noppharat Sakpan

สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจเกษตร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Master of Science Minor Thesis in Agribusiness

Prince of Songkla University

2549

เลขหมู่ ST 383.5.75 403 2549 6001
Bib Key 212867
5 ก.ค. 2549

ชื่อสารนิพนธ์ ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ในจังหวัดปัตตานี
: กรณีศึกษา โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล จังหวัดปัตตานี
ผู้เขียน นายนพรัตน์ ศักดิ์พันธ์
สาขาวิชา ธุรกิจเกษตร

อาจารย์ที่ปรึกษา

คณะกรรมการสอบ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล).....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล).....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปริญญญา เติต โนม).....กรรมการ
(อาจารย์ ไชยยะ คงมณี)

ชื่อสารนิพนธ์ ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ในจังหวัดปัตตานี
: กรณีศึกษา โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล จังหวัดปัตตานี

ผู้เขียน นายนพรัตน์ ศักดิ์พันธ์

สาขาวิชา ธุรกิจเกษตร

ปีการศึกษา 2548

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ในจังหวัดปัตตานี กรณีศึกษา โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล จังหวัดปัตตานี ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและการดำเนินงานของโครงการ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ การจัดการทางการผลิตของโครงการ และศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการวางแผนและปรับปรุงการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ และเป็นแนวทางในการส่งเสริมการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งเก็บรวบรวมโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ จังหวัดปัตตานี จำนวน 4 ราย ผู้นำกลุ่มเกษตรกร จำนวน 8 ราย และสัมภาษณ์กลุ่มจำนวน 8 กลุ่มตัวอย่าง โดยในแต่ละกลุ่มประกอบด้วย เกษตรกรกลุ่มละ 5 คน ผลจากการศึกษาพบว่า

โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบลเป็นโครงการเร่งด่วนของรัฐบาล เพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่มุ่งส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวเป็นกลุ่มอาชีพ เพื่อการสร้างอาชีพ สร้างงาน และสร้างรายได้ ที่มั่นคง ให้กับเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดปัตตานี เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น และเป็นส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งการพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการ และเพิ่มศักยภาพในการผลิตให้กับเกษตรกร เพื่อให้การเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ประสบความสำเร็จ

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศชายและนับถือศาสนาอิสลาม ระดับการศึกษาก่อนข้างต่ำ ประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นหลัก เช่น ทำนา ทำสวนยางพารา เป็นต้น มีการเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริม เช่น ไก่ แพะ แกะ เป็นต้น มีรายได้ไม่แน่นอน และมีฐานะยากจน

กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่า 20 คน และต้องจัดหาที่ดินเพื่อเป็นที่ตั้งฟาร์ม โดยรัฐบาลสนับสนุนปัจจัยการผลิต ประกอบด้วย โรงเรือน พันธุ์แพะ อาหารสำเร็จรูป แปลงหญ้า ยาและวัคซีน รวมถึงค่าจ้างแรงงานเลี้ยงแพะในระยะแรก โดยกลุ่มเกษตรกร

ต้องผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการระดับจังหวัด และเกษตรกรทุกคนต้องผ่านการอบรมในเรื่องของการเลี้ยงดูแพะ การทำบัญชีฟาร์ม และการศึกษาดูงานฟาร์มแพะ

ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ เป็นการตัดสินใจโดยผ่านมติที่ประชุมกลุ่ม โดยมีเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ให้คำแนะนำ และให้การช่วยเหลือ รูปแบบการเลี้ยงเป็นแบบการปล่อยในแปลงหญ้าสลับกับการขังในคอก ซึ่งมีการให้อาหารสำเร็จรูปและตัดหญ้าให้แพะกินในคอก ร่วมกับการให้แร่ธาตุเสริม นอกจากนี้ มีการถ่ายพยาธิและทำวัคซีนป้องกันโรคต่างๆ ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เกษตรกรจำหน่ายแพะส่วนใหญ่ให้กับผู้บริโภคในท้องถิ่น และเกษตรกรรายย่อยเพื่อนำไปปรับปรุงพันธุ์

ปัญหาและอุปสรรคของการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ที่เกิดขึ้น มีทั้งปัญหาด้านการผลิต เนื่องจากการขาดแคลนพ่อแม่พันธุ์ที่มีคุณภาพดี และเหมาะสำหรับการเลี้ยงในสภาพภูมิอากาศของภาคใต้ ปัญหาระบบการเลี้ยงที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ซึ่งก่อให้เกิดโรคพยาธิในแพะ และโรคติดเชื้อในแพะ เช่น โรคแท้งติดต่อ โรคปอดบวม โรคปากและเท้าเปื่อย เป็นต้น ปัญหาด้านการตลาด เนื่องจากระบบตลาดไม่มีประสิทธิภาพ การซื้อขายไม่มีมาตรฐาน และการบริโภคแพะที่จำกัด เฉพาะกลุ่มที่นับถือศาสนาอิสลาม รวมถึงปัญหาด้านการจัดการที่เกิดจากเกษตรกร เนื่องจากศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มของเกษตรกรอยู่ในระดับต่ำ และความรู้ ความเข้าใจในวิธีการเลี้ยงแพะในรูปแบบฟาร์มมาตรฐานของเกษตรกรยังมีน้อย ทำให้การจัดการเลี้ยงดูแพะไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้แพะที่เลี้ยงป่วยตายเป็นจำนวนมาก จึงมีผลผลิตแพะของกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการออกสู่ตลาดจำนวนน้อย ซึ่งทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาผลผลิตแพะขาดตลาดในแต่ละพื้นที่ได้

โครงการเร่งด่วนของรัฐบาลส่วนใหญ่ มีฐานคิดมาจากปัญหาความยากจน และการขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพของเกษตรกร รัฐบาลจึงมุ่งสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกร แต่ขาดการศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดรอบคอบ ทำให้การกำหนดโครงการของรัฐบาลไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร ประกอบกับ ขาดการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่งผลให้โครงการของรัฐบาลไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งนอกจากโครงการไม่สามารถสร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับเกษตรกรแล้ว ยังสร้างภาระให้กับเกษตรกรที่เข้าโครงการอีกด้วย ปัญหาความยากจนของเกษตรกรจึงยังไม่ได้รับการแก้ไข

Minor Thesis Title	Problems and Threats of Commercial Goat Raising in Pattani Province : A Case Study of "One Farm One Tambon Project"
Author	Mr. Noppharat Sakpan
Major Program	Agribusiness
Academic	2005

Abstract

The research was to study the problems and Threats of commercial meat goat raising in Pattani Province. The study used applied historical data and performance of the project, economical and social data from the farmer who joined in the project, to study the production management, problems and Threats of commercial meat goat farms. The results of the study were to offer guidelines in planning and improvement, and encourage commercial meat goat raising to be more efficient. The data was compiled from primary and secondary data and in-depth interviews collected from four officials of the Department of Livestock Development office in Pattani Province, 8 farmer leaders and interviews with 8 sampling groups and 5 people as individual farmers.

It found that the "One Farm One Tambon Project" was an emergency project of the government to solve social and economic problems and encourage the farmer to assemble into groups to generate work and job creation and provide stable incomes for participants in Pattani Province, and to improve the living conditions contribute to solving the unrest problem in the southern border provinces.

Most farmers who joined in the project were male, Muslim and with rather low education. Their occupations were mainly in agriculture, such as rice farms, rubber plantation, etc. They also had minor jobs in chicken, goat and sheep farms. They had unstable incomes and were poor.

The members of the farmer groups for this project consisted of at least 20 people. They had to provide grazing land for the farm location. The government helped the project through providing production factors such as buildings, goats, food, grass, medicine and vaccine, and also goat herder wages in the beginning. The agricultural groups had to be selected from a

provincial working group and they had to attend training in herding, study farm accounting and observe other goat farms.

Activities were initiated through a resolution at a group meeting with advice and assistance from the livestock officials. The herding styles were raising them in a pasture or putting them in a goat house. The goats were fed instant food, cut grass and nutrients in the goat house. In addition, deworming medicine and vaccine for disease prevention was given them according to the livestock official's advice. The farmers sold goat to local consumers and minor groups for breeding development.

The main problems and Threats of commercial meat goat farm were a lack of good qualified breeders and goat breeds suitable for raising in the weather of southern Thailand, sanitation problems which caused parasite infections in goat such as coccidiosis which causes pneumonia, sore mouth and foot rot, an inadequate marketing system, lack of trade standards and limited consumers, mainly the Muslim people, management problems of the farmers due to a low level of administration ability and also low awareness and understanding of herding methods under standard farm and a large number of animals lost through sickness and death. Besides, it affects to minimum products to the markets and it is difficult to solve in short supply of the goat products in individual area.

The emergency project of the government is based on poverty, lack of capitals for the farmer's livelihood. So that it aims to encourage all relevant production factors to them but non-performing information study prudentially.

Furthermore, the result of the government project is not in accordance with the farmer's demands and less preparation in any activities to them. It is able to achieve the objectives of the planning and also a burden created to the farmers and the poverty problem is not yet solved.

กิตติกรรมประกาศ

ผลงานวิจัยเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ในจังหวัดปัตตานี กรณีศึกษาโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล จังหวัดปัตตานี สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเอาใจใส่ดูแล ช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษา ในกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอน อย่างสม่ำเสมอของ รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ ทั้งใคร่ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปริญญา เฉิดโถม และอาจารย์ ไชยยะ คงมณี กรรมการสอบสารนิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำชี้แนะที่เป็นประโยชน์ต่อ ผู้วิจัย ทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัยขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี เกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล จังหวัดปัตตานี ที่ให้ความอนุเคราะห์และเสียสละเวลาในการให้ ข้อมูล ตลอดจนข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยในครั้งนี้

สำหรับบุคคลที่สำคัญยิ่ง ที่คอยเป็นกำลังใจและเป็นทุกอย่างของผู้วิจัยตลอดมา ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณคุณแม่และครอบครัวที่คอยเป็นกำลังใจมาโดยตลอดเวลา ที่ทำการศึกษา จนกระทั่งงานวิจัยนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี สุดท้ายขอขอบคุณเพื่อน ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจเสมอมา ผู้วิจัยขอขอบคุณค่าของสารนิพนธ์ฉบับนี้ แก่ผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน

นพรัตน์ ศักดิ์พันธ์

เมษายน 2549

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
Abstract	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ปัญหาและความสำคัญของการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	3
บทที่ 2 ตรวจสอบเอกสาร	4
2.1 ข้อมูลทั่วไปและวิธีการเลี้ยงแพะ	4
2.2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดปัตตานี	6
2.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
บทที่ 3 วิจัย	19
3.1 ข้อมูลและวิธีการรวบรวมข้อมูล	19
3.2 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	20
บทที่ 4 ผลการวิจัย	21
4.1 ความเป็นมาและการดำเนินงานของโครงการ	21
4.2 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	28
4.3 การจัดการทางการผลิตของโครงการ	31
4.4 ปัญหาและอุปสรรคการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ของโครงการ	39
4.5 แนวคิดต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงแพะของรัฐ	47
บทที่ 5 สรุปและเสนอแนะ	52
5.1 สรุปผลการวิจัย	52
5.2 ข้อเสนอแนะ	57
5.3 ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะในการวิจัย	60

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	61
ภาคผนวก	
ภาคผนวกที่ 1 แบบสอบถามสำหรับการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ และผู้นำ กลุ่มเกษตรกร	64
ภาคผนวกที่ 2 แบบสอบถาม สำหรับการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะระดับ แกนนำของกลุ่ม ๆ ละ 5 คน	66
ประวัติผู้เขียน	68

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ขนาดพื้นที่และหน่วยการปกครองจังหวัดปัตตานี จำแนกตามอำเภอ	7
ตารางที่ 2.2 จำนวนประชากรจำแนกตามอำเภอและเทศบาล	10
ตารางที่ 5.1 รายละเอียดงบประมาณที่สนับสนุนให้กับเกษตรกรในแต่ละกลุ่ม	54

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตจังหวัดปัตตานี	6
ภาพที่ 4.1 ลักษณะของโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบลจำแนกตามกิจกรรม	22
ภาพที่ 4.2 ขั้นตอนการสมัครเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร	24
ภาพที่ 4.3 ขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการ	31
ภาพที่ 4.4 ลักษณะโรงเรือนเลี้ยงแพะ	32
ภาพที่ 4.5 แปลงหญ้าสำหรับเลี้ยงแพะ	33
ภาพที่ 4.6 พ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ที่มีคุณลักษณะดี	34
ภาพที่ 4.7 การให้ใบไม้เสริมในการเลี้ยงแพะ	36
ภาพที่ 4.8 การให้แร่ธาตุเสริมและการให้น้ำ	36
ภาพที่ 4.9 สภาพแพะที่มีร่างกายผอมโทรมจากการป่วยเป็นโรค	41
ภาพที่ 4.10 สภาพแพะที่มีร่างกายผอมโทรมจากการขาดสารอาหาร	43
ภาพที่ 4.11 สภาพแปลงหญ้าที่ได้รับความเสียหาย	43
ภาพที่ 4.12 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขาดความรู้ของเกษตรกร	47

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ปัญหาและความสำคัญของการวิจัย

แพะเป็นสัตว์เคี้ยวเอื้องขนาดเล็ก นิยมเลี้ยงกันทั่วไป สำหรับประเทศไทยมีการเลี้ยงหนาแน่นในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนใต้ ในอดีตแพะเป็นสัตว์ที่ได้รับความนิยมมาก เมื่อเปรียบเทียบกับสัตว์เคี้ยวเอื้องขนาดใหญ่ เช่น โค กระบือ เป็นต้น ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า แพะมีอยู่จำนวนน้อย ใน พ.ศ. 2546 ประเทศไทยมีจำนวนแพะทั้งหมด 213,917 ตัว และเกษตรกรในภาคใต้เลี้ยงแพะมากที่สุดถึงร้อยละ 52.60 ของจำนวนแพะทั้งประเทศ (กรมปศุสัตว์, 2547) การเลี้ยงแพะในแถบจังหวัดชายแดนใต้ เป็นการเลี้ยงของเกษตรกรรายย่อยและส่วนใหญ่เป็นแพะพันธุ์พื้นเมือง มีการเลี้ยงแบบปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ ไม่มีการใช้หลักวิชาการ เพราะมักเข้าใจว่า แพะสามารถหากินได้เก่ง (กรมปศุสัตว์, 2546) ซึ่งมักประสบปัญหาคุณภาพอาหารหยาบมีคุณค่าทางอาหารต่ำและการขาดแคลนอาหารจากสภาวะอากาศในฤดูแล้ง

การเลี้ยงแพะในจังหวัดปัตตานีส่วนใหญ่เกษตรกรมักเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม โดยเลี้ยงครัวเรือนละ 3 - 5 ตัว และจากกรณีดังกล่าว ทำให้การเลี้ยงแพะมีระบบการจัดการด้านต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้มีอัตราการตายของลูกแพะก่อนหย่านมมีสูง ซึ่งส่งผลเสียต่ออาชีพการเลี้ยงแพะเนื้อเป็นอย่างมาก เพราะการที่ลูกแพะมีอัตราการตายสูงทำให้มีแพะเหลือเป็นพ่อแม่พันธุ์และเป็นรายได้ของเกษตรกรน้อยลง

นอกจากนี้ความสนใจของรัฐบาลที่มีต่อการเลี้ยงแพะมีน้อยมาก จึงไม่ได้กำหนดแบบแผนที่แน่นอนในการศึกษาวิจัยและพัฒนาการเลี้ยงแพะเหมือนกับการพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่น ฉะนั้นงานด้านส่งเสริม เผยแพร่เกี่ยวกับการเลี้ยงแพะจึงแทบไม่มีเลย เกษตรกรที่เลี้ยงแพะจึงต้องพึ่งตัวเองเสียเป็นส่วนใหญ่ (สุรศักดิ์ คชภักดี, 2535)

แม้ว่าแพะเป็นสัตว์เลี้ยงง่าย ขยายพันธุ์เร็ว กินอาหารได้หลายชนิด มีการเจริญเติบโตเป็นหนุ่มสาวเร็วหรือมีความสมบูรณ์พันธุ์สูง ใช้พื้นที่ในการเลี้ยงน้อย สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี มีความทนทานต่อสภาพอากาศแล้งและร้อนได้ดี (กรมปศุสัตว์, 2546) แต่การเลี้ยงแพะและการบริโภคผลผลิตจากแพะมีจำกัดอยู่ในเฉพาะกลุ่มที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ ไม่แพร่หลายเหมือนสัตว์ชนิดอื่น

ปัจจุบันมีผู้นิยมบริโภคเนื้อแพะมากขึ้นเพราะเนื้อแพะเป็นอาหารที่ให้โปรตีนสูง มีไขมันต่ำและมีรสชาติอร่อย ส่งผลให้ปริมาณเนื้อแพะในประเทศมีไม่เพียงพอสำหรับการบริโภค ต้องนำเข้าจากต่างประเทศทุกปี แม้ว่ากรมปศุสัตว์ได้นำแพะพันธุ์ต่างประเทศเข้ามาปรับปรุงพันธุ์เพื่อให้ได้แพะที่มีรูปร่างใหญ่ขึ้น และให้เนื้อมากขึ้น แต่เทคโนโลยีต่าง ๆ ยังไม่แพร่หลายใน

เกษตรกร นอกจากนี้เกษตรกรยังคงนิยมเลี้ยงแพะพันธุ์พื้นเมืองมากกว่าลูกผสม ในปัจจุบันแม้ว่าราคาแพะได้ขยับสูงขึ้นเป็น 120-140 บาทต่อกิโลกรัม (เศรษฐกิจการเกษตร, 2547) แต่การเลี้ยงแพะในเชิงพาณิชย์ของเกษตรกรยังคงมีน้อย

ในปัจจุบันจึงได้มีโครงการส่งเสริมจากภาครัฐมากมายที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงแพะ โดยเฉพาะจังหวัดปัตตานีที่กำหนดแผนยุทธศาสตร์จังหวัดไว้ว่า จะให้มีฟาร์มแพะในทุกหมู่บ้าน สอดคล้องกับโครงการเกษตรเชิงพาณิชย์ (หนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล) ภายใต้โครงการพัฒนาอาชีพ และการสร้างรายได้ให้กับชุมชนในจังหวัดชายแดนใต้ของกรมปศุสัตว์ ซึ่งกลุ่มเกษตรกรได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐในการเลี้ยงแพะแบบผสมผสานระหว่างการเลี้ยงในทุ่งหญ้า และการเลี้ยงแบบขุน

การส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกัน เพื่อปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการเลี้ยงแพะเชิงพาณิชย์ โดยอาศัยเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยและการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ เป็นกิจกรรมที่ควรสนับสนุนหรือให้มีต่อไปหรือไม่ อย่างไร

การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การจัดการระบบการผลิตและการตลาด เพื่อตอบคำถามเหล่านี้ เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องกระทำ ทั้งนี้ในการส่งเสริมการเลี้ยงแพะให้มีปริมาณผลผลิตมากขึ้น หรือปรับเปลี่ยนวิธีการเลี้ยงนั้น ต้องมีความเป็นไปได้ในทางเศรษฐกิจ และต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชน และที่สำคัญคือการศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงแพะเชิงพาณิชย์ในจังหวัดปัตตานี เพื่อกำหนดกลยุทธ์และแนวทางในการที่จะช่วยส่งเสริมให้การเลี้ยงแพะของเกษตรกรประสบความสำเร็จ และก้าวมาเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญของไทยต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์

การศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ในจังหวัดปัตตานี กรณีศึกษา โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบลจังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ดังนี้

1.2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาและการดำเนินงานของโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล จังหวัดปัตตานี

1.2.2 เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล จังหวัดปัตตานี

1.2.3 เพื่อศึกษาการจัดการทางการผลิตของโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล จังหวัดปัตตานี

1.2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล จังหวัดปัตตานี

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาถึงความเป็นมาและการดำเนินงานของโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล จังหวัดปัตตานี สภาพโดยทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ และการจัดการทางการผลิตของโครงการ โดยมุ่งเน้นศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล จังหวัดปัตตานี รวมถึงความรู้ความสามารถในการจัดการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของเกษตรกร และทัศนคติของเกษตรกรต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงแพะของรัฐบาล เป็นต้น โดยใช้ข้อมูลสถิติและข้อมูลปฐมภูมิ ในการจัดเก็บข้อมูลปฐมภูมิ ได้กำหนดไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.3.1 การสำรวจเบื้องต้น โดยเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ประจำพื้นที่อำเภอ 1 ราย เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ผู้รับผิดชอบประสานงานโครงการ 1 ราย และผู้นำกลุ่มเกษตรกร 2 ราย

1.3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ประจำพื้นที่อำเภอ 2 ราย เจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ 1 ราย เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ผู้รับผิดชอบประสานงานโครงการ 1 ราย และผู้นำกลุ่มเกษตรกร 8 ราย

1.3.3 การสัมภาษณ์กลุ่ม โดยจัดเก็บข้อมูลจากตัวแทนกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 8 กลุ่มตัวอย่าง

การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และสัมภาษณ์กลุ่ม โดยใช้แบบสอบถามถึงโครงสร้าง สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการในอำเภอปะนาเระ และอำเภอแม่ลาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วง เดือนธันวาคม 2548 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2549

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับเป็นข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์แก่เกษตรกรทั่วไปที่เลี้ยงแพะเนื้อ และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนและปรับปรุงการเลี้ยงแพะต่อไป รวมทั้งหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคของการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ในจังหวัดปัตตานี ตลอดจนทัศนคติ ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของเกษตรกรที่เลี้ยงแพะเนื้อต่อการส่งเสริมของภาครัฐ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนารูปแบบ และแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

อาหารชั้น หมายถึง อาหารที่มีความเข้มข้นของโภชนาสูง ซึ่งประกอบมาจากวัตถุดิบอาหาร 2 ชนิด คือ อาหารแหล่งพลังงาน เช่น ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ปลาข้าว รำ เป็นต้น และอาหารแหล่งโปรตีน เช่น ปลาป่น กากถั่วชนิดต่าง ๆ กระดุกป่น หินปูนป่น เกล็ด เป็นต้น

บทที่ 2

ตรวจสอบเอกสาร

การศึกษาเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ในจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดของการศึกษาและเพื่อให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ จึงได้จำแนกการตรวจสอบเอกสารออกเป็น ส่วน ๆ ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป และวิธีการเลี้ยงแพะ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดปัตตานี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไปและวิธีการเลี้ยงแพะ

แพะเป็นสัตว์เคี้ยวเอื้องขนาดเล็ก เลี้ยงลูกด้วยนม มีรูปร่างขนาดเล็ก เป็นสัตว์ 4 เท้า กินหญ้าเป็นอาหารอยู่ในตระกูลคาปรี (Capra) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Capra Hicus* อยู่ในวงศ์ Bovidae มีการเลี้ยงกันทั่วโลก ที่เลี้ยงกันในปัจจุบันสามารถจำแนกได้ 74 พันธุ์ แบ่งเป็นแพะนม 44 พันธุ์ แพะเนื้อ (รวมทั้งแพะชน) 30 พันธุ์ สำหรับแพะพันธุ์ที่เลี้ยงในประเทศไทยมีหลายพันธุ์ แต่เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ จึงจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ตามลักษณะการให้ผลผลิต หลัก คือ สายพันธุ์เนื้อ และสายพันธุ์นม แต่มีนักวิชาการหลายคน จำแนกกลุ่มของแพะออกเป็น 4 กลุ่ม คือ สายพันธุ์เนื้อ สายพันธุ์นม สายพันธุ์กึ่งเนื้อกึ่งนม และสายพันธุ์ชน (ไชยวรรณ วัฒนจันทร์, 2548)

แพะเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย หาดอาหารกินเองได้เก่ง กินอาหารได้หลายชนิด สามารถปรับเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี ความทนต่อสภาพอากาศแล้ง และร้อนได้ดี ใช้พื้นที่ในการเลี้ยงและพื้นที่สำหรับเพาะปลูกพืชอาหารเพียงเล็กน้อย มีการเจริญเติบโตเป็นหนุ่มเป็นสาวได้เร็ว ทำให้สามารถขยายพันธุ์ได้เร็ว มีความสมบูรณ์พันธุ์สูง แม่แพะมักคลอดลูกแฝด และมีข้อดีอื่น ๆ อีกมากมาย

ลักษณะและวิธีการเลี้ยงแพะ โดยทั่วไปสามารถจัดแบ่งออกได้เป็น 4 แบบด้วยกัน คือ การเลี้ยงแบบผูกถ่วง การเลี้ยงแบบปล่อย การเลี้ยงแบบขังคอก และการเลี้ยงแบบผสมผสานกับการปลูกพืช ซึ่งการเลี้ยงลักษณะนี้เกษตรกร จะเลี้ยงแพะปะปนไปกับการปลูกพืช เช่น ปลูกยางพารา ปลูกมะพร้าว เป็นต้น ในภาคใต้ของประเทศไทย มีเกษตรกรจำนวนมากที่เลี้ยงแพะควบคู่ไปกับการทำสวนยางพารา โดยให้แพะหากินหญ้าได้ต้นยางพาราที่มีขนาดโตพอสมควร การเลี้ยงแบบนี้ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้นกว่าการเพาะปลูกเพียงอย่างเดียว (กรมปศุสัตว์, 2546)

โรงเรือนสำหรับแพะได้พักอาศัยหลบแดด หลบฝน หรือเป็นที่สำหรับนอนในเวลา กลางคืน ควรสร้างให้อยู่ในที่เนินน้ำไม่ท่วมขัง ผนังคอกแพะควรสร้างให้โปร่ง เพื่อให้อากาศ

ถ่ายเทได้ดี หลังคาโรงเรือนควรเลือกแบบที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ และขนาดของโรงเรือน ต้องเหมาะสมกับจำนวนแพะที่เลี้ยง

โดยปกติแพะพันธุ์พื้นเมืองของภาคใต้ มีขนาดเล็กเข้าใจกันว่ามีสายพันธุ์เดียวกับแพะพื้นเมืองของมาเลเซีย คือพันธุ์แกมบิงกัตจัง แพะพื้นเมืองทางใต้มีความสูงประมาณ 50 เซนติเมตร มีน้ำหนักประมาณ 20 - 25 กิโลกรัม ให้ผลผลิตทั้งเนื้อและนมต่ำ กรมปศุสัตว์จึงได้มีการนำเข้าแพะพันธุ์ต่างประเทศ เพื่อปรับปรุงพันธุ์แพะของประเทศไทยให้มีคุณภาพสูงขึ้น ให้แพะเป็นสัตว์ที่ให้ทั้งผลผลิตทั้งเนื้อและนม มีการขยายพันธุ์ให้เกษตรกรนำไปผสมพันธุ์กับแพะพื้นเมือง เพื่อให้คุณภาพของแพะดีขึ้น สำหรับแพะพันธุ์ต่างประเทศที่นำเข้ามาขยายพันธุ์ ได้แก่ แพะพันธุ์เบอร์ แพะพันธุ์ชาแนน แพะพันธุ์แองโกลนูเบียน

แพะเป็นสัตว์เคี้ยวเอื้อง มีกระเพาะหมัก ซึ่งอาศัยจุลินทรีย์ที่อยู่ภายในย่อยอาหารและสังเคราะห์วิตามิน ดังนั้นการให้อาหารขึ้นเสริม จึงควรระมัดระวังอย่าให้อาหารที่มีสารต้านหรือทำลายจุลินทรีย์ โดยเฉพาะอาหารสุกรมักมีสารดังกล่าวอยู่ โดยปกติแพะมีความต้องการอาหารหยาบ เช่น หญ้าสดต่างๆ ในปริมาณวันละประมาณร้อยละ 10 ของน้ำหนักตัวแพะ และต้องการอาหารข้นประมาณวันละ 0.5 - 1.0 กิโลกรัม นอกจากนั้นแพะยังต้องการน้ำและแร่ธาตุ เสริมเป็นประจำอีกด้วย แพะต้องการน้ำกินวันละประมาณ 5 - 9 ลิตร (กรมปศุสัตว์, 2546) ความต้องการน้ำมากขึ้นขึ้นอยู่กับสภาพตัวแพะและภูมิอากาศ เกษตรกรที่เลี้ยงแพะแบบพื้นบ้าน มักไม่ค่อยคำนึงถึงเรื่องการจัดหาน้ำให้แพะกิน จึงทำให้มีปัญหาแพะเจ็บป่วยอยู่เสมอ สำหรับแร่ธาตุที่ให้แพะกิน จะใช้แร่ธาตุก้อนสำเร็จหรือผสมแร่ธาตุเองตามสูตรก็ได้ แต่ควรคำนึงด้วยว่าแร่ธาตุก้อนนั้นไม่ควรแข็งเกินไป ทั้งนี้เพราะลิ้นของแพะสั้นกว่าลิ้นของโค การเลียแร่ธาตุ แต่ละครั้งจึงได้ปริมาณที่น้อย

ในการซื้อขายแพะมีชีวิต ด้วยการตกลงราคาหรือต่อรองราคา ซึ่งจะมีการพิจารณาถึงลักษณะต่าง ๆ ของแพะแต่ละตัว เช่น เพศ อายุ ขนาด รูปร่าง ท่าทาง ความสมบูรณ์ของร่างกาย และสุขภาพของแพะ เป็นต้น (ธัญญา สุขข้อย, 2541) ลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ จะมีผลต่อราคาแพะโดยตรง เช่น แพะเพศผู้จะมีราคาแพงกว่าเพศเมีย เพราะแพะเพศผู้มีเปอร์เซ็นต์ซากสูงกว่าเพศเมีย เนื้อแพะจากลูกแพะมีราคาแพงกว่าเนื้อแพะประเภทอื่น ๆ เนื่องจากมีรสชาติดี และนิยมนบริโภคกันทั่วไป เป็นต้น นอกจากนี้จะมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อราคาแพะ เช่น ฤดูกาล กล่าวคือ ในช่วงเทศกาลและงานพิธีทางศาสนา จะมีการบริโภคแพะในปริมาณมาก ทำให้ราคาแพะสูงกว่าในช่วงเวลาอื่น และแหล่งที่ซื้อขายแพะก็มีผลต่อราคาแพะเช่นกัน คือ ในแหล่งผลิตที่อยู่ใกล้ตลาด การเคลื่อนย้ายแพะสะดวก ราคาแพะจะสูงกว่าในพื้นที่ห่างไกล

2.2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดปัตตานี

2.2.1 สภาพทั่วไป

1) ที่ตั้งและอาณาเขต จังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่ภาคใต้ของประเทศไทยห่างจากกรุงเทพฯ 1,055 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 1,940.35 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,212,723 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้ (ภาพที่ 2.1)

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อ่าวไทย

ทิศใต้ ติดต่อกับ เขตอำเภอเมืองยะลา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

และเขตอำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อ่าวไทย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เขตอำเภอเทพา และอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา

ภาพที่ 2.1 แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตจังหวัดปัตตานี

ที่มา: กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร จังหวัดปัตตานี, 2548

2) หน่วยการปกครอง จังหวัดปัตตานีได้แบ่งหน่วยการปกครองออกเป็น 12 อำเภอ 115 ตำบล 636 หมู่บ้าน มีหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 12 แห่ง (เทศบาลเมือง 1 แห่ง) และ องค์การบริหารส่วนตำบล 101 แห่ง (ตารางที่ 2.1) ซึ่งเป็น องค์การบริหารส่วนตำบลชั้นเล็ก 99 แห่ง และ องค์การบริหารส่วนตำบลชั้นกลาง 2 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลรูสะมิแล และองค์การบริหารส่วนตำบลบานา โดยไม่มีองค์การบริหารส่วนตำบลชั้นใหญ่

ตารางที่ 2.1 ขนาดพื้นที่และหน่วยการปกครองจังหวัดปัตตานี จำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	เนื้อที่ (ตร.กม.)	ตำบล	หมู่บ้าน	อบต.	เทศบาล	ร้อยละ ของพื้นที่ จังหวัด	ระยะทางห่าง จากจังหวัด (กม.)
1. เมือง	96.837	13	66	10	1	4.99	0.05
2. ยะรัง	183.952	12	72	12	1	9.48	15
3. นอนจิก	231.526	12	75	11	2	11.93	8
4. โคกโพธิ์	339.414	12	80	12	2	17.49	26
5. ยะหริ่ง	196.829	18	81	15	3	10.14	14
6. ปะนาละ	144.058	10	52	9	1	7.42	43
7. มายอ	216.136	13	58	10	1	11.14	29
8. สายบุรี	178.424	11	64	9	1	9.20	50
9. พังยางแดง	114.970	4	22	4	-	5.93	43
10. กะพ้อ	93.815	3	27	3	-	4.83	68
11. แม่ลาน	89.194	3	22	3	1	4.60	30
12. ไผ่แก่น	55.201	4	17	3	-	2.84	68
รวม	1,940.356	115	636	101	12	100	-

ที่มา: คัดแปลงจาก กลุ่มส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี, 2547 อ้างโดย กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร จังหวัดปัตตานี, 2548

3) การใช้และถือครองที่ดิน จังหวัดปัตตานีมีพื้นที่ 1,212,723 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตร 975,584 ไร่ (ร้อยละ 80.44) พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 99,648 ไร่ (ร้อยละ 8.21) พื้นที่ป่าไม้ได้จำแนก 111,691 ไร่ (ร้อยละ 9.21) และเป็นพื้นที่ป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี 25,895 ไร่ (ร้อยละ 2.14) ตามลำดับ เป็นพื้นที่ออกเอกสารสิทธิ์แล้ว จำนวน 926,994 ไร่ ประกอบด้วย เอกสารสิทธิ์ประเภทโฉนด เนื้อที่ 416,652 ไร่ (ร้อยละ 44.95) เอกสารสิทธิ์ น.ส.3 ก. เนื้อที่ 395,499 ไร่ (ร้อยละ 42.66) น.ส.3 เนื้อที่ 91,356 ไร่ (ร้อยละ 9.86) ใบจอง เนื้อที่ 4,681 ไร่ (ร้อยละ 0.50) ที่สาธารณประโยชน์ ที่ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง จำนวน 1,160 แปลง เนื้อที่ 18,806 ไร่ (ร้อยละ 2.03)

4) ทรัพยากรธรรมชาติ

4.1) ป่าไม้ มีเนื้อที่ป่าตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติทั้งสิ้น 99,648 ไร่ จากข้อมูลล่าสุดพบว่า พื้นที่ป่าไม้เหลือประมาณ 44,687.5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 44 ของเนื้อที่ป่า

มอบให้ ส.ป.ก.ท้องที่จังหวัดปัตตานี 9,293 ไร่ มีอุทยานแห่งชาติ 1 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาดี ครอบคลุม 3 จังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส และอยู่ระหว่างประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ จำนวน 1 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว ครอบคลุม 3 จังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา และสงขลา สภาพป่าส่วนใหญ่เป็นป่าดงดิบ ป่าชายเลน และป่าพรุ

4.2) แร่ธาตุ จังหวัดปัตตานีมีรายได้จากค่าภาคหลวงแร่หินอุตสาหกรรมชนิดแกรนิต (เพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง) จากประกอบการเหมืองแร่ 2 ราย มีรายได้แต่ละปีอยู่ระหว่าง 200,000 - 300,000 บาท

5) สภาพภูมิประเทศ แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ประกอบด้วย ที่ราบชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ ประมาณ 1 ใน 3 ของพื้นที่จังหวัด ได้แก่ ทางตอนเหนือและทางตะวันออกของจังหวัด มีหาดทรายยาวและเป็นที่ราบชายฝั่งกว้างประมาณ 10 - 30 กิโลเมตร พื้นที่ราบลุ่มบริเวณตอนกลางและตอนใต้ของจังหวัด มีแม่น้ำปัตตานีไหลผ่าน ที่ดินมีความเหมาะสมในการเกษตรกรรม และพื้นที่ภูเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนน้อยอยู่ทางตอนใต้ของอำเภอโคกโพธิ์ อำเภอกะพ้อ และทางตะวันออกของอำเภอสายบุรี

6) สภาพอากาศ

6.1) ฝน ปริมาณน้ำฝน ระหว่าง พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2547 จะอยู่ในช่วง 1,281.1 มิลลิเมตร ถึง 2,568.3 มิลลิเมตร ฝนตกมากที่สุด พ.ศ. 2543 วัดได้ถึง 2,568.3 มิลลิเมตร จำนวนวันฝนตก 164 วัน ฝนตกน้อยที่สุด พ.ศ. 2547 วัดได้ 1,281.1 มิลลิเมตร จำนวนวันฝนตก 140 วัน

6.2) อุณหภูมิ ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2547 มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี มีค่าอยู่ในช่วง 27.11 - 28.17 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดอยู่ในช่วง 20.06 - 21.98 องศาเซลเซียส พ.ศ. 2547 มีอุณหภูมิสูงสุด 34.50 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุด 21.90 องศาเซลเซียส และมีอุณหภูมิเฉลี่ย 27.30 องศาเซลเซียส

7) โครงสร้างพื้นฐาน

7.1) ไฟฟ้า มีที่ทำการไฟฟ้าทั้งหมด 12 แห่ง มีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งสิ้น 124,038 ราย มีการใช้กระแสไฟฟ้าทั้งสิ้น 362,549,330.13 หน่วย

7.2) โทรศัพท์ มีจำนวนทั้งสิ้น 34,218 เลขหมาย เป็นเลขหมายที่มีผู้เช่า 26,629 เลขหมาย โดยมีบ้านเป็นประเภทที่เช่าเลขหมายมากที่สุด คือ 13,505 เลขหมาย คิดเป็นร้อยละ 50.71 รองลงมาเป็น ธุรกิจ ราชการ และสาธารณะ ตามลำดับ

7.3) ถนน มีระยะทางที่ก่อสร้างเสร็จสมบูรณ์แล้ว ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานทางหลวงชนบทจังหวัดปัตตานี 377.39 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง 376.04 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 99.65 เป็นถนนลูกรังเพียง 1.30 กิโลเมตร และเป็นถนนในความรับผิดชอบของแขวงการทางปัตตานี 361.58 กิโลเมตร ซึ่งเป็นถนนลาดยางทั้งหมด

7.4) แหล่งน้ำ มีความอุดมสมบูรณ์และมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและการดำรงชีพของประชากร แหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำปิตตานี มีความยาวประมาณ 210 กิโลเมตร แม่น้ำสายบุรี มีความยาวประมาณ 186 กิโลเมตร คลองท่าเรือมีความยาวประมาณ 42 กิโลเมตร คลองสุโขทัย (คลองใหม่) มีความยาวประมาณ 7 กิโลเมตร

2.2.2 สภาพทางสังคม

1) ประชากรและศาสนา จังหวัดปัตตานีเป็นอาณาจักรที่เก่าแก่และมีความเจริญรุ่งเรือง ทำให้เป็นแหล่งศูนย์รวมของประชากรหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา มาตั้งแต่ในอดีต ปัจจุบันเป็นแหล่งชุมชนที่มีผู้อยู่อาศัยหนาแน่น โดยเฉพาะบริเวณลุ่มน้ำปิตตานี จำนวนประชากร ณ เดือนธันวาคม 2547 รวมทั้งสิ้น 639,503 คน แยกเป็นเพศชาย 316,473 คน และเพศ หญิง 323,030 คน จำนวนหลังคาเรือน 138,236 หลังคาเรือน (ตารางที่ 2.2) อัตราความหนาแน่นของประชากร 329.58 คนต่อตารางกิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 81.26 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 17.83 นับถือศาสนาพุทธ และร้อยละ 0.91 นับถือศาสนาอื่น ๆ

2) การสาธารณสุข

2.1) สถานบริการสาธารณสุข มีสถานบริการสาธารณสุขเพื่อรองรับการบริการ โดยมี โรงพยาบาลทั่วไป ขนาด 350 เตียง จำนวน 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลปัตตานี โรงพยาบาลชุมชน จำนวน 11 แห่ง แยกเป็นขนาด 60 เตียง 2 แห่ง คือ โรงพยาบาลโคกโพธิ์ และโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสายบุรี ขนาด 30 เตียง 7 แห่ง และขนาด 10 เตียง 2 แห่ง สถานีอนามัย จำนวน 128 แห่ง นอกจากนี้มีโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม จำนวน 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลค่ายอิงคยุทธบริหาร จำนวน 30 เตียง และศูนย์บำบัดรักษายาเสพติด ขนาด 200 เตียง สังกัดกรมการแพทย์ จำนวน 1 แห่ง

2.2) ด้านการแพทย์และสาธารณสุข มีบุคลากรให้บริการ ดังนี้ แพทย์ 76 คน ทันตแพทย์ 30 คน เภสัชกร 59 คน พยาบาลวิชาชีพ 605 คน พยาบาลเทคนิค 258 คน เจ้าหน้าที่งานสาธารณสุขชุมชน 268 คน

3) การพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน เพื่อส่งเสริมและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้สูงขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง โดยให้การศึกษาและพัฒนาขบวนการเรียนรู้ของประชาชน พัฒนาองค์กร อาสาสมัคร และผู้นำท้องถิ่น พัฒนาระบบ รูปแบบและวิธีพัฒนาชุมชน ในลักษณะของกองทุนชุมชน ซึ่งประกอบด้วย กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ศูนย์สาธิตการตลาด คณะกรรมการพัฒนาสตรี อาสาสมัครพัฒนาชุมชน กลุ่มอาชีพ ประกอบด้วย กลุ่มอาชีพเยาวชน กลุ่มอาชีพสตรี หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และอื่น ๆ

ตารางที่ 2.2 จำนวนประชากรจำแนกตามอำเภอและเทศบาล

ลำดับ ที่	อำเภอ/เทศบาล	จำนวนประชากร (คน)			จำนวน หลังคาเรือน
		ชาย	หญิง	รวม	
1	อำเภอเมืองปัตตานี	36,609	37,918	74,527	20,123
	เทศบาลเมืองปัตตานี	23,118	23,892	47,010	12,975
1	อำเภอสายบุรี	24,056	25,012	49,068	9,670
	เทศบาลตำบลตะลุบัน	6,887	7,011	13,898	3,382
3	อำเภอโคกโพธิ์	28,843	29,831	58,674	13,769
	เทศบาลตำบลโคกโพธิ์	1,657	1,799	3,456	1,341
	เทศบาลตำบลนาประดู่	1,632	1,719	3,351	1,113
4	อำเภอหนองจิก	26,499	26,056	52,555	9,026
	เทศบาลตำบลหนองจิก	3,014	2,969	5,983	1,589
	เทศบาลตำบลบ่อทอง	6,258	5,499	11,757	2,770
1	อำเภอปะนาเระ	16,716	17,414	34,130	7,516
	เทศบาลตำบลปะนาเระ	4,415	4,360	8,775	1,827
6	อำเภอมายอ	23,782	24,927	48,709	9,212
	เทศบาลตำบลมายอ	2,163	2,169	4,332	925
6	อำเภอยะรัง	39,198	39,815	79,166	14,541
	เทศบาลตำบลยะรัง	2,174	2,141	4,315	904
8	อำเภอยะหริ่ง	30,198	30,523	60,721	11,189
	เทศบาลตำบลยะหริ่ง	3,064	2,866	5,930	1,405
	เทศบาลตำบลบางปู	4,518	4,653	9,171	1,661
	เทศบาลตำบลตันหยง	1,096	1,154	2,250	465
9	อำเภอทุ่งยางแดง	9,794	10,141	19,935	3,762
10	อำเภอไม้แก่น	5,572	5,744	11,316	2,595
11	อำเภอกะพ้อ	7,822	7,833	15,655	3,182
12	อำเภอแม่ลาน	7,235	7,584	14,819	3,294
รวมทั้งสิ้น		316,473	323,030	639,503	138,236

ที่มา: ศูนย์ประมวลผลการทะเบียนภาค 9 (จังหวัดสงขลา), 2547 อ้างโดย กลุ่มงานข้อมูล
สารสนเทศและการสื่อสาร จังหวัดปัตตานี, 2548

4) การศึกษา การจัดการศึกษาของจังหวัดปัตตานีตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และตามโครงสร้างใหม่ของการปฏิรูปกระทรวงศึกษา พ.ศ. 2542 และตามโครงสร้างใหม่ของการปฏิรูปกระทรวงศึกษา พ.ศ. 2546 มีการจัดการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีหน่วยงานรับผิดชอบการดำเนินงานด้านการศึกษา ดังนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี สำนักงานอาชีวศึกษา สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

5) ศาสนสถานที่สำคัญ มีดังนี้ มัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว วัดช้างให้ หรือวัดราษฎร์บูรณะ เป็นต้น

6) งานประเพณี ที่สำคัญ ได้แก่ แห่เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ประเพณีลาซัง ประเพณีของชาวไทยมุสลิม เช่น การเกิด และการโกนผมไฟ การเข้าสู่หนัด เป็นต้น

7) การละเล่นพื้นเมือง เช่น ดิเกร์ฮูลู ร้องเงิ้ง มะโย่ง เป็นต้น

8) อาหารประจำถิ่นที่นิยมบริโภค ได้แก่ นาซิดาแม ไก่กอลและ และโรตีมะตะบะ

2.2.3 สภาพเศรษฐกิจ

1) ด้านการเกษตร

1.1) พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ประกอบด้วย ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจอันดับหนึ่งของจังหวัด มีพื้นที่เพาะปลูก 334,035 ไร่ และข้าวมีเนื้อที่เพาะปลูกประมาณ 314,771 ไร่

1.2) ไม้ผลที่สำคัญ ประกอบด้วย ลองกอง เนื้อที่ให้ผลผลิต 11,475 ไร่ทุเรียนพันธุ์ดี เนื้อที่ให้ผลผลิต 7,859 ไร่ เงาะพันธุ์ดี เนื้อที่ให้ผลผลิต 1,891 ไร่ ส้มโอ เนื้อที่ให้ผลผลิต 3,002 ไร่ โดยรวมมีพื้นที่ปลูกไม้ผล จำนวน 60,393 ไร่

1.3) ไม้ยืนต้น ที่สำคัญมีพื้นที่ปลูกจำนวน 96,038 ไร่ ประกอบด้วย มะพร้าว เนื้อที่ให้ผลผลิต 79,919 ไร่ สะตอ เนื้อที่ให้ผลผลิต 1,435 ไร่ หมาก เนื้อที่ให้ผลผลิต 356 ไร่

1.4) พืชไร่ มีพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 17,752 ไร่ โดยมีพืชไร่ที่สำคัญ ได้แก่ อ้อย แดงโม ข้าวโพด มันเทศ เป็นต้น

1.5) พืชผัก มีพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 6,351 ไร่ ที่สำคัญ ได้แก่ แดงกวา ถั่วฝักยาว พริกชี้หูสวน พริกหยวก เป็นต้น

2) ปศุสัตว์

ปริมาณการเลี้ยงสัตว์ของจังหวัดปัตตานี พ.ศ.2547 มีจำนวนทั้งหมด 854,656 ตัว ประกอบด้วย ไก่จำนวน 781,196 ตัว โคจำนวน 53,289 ตัว แพะจำนวน 20,997 ตัว เป็ดจำนวน 191,531 ตัว สุกรจำนวน 5,632 ตัว กระบือจำนวน 1,423 ตัว ห่านจำนวน 939 ตัว ม้าจำนวน 19 ตัว และช้างจำนวน 1 เชือก

3) ด้านประมง

การประมงในจังหวัดปัตตานี มีความสำคัญเป็นลำดับแรกของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในสาขาเกษตรกรรม โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 75 ของสาขาเกษตรกรรม ซึ่งการทำประมง แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

3.1) การประมงทะเล ซึ่งเป็นการประมงที่สำคัญที่สุด ประกอบด้วย กลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน ส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ ทำการประมงด้วยเรือหางยาวตลอดแนวชายฝั่ง ใช้เครื่องมืออวนลอยเป็นหลัก มีเรือประมงพื้นบ้านทั้งหมด จำนวน 2,605 ลำ และกลุ่มชาวประมงพาณิชย์ ส่วนใหญ่เป็นคนจากถิ่นอื่น อพยพตั้งรกรากที่ปัตตานี เครื่องมือที่ใช้จึงมีแทบทุกชนิดที่มีใช้ในประเทศ แต่ที่เป็นจุดเด่น คือ เครื่องมือประเภทยาวล่อจับ โดยมีเรือประมงพาณิชย์ที่จดทะเบียนในจังหวัดปัตตานี จำนวน 782 ลำ มีปริมาณสัตว์น้ำเก็บที่นำมาขึ้นท่าเทียบเรือประมงทั้งหมด 278,488 ตัน คิดเป็นมูลค่ารวม 6,503,789,000 บาท ประกอบด้วย ปลาโอ ปลาทุ ปลาอินทรี ปลาลัง ปลาเป็ด ปลาทรายแดง หมึก และกุ้ง

3.2) การประมงน้ำจืด แหล่งน้ำจืดที่กระจายอยู่ทั่วไปเป็นจำนวนมาก ทั้งที่เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง หนองบึง และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นใหม่เพื่อใช้ในการด้านกสิกรรม ราษฎรที่อาศัยอยู่ใกล้แหล่งน้ำจะจับสัตว์น้ำเพื่อการบริโภคในครัวเรือน สัตว์น้ำที่เหลือจากการบริโภคจึงนำไปขาย โดยมีปริมาณสัตว์น้ำจืดจากการเลี้ยงภายในจังหวัดปัตตานี รวมทั้งสิ้น 1,058 ตัน

3.3) การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง เช่น กุ้งกุลาดำ และปลากะพงขาว

2.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศิริชัย ศรีพงศ์พันธุ์ และคณะ (2533) ได้ศึกษาการเจริญเติบโตและลักษณะซากระหว่างเพศในแพะพื้นเมือง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบอัตราการเจริญเติบโตของแพะรุ่น และความแตกต่างของลักษณะซาก ระหว่างเพศผู้ เพศผู้ตอนและเพศเมีย โดยทำการเก็บข้อมูลจากแพะที่ใช้ทดลอง เพศผู้ 9 ตัว เพศผู้ตอน 10 ตัว และเพศเมีย 8 ตัว อายุเริ่มทดลองเฉลี่ย 199 วัน และน้ำหนักเฉลี่ย 14.8 กิโลกรัม ระยะเวลาการศึกษา 105 วัน เลี้ยงในโรงเรือนแยกขังประเภทละคอก ที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาสัตว์เคี้ยวเอื้องขนาดเล็ก คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

จากการศึกษาพบว่า อัตราการเจริญเติบโตของแพะเพศผู้ตอนและแพะเพศผู้มีแนวโน้มสูงกว่าแพะเพศเมีย โดยที่อัตราการเจริญเติบโตของแพะเพศผู้ตอน เพศผู้ และเพศเมีย เท่ากับ 53 49 และ 39 กรัมต่อวันตามลำดับ ส่วนความแตกต่างของน้ำหนักซาก (ร้อยละ) ของแพะทั้ง 3 ประเภท ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในรายละเอียดของลักษณะซากมีความแตกต่างระหว่างเพศ โดยแพะเพศผู้

และเพศผู้ตอนมีน้ำหนักหัวและเท้า (ร้อยละ) มากกว่าเพศเมีย น้ำหนักหนัง (ร้อยละ) ของเพศผู้มากกว่าเพศผู้ตอน และเพศเมีย น้ำหนักไขมันในช่องท้อง (ร้อยละ) ของเพศเมียมากกว่าเพศผู้และเพศผู้ตอน

สุรศักดิ์ คชภักดี และคณะ (2535) ได้ศึกษาอัตราการตายของลูกแพะก่อนหย่านม ที่เลี้ยงในสภาพการจัดการอย่างดี ของแพะพันธุ์พื้นเมืองและลูกผสมระหว่างพันธุ์พื้นเมืองกับพันธุ์แองโกลนูเบียนในช่วงอายุก่อนหย่านม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับสายเลือดที่เหมาะสมในสภาพการจัดการที่แตกต่างกัน รวมถึงสาเหตุสำคัญที่มีผลต่ออัตราการตายของลูกแพะ โดยทำการเก็บข้อมูลจากแพะที่เลี้ยงในฟาร์มของศูนย์วิจัยและพัฒนาสัตว์เคี้ยวเอื้องขนาดเล็ก คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2530 ถึง พ.ศ. 2535

จากการศึกษาพบว่า อัตราการอยู่รอดของลูกแพะมีผลมาจาก ยีนโนไทป์ จำนวนลูกต่อครอก และปีที่คลอด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในระหว่างการทดลองมีแพะคลอดทั้งหมด 1,041 ตัว มีลูกแพะตายก่อนหย่านม 55 ตัว คิดเป็นร้อยละ 5.3 ส่วนใหญ่ตายขณะคลอด 46 ตัว สาเหตุสำคัญมาจากการไม่ยอมดูแลลูกหลังจากคลอดของแม่แพะซึ่งให้ลูกครั้งแรก โดยเฉพาะแพะลูกผสมแองโกลนูเบียน 75 เปอร์เซ็นต์ ตายจากอุบัติเหตุ 6 ตัว และตายโดยไม่ทราบสาเหตุ 3 ตัว โดยอัตราการตายของลูกแพะขึ้นอยู่กับ ยีนโนไทป์ น้ำหนักแรกเกิด และสภาพการจัดการเลี้ยงดู แต่อัตราการตายนี้ลดลงได้ โดยการเลี้ยงในสภาพการจัดการที่ดี ช่วงเวลาการคลอดที่เหมาะสม โรงเรือนที่ถูกสุขลักษณะ อาหารที่มีคุณค่าเพียงพอ ตลอดจนการควบคุมโรคและพยาธิที่เหมาะสม

สุรศักดิ์ คชภักดี และคณะ (2535) ได้ศึกษาการระบาดของพยาธิตัวกลมในทางเดินอาหารและโปรโตซัวเชื้อบิดของลูกแพะอย่างนม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการกระจายของพยาธิตัวกลมในทางเดินอาหาร ระหว่าง สถานที่ ยีนโนไทป์ เพศ และจำนวนลูกต่อครอก โดยรวบรวมข้อมูลจากการทดลอง จากฟาร์มวิทยาเขตหาดใหญ่ และสถานีวิจัยคลองหอยโข่งของโครงการศูนย์วิจัยและพัฒนาสัตว์เคี้ยวเอื้องขนาดเล็ก มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ใช้แพะพันธุ์พื้นเมืองและพันธุ์ผสมพื้นเมือง - แองโกลนูเบียน 25 เปอร์เซ็นต์ และ 50 เปอร์เซ็นต์ จำนวน 139 ตัว

จากการศึกษาเปรียบเทียบพบว่า แพะพันธุ์ลูกผสมส่วนใหญ่มีไข่พยาธิในระดับมากกว่า 1,000 ฟองต่อกรัม ในขณะที่แพะพันธุ์พื้นเมืองส่วนใหญ่มีไข่พยาธิในระดับ ต่ำกว่า 500 ฟองต่อกรัม แสดงว่าแพะพันธุ์พื้นเมืองมีความต้านทานต่อการติดพยาธิได้ดีกว่าแพะพันธุ์ลูกผสม ส่วนค่าเฉลี่ยของจำนวนไข่พยาธิและโอโอซิสท์ของโปรโตซัวเชื้อบิด จะพบในลูกแพะที่เลี้ยงที่สถานีวิจัย

คลองหอยโข่งสูงกว่าลูกแพะที่วิทยาเขตหาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าพยาธิสามารถระบาดได้ดีในพื้นที่ชุ่มชื้นและมีพืชอาหารสัตว์ขึ้นหนาแน่น

สุมน โพธิ์จันทร์ และประเสริฐ โพธิ์จันทร์ (2537) ได้ศึกษาการขุนแพะในคอกโดยใช้แพะลูกผสมพื้นเมือง 62.5 % กับพันธุ์แองโกลนูเบียน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการทดลอง จากแพะหลังหย่านม จำนวน 18 ตัว เป็นเพศผู้ 9 ตัว และเพศเมีย 9 ตัว อายุประมาณ 4 เดือน น้ำหนักเฉลี่ย 12 กิโลกรัม แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 6 ตัว โดยแต่ละกลุ่มประกอบด้วย เพศผู้ 3 ตัว และเพศเมีย 3 ตัว ขังเดี่ยวในคอกขนาด 1.5 x 4 เมตร ให้น้ำ หย้าขนสดและอาหารข้นเต็มที่ โดยอาหารให้วันละ 2 ครั้ง โดยให้อาหารข้นก่อนให้หญ้า 1 ชั่วโมงโดยให้ได้รับอาหาร กลุ่มที่ 1 ได้รับอาหารข้น ประกอบด้วยข้าวโพดบดล่วน กลุ่มที่ 2 ได้รับอาหารข้น ประกอบด้วย มันเส้นร้อยละ 50 และรำอ่อนร้อยละ 50 กลุ่มที่ 3 ได้รับอาหารข้น ประกอบด้วย มันเส้นร้อยละ 65 รำอ่อนร้อยละ 15 และใบกระถินร้อยละ 20 และแพะทุกตัวได้รับแร่ธาตุเสริม โดยผสมในอาหารข้นอัตราร้อยละ 3 ของอาหารข้นตลอดการทดลอง โดยมีระยะเวลาทดลอง 98 วัน

จากการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์อาหารทดลองหญ้าขนสดมีวัตถุแห้งร้อยละ 31.54 โปรตีนหยาบร้อยละ 7.85 เยื่อใยร้อยละ 33.74 Nitrogen Free Extract ร้อยละ 48.66 โดยน้ำหนักแห้งมีคุณค่าทางอาหารในระดับปานกลาง พบว่าแพะกลุ่มต่างๆ มีการเจริญเติบโต เฉลี่ยเท่ากับ 56.98 45.92 และ 44.10 กรัมต่อวัน กินอาหารหยาบและอาหารข้นรวมเฉลี่ยต่อวัน เท่ากับ 0.62 0.59 และ 0.57 กิโลกรัมและมีประสิทธิภาพในการใช้อาหารเท่ากับ 11.27 13.29 และ 12.97 ทุกค่าดังกล่าวในทุกกลุ่มมีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ มีแนวโน้มว่ากลุ่มที่ 1 ที่เสริมข้าวโพดล่วน กินอาหารได้มากกว่า มีการเจริญเติบโตและประสิทธิภาพในการใช้อาหารดีกว่ากลุ่มอื่น แต่การเพิ่มน้ำหนักของแพะขุนในคอกจากการทดลองยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ สำหรับระบบการขุนแพะเนื้ออย่างมีประสิทธิภาพ จากการฆ่าและประเมินซากเมื่อสิ้นสุดการทดลอง เปอร์เซ็นต์ซากของแพะ เท่ากับ 42.01 % 38.66 % และ 39.98 % มีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่ากลุ่มที่ 2 และ 3 ยกเว้นกลุ่มที่ 1 เปอร์เซ็นต์ซากยังต่ำอยู่ ตลอดเวลาการทดลองสิ้นเปลืองค่าอาหาร เท่ากับ 135.46 127.34 และ 117.95 บาทต่อตัว หรือคิดเป็นค่าอาหารต่อการเพิ่มน้ำหนัก 1 กิโลกรัม เท่ากับ 25.00 28.98 และ 27.34 บาทต่อกิโลกรัม เมื่อรวมต้นทุนค่าอาหาร ค่าพันธุ์แพะ ค่าแรงงาน ทั้งหมดแล้ว พบว่า การขุนแพะหย่านมในคอกด้วยการเสริมอาหารข้นระบบนี้จะขาดทุน

ัญญา สุขย้อย (2541) ได้ศึกษาสภาพทั่วไปของการเลี้ยงแพะและระบบการตลาดแพะในจังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบตลาดแพะ

วิถีตลาด โครงสร้างการตลาด พฤติกรรมการตลาด และส่วนเหลือการตลาด รวมถึงปัญหาและอุปสรรคของระบบตลาดแพะในจังหวัดสงขลา โดยรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ จากการคัดเลือกอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง แล้วจึงสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เพื่อคัดเลือกเกษตรกรจำนวนทั้งหมด 95 ราย

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ แบ่งได้เป็น 3 กลุ่มตามขนาดของฟาร์ม โดยเกษตรกรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะฟาร์มขนาดเล็ก มีถึงร้อยละ 89.57 ไม่มีการจ้างแรงงานเลี้ยง ส่วนใหญ่ไม่มีแปลงหญ้าเป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 81.32 โดยฟาร์มขนาดใหญ่มีแปลงหญ้าเป็นของตนเอง ร้อยละ 50 ไม่มีการสร้างโรงเรือนในฟาร์มขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 80.60 ฟาร์มขนาดกลางมีการสร้างโรงเรือนร้อยละ 62.50 ส่วนฟาร์มขนาดใหญ่มีโรงเรือนทุกฟาร์ม มีการเลี้ยงไว้เพื่อจำหน่ายและใช้ในพิธีทางศาสนา เป็นส่วนใหญ่ในฟาร์มขนาดเล็ก และฟาร์มขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 49.26 และ 62.50 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ฟาร์มขนาดใหญ่เลี้ยงไว้เพื่อจำหน่ายและบริโภคร้อยละ 50

พ่อค้าระดับท้องถิ่น และพ่อค้าระดับท้องถิ่น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพซื้อขายแพะเป็นอาชีพเสริม และจัดทำสวนเป็นอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 60 และ 33.3 ตามลำดับ ส่วนพ่อค้าระดับจังหวัดจะค้าขายเป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 75

ร้านอาหาร ส่วนใหญ่มีการสั่งเนื้อแพะชำแหละจากพ่อค้าแพะโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 93.33 ร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารที่ประกอบจากเนื้อแพะ จะขายดีตลอดปี ร้อยละ 53.33 และพบว่าร้านอาหารหาซื้อเนื้อแพะยาก คิดเป็นร้อยละ 68.57 โดยส่วนใหญ่จะมีจำหน่ายเฉพาะในวันที่พ่อค้าเนื้อแพะมาส่งเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 53.33

ผู้บริโภคประกอบด้วยกลุ่มไทยพุทธ และไทยมุสลิม พบว่าร้อยละ 65 ของผู้บริโภคทั้ง 2 กลุ่ม ชอบบริโภคเนื้อแพะโดยแบ่งเป็นไทยมุสลิม ร้อยละ 45 กลุ่มไทยมุสลิมเห็นว่าราคาแพะสูงเกินไป ร้อยละ 55 ในขณะที่ร้อยละ 40 ของไทยพุทธเห็นว่าเหมาะสม

เกษตรกรเลี้ยงแพะเพื่อขายร้อยละ 75.57 ส่วนใหญ่ขายเพื่อใช้ในพิธีทางศาสนา คิดเป็นร้อยละ 38.91 พ่อค้าจะซื้อขายแพะกับเกษตรกรผู้เลี้ยงโดยตรงแบบไม่ประจำ ร้อยละ 55 โดยส่วนใหญ่จะชำระเป็นเงินสด ร้อยละ 98.65 โดยใช้เงินทุนของตนเอง ร้อยละ 60 พบว่ามีส่วนเหลือการตลาดสุทธิสูงถึง 609.40 บาทต่อตัว เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเงินที่เกษตรกรได้รับ เพียง 620 บาทต่อตัว

สุรพล ชลดำรงกุล และคณะ (2543) ได้ศึกษาการประเมินประสิทธิภาพในการผลิตในด้านต่าง ๆ และความเหมาะสมสำหรับการเลี้ยงในประเทศไทยของแพะพันธุ์พื้นเมืองไทยเปรียบเทียบกับลูกผสมพันธุ์พื้นเมือง-แองโกลนูเบียนที่ระดับสายเลือด 25 % 50 % และ 75 % โดย

มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิภาพการผลิตในด้านต่างๆ ของแพะพันธุ์พื้นเมืองไทย และพันธุ์ลูกผสมระหว่างพันธุ์พื้นเมืองไทยกับแองโกลนูเบียน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากลูกแพะที่คลอดในฟาร์มของศูนย์วิจัยและพัฒนาสัตว์เคี้ยวเอื้องขนาดเล็ก คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 1,041 ตัว

จากการศึกษาพบว่า แพะลูกผสมสายเลือดสูงจะมีน้ำหนักแรกคลอดสูงกว่าพันธุ์พื้นเมือง แต่หากการจัดการด้านอาหารไม่เพียงพอ แพะลูกผสมจะมีอัตราการเจริญเติบโตต่ำกว่าพันธุ์พื้นเมือง และในสภาพที่จัดการให้อาหารเสริมอย่างเพียงพอ ประสิทธิภาพในการเปลี่ยนอาหารเป็นเนื้อของแพะพันธุ์พื้นเมืองจะสูงกว่าแพะลูกผสม แต่แพะลูกผสมมีแนวโน้มของอัตราการคลอดลูกและการให้ลูกแฝดสูงกว่าพันธุ์พื้นเมือง นอกจากนี้ พบว่าในแพะเพศผู้พันธุ์พื้นเมืองมีเปอร์เซ็นต์กระดูกต่ำที่สุด แพะเพศเมียลูกผสมจะมีเปอร์เซ็นต์กล้ามเนื้อสูงกว่าพันธุ์พื้นเมือง ในขณะที่มีเปอร์เซ็นต์ไขมันต่ำกว่า และแพะพันธุ์พื้นเมืองมีความต้านทานต่อพยาธิภายใน สูงกว่าแพะลูกผสมทุกระดับสายเลือด

ธำรง ทองจำรูญ และคณะ (2544) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการเจริญเติบโตของแพะลูกผสม 50 % แองโกลนูเบียน 50 % พื้นเมือง และ 50 % บอร์ 50 % พื้นเมือง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเจริญเติบโตของแพะลูกผสม ในสภาพการเลี้ยงแบบให้หญ้าคุณภาพดีอย่างเต็มที่ และเสริมอาหารชั้นเล็กน้อย เพื่อเป็นแนวทางในการที่จะนำไปส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยง โดยรวบรวมข้อมูลจาก แพะลูกผสมระหว่างพ่อพันธุ์บอร์และแม่พันธุ์พื้นเมือง เพศผู้ 11 ตัว เพศเมีย 11 ตัว แพะลูกผสมระหว่างพ่อพันธุ์แองโกลนูเบียนและแม่พันธุ์พื้นเมือง เพศผู้ 9 ตัว เพศเมีย 21 ตัว ที่ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ยะลา มีระยะเวลาทำการทดลอง 15 เดือน

จากการศึกษาพบว่า น้ำหนักแรกเกิดของแพะลูกผสมทั้งสองสายพันธุ์ จะมีค่าใกล้เคียงกันมาก หรือไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ แต่น้ำหนักแพะลูกผสมที่อายุ 3 6 และ 9 เดือน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) โดยแพะลูกผสมที่ใช้พ่อพันธุ์บอร์ เพศผู้มีน้ำหนักสูงที่สุด รองลงมาเป็นแพะลูกผสมที่ใช้พ่อพันธุ์บอร์ เพศเมีย และแพะลูกผสมที่ใช้พ่อพันธุ์แองโกลนูเบียน เพศเมีย มีน้ำหนักน้อยที่สุด

พิสุทธิ์ สุขเกษมและคณะ (2545) ได้ศึกษาการเจริญเติบโตของแพะเนื้อ ที่เลี้ยงโดยใช้ถั่วท่าพระสไตโล ที่ศูนย์วิจัยอาหารสัตว์นราธิวาส อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส โดยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการทดสอบแบบ Randomized Complete Block ทำการทดสอบในแพะพันธุ์พื้นเมือง เพศผู้อายุ 4 - 5 เดือน น้ำหนักประมาณ 10 - 12 กิโลกรัม จำนวน 15 ตัว สุ่มแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 5 ตัว โดยให้อาหารหยาบที่แตกต่างกัน ทำการเก็บข้อมูลจากบันทึกการให้

อาหาร อาหารที่เหลือทุกวันเป็นรายตัว บันทึกน้ำหนักแพะทุกตัว เมื่อเริ่มการทดลองและสิ้นสุดการทดลอง และทุกๆ 14 วัน ตลอดระยะเวลาการทดลองสุ่มตัวอย่างอาหารชั้น หย้า และถั่วทุกสัปดาห์ รวบรวมส่งห้องปฏิบัติการเดือนละครั้ง

จากการศึกษาพบว่าแพะมีอัตราการเจริญเติบโตสูงขึ้น เมื่อให้อาหารหยาบที่มีส่วนผสมของถั่วท่าพระสไตโล โดยแพะกลุ่มที่ 2 ซึ่งได้รับอาหารหยาบที่เป็นหญ้าซิกแนลเลื่อยผสมถั่วท่าพระสไตโล สัดส่วน 1:1 และกลุ่มที่ 3 ซึ่งได้รับถั่วท่าพระสไตโลล้วน มีอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยใกล้เคียงกันเท่ากับ 41.84 และ 42.45 กรัมต่อตัวต่อวัน ตามลำดับ สูงกว่าแพะกลุ่มที่ 1 ที่ได้รับอาหารหยาบที่เป็นหญ้าซิกแนลเลื่อยล้วน ที่มีอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ย 27.76 กรัมต่อตัวต่อวัน

ประสิทธิภาพการเปลี่ยนอาหารของแพะ พบว่าแพะกลุ่มที่ 2 และ 3 ซึ่งได้รับอาหารหยาบที่มีถั่วท่าพระสไตโล โดยกลุ่มที่ 2 ได้รับหญ้าซิกแนลเลื่อยผสมถั่วท่าพระสไตโล สัดส่วน 1:1 และกลุ่มที่ 3 ได้รับถั่วท่าพระสไตโลล้วน มีประสิทธิภาพการเปลี่ยนอาหารเฉลี่ยใกล้เคียงกันเท่ากับ 10.92 และ 10.71 ตามลำดับ ไม่แตกต่างกันทางสถิติ โดยแพะทั้ง 2 กลุ่มมีประสิทธิภาพการเปลี่ยนอาหารดีกว่าแพะกลุ่มที่ 1 ซึ่งได้รับอาหารหยาบที่เป็นหญ้าซิกแนลเลื่อยล้วน

เมื่อคำนึงถึงต้นทุนค่าอาหารต่อการเพิ่มน้ำหนักของแพะ พบว่า แพะกลุ่มที่ 2 ซึ่งได้รับอาหารหยาบที่เป็นหญ้าซิกแนลเลื่อยผสมถั่วท่าพระสไตโล สัดส่วน 1 : 1 มีต้นทุนค่าอาหารต่อการเพิ่มน้ำหนัก 1 กิโลกรัมเท่ากับ 46.86 บาท ไม่แตกต่างจากกลุ่มที่ 3 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 50.47 บาท แต่ต่ำกว่ากลุ่มที่ 1 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 55.86 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ทั้งนี้ผลตอบแทนที่ได้รับต่อการผลิตแพะ 1 ตัว พบว่าแพะกลุ่มที่ 2 และ 3 จะมีผลตอบแทนใกล้เคียงกันเท่ากับ 299.89 และ 293.46 บาทต่อตัว สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) กับแพะกลุ่มที่ 1 ที่มีผลตอบแทนเท่ากับ 173.95 บาทต่อตัว ดังนั้นในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตแพะพื้นเมืองควรมีการเสริมพืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วท่าพระสไตโล เพื่อเพิ่มคุณภาพอาหารหยาบและช่วยลดต้นทุนค่าอาหาร โดยมีสัดส่วนของหญ้าแห้งต่อถั่วแห้ง เท่ากับ 1 : 1 พร้อมกับเสริมอาหารชั้นอัดร้อยละ 1 ของน้ำหนักตัว

สาयนต์ ปานบุตร (2547) ได้ศึกษาการใช้กากเนื้อในเมล็ดปาล์มน้ำมันและเศษเหลือจากรวงข้าวหมักยูเรียเสริมกากน้ำตาลในอาหารแพะเทศผู้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณค่าทางอาหารของกากเนื้อในเมล็ดปาล์มน้ำมันและเศษเหลือจากรวงข้าวหมักยูเรียเสริมกากน้ำตาล และระดับการใช้กากเนื้อในเมล็ดปาล์มน้ำมันที่เหมาะสมในสูตรอาหารชั้นสำหรับแพะเทศผู้หลังหย่านม โดยรวบรวมข้อมูลของแพะลูกผสมระหว่างพื้นเมืองไทยกับแองโกลนูเบียน 50 % เพศผู้ อายุ 1 - 2 ปี จำนวน 20 ตัว จากฟาร์มของศูนย์วิจัยและพัฒนาสัตว์เคี้ยวเอื้องขนาดเล็ก (สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง) คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

จากการศึกษาพบว่าอัตราการเจริญเติบโตของแพะที่ได้รับอาหารชั้นประกอบด้วยกากเนื้อในเมล็ดปาล์มน้ำมัน ร้อยละ 0 และ 25 ร่วมกับเศษเหลือจากรวงข้าวหมักยูเรียเสริมกากน้ำตาล มีอัตราการเจริญเติบโต 29.78 ± 2.14 และ 27.56 ± 2.65 กรัมต่อตัวต่อวัน สูงกว่าแพะที่ได้รับอาหารชั้นที่ประกอบด้วยกากเนื้อในเมล็ดปาล์มน้ำมันร้อยละ 50 75 และ 100 ร่วมกับเศษเหลือจากรวงข้าวหมักยูเรียเสริมกากน้ำตาล ซึ่งมีอัตราการเจริญเติบโต 24.00 ± 2.56 19.72 ± 2.29 และ 18.00 ± 1.65 กรัมต่อวัน ตามลำดับ ($P < 0.05$)

อัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักรีดพบว่า แพะที่ได้รับอาหารชั้นที่ประกอบด้วยกากเนื้อในเมล็ดปาล์มน้ำมันร้อยละ 0 และ 25 ร่วมกับเศษเหลือจากรวงข้าวหมักยูเรียเสริมกากน้ำตาล มีอัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักรีด 22.25 ± 5.05 24.11 ± 2.92 และ 27.71 ± 4.34 ตามลำดับ ต่ำกว่าแพะที่ได้รับอาหารชั้นที่ประกอบด้วยกากเนื้อในเมล็ดปาล์มน้ำมันร้อยละ 75 และ 100 ซึ่งมีอัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักรีด 31.46 ± 5.72 และ 31.45 ± 4.53 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

บทที่ 3

วิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความเป็นมาและการดำเนินงานของโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ การจัดการทางการผลิตของโครงการ โดยมุ่งเน้นศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล จังหวัดปัตตานี เพื่อให้การศึกษามุ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยไว้ดังนี้

3.1 ข้อมูลและวิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา 2 ประเภท ประกอบด้วย

3.1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

เป็นการรวบรวมข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการเลี้ยงแพะ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดปัตตานี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลรายละเอียดโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล จังหวัดปัตตานี จากเอกสาร รายงานการศึกษา บทความ งานวิจัยต่าง ๆ และข้อมูลที่หน่วยงานทางราชการและเอกชนได้รวบรวมไว้ เช่น กรมปศุสัตว์ สำนักงานสถิติการเกษตร สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ปัตตานี ศูนย์วิจัยสัตว์เคี้ยวเอื้องขนาดเล็ก คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เว็บไซต์ ต่าง ๆ เป็นต้น

3.1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

การจัดเก็บข้อมูลปฐมภูมิ ได้กำหนดไว้ 3 ขั้นตอนดังนี้

1) การสำรวจเบื้องต้น (Pre - Survey) เป็นการศึกษาถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ จากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ผู้รับผิดชอบประสานงานโครงการ 1 ราย เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ประจำพื้นที่อำเภอ 1 ราย และผู้นำกลุ่มเกษตรกร 2 ราย โดยมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล จังหวัดปัตตานี ด้านปศุสัตว์ กิจกรรมการเลี้ยงแพะเนื้อ

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ประจำพื้นที่อำเภอ 2 ราย เจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ 1 ราย เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ผู้รับผิดชอบประสานงานโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล 1 ราย และผู้นำกลุ่มเกษตรกร 8 ราย โดยใช้แบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semistructured Questionnaire) ซึ่งมีแนวคำถามโดยสังเขปดังนี้ (ภาคผนวกที่ 1)

- 2.1) ความเป็นมาและรูปแบบของโครงการ
- 2.2) เป้าหมายและประโยชน์ที่คาดว่าจะเกษตรกรจะได้รับ
- 2.3) ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงแพะเชิงพาณิชย์
- 2.4) ผลประโยชน์ที่มีต่อระบบการเลี้ยงแพะเชิงพาณิชย์ในอนาคต เป็นต้น

3) การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) เป็นการเก็บข้อมูลจากตัวแทนกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล จำนวน 8 กลุ่มตัวอย่าง จากอำเภอปะนาเระและอำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นการเลือกอำเภอที่ทำการศึกษแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้หลักเกณฑ์การเลือกอำเภอที่มีความแตกต่างทางสภาพภูมิศาสตร์และความสะดวกปลอดภัยในการเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนาม การสุ่มตัวอย่างกลุ่มเกษตรกรในแต่ละอำเภอ โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) อำเภอละ 4 กลุ่มตัวอย่าง รวมตัวอย่างกลุ่มเกษตรกรที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 8 กลุ่มตัวอย่าง แล้วจึงสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างละ 1 ครั้ง รวมสัมภาษณ์ทั้งหมด 8 ครั้ง โดยใช้แบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semistructured Questionnaire) ซึ่งมีแนวคำถามโดยสังเขปดังนี้ (ภาคผนวกที่ 2)

- 3.1) สภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เลี้ยงแพะ
- 3.2) ความพร้อมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ
- 3.3) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการตัดสินใจ
- 3.4) ความรู้ ความสามารถของเกษตรกรในด้านการจัดการการผลิตและการตลาด
- 3.5) สภาพปัญหาและอุปสรรคในปัจจุบัน
 - (1) ปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มของเกษตรกร
 - (2) ปัญหาด้านการผลิต
 - (3) ปัญหาด้านการตลาด ฯลฯ
- 3.6) แนวคิดต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงแพะของรัฐ เป็นต้น

3.2 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์โดยใช้ความสัมพันธ์เชิงเหตุเชิงผล นำเสนอในรูปแบบแผนภูมิ อธิบายเพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาและการดำเนินงานของโครงการ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเนื้อ และการจัดการทางการผลิตของโครงการ โดยมุ่งเน้นถึงปัญหาและอุปสรรคของการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ รวมถึงทัศนคติต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงแพะของรัฐ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาในเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ในจังหวัดปัตตานี กรณีศึกษา โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 5 ส่วน คือ ความเป็นมาและการดำเนินการของโครงการ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ การจัดการทางการผลิตของโครงการ ปัญหาและอุปสรรคการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ของโครงการ และแนวคิดต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงแพะของภาครัฐ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ความเป็นมาและการดำเนินงานของโครงการ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ผู้รับผิดชอบประสานงานโครงการ 1 ราย เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ประจำพื้นที่อำเภอ 2 ราย และผู้นำกลุ่มเกษตรกรจำนวน 8 ราย รวมทั้งการศึกษาเอกสารประกอบโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบลจังหวัดปัตตานี ทำให้ทราบถึงความเป็นมาและการดำเนินโครงการของโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล จังหวัดปัตตานี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

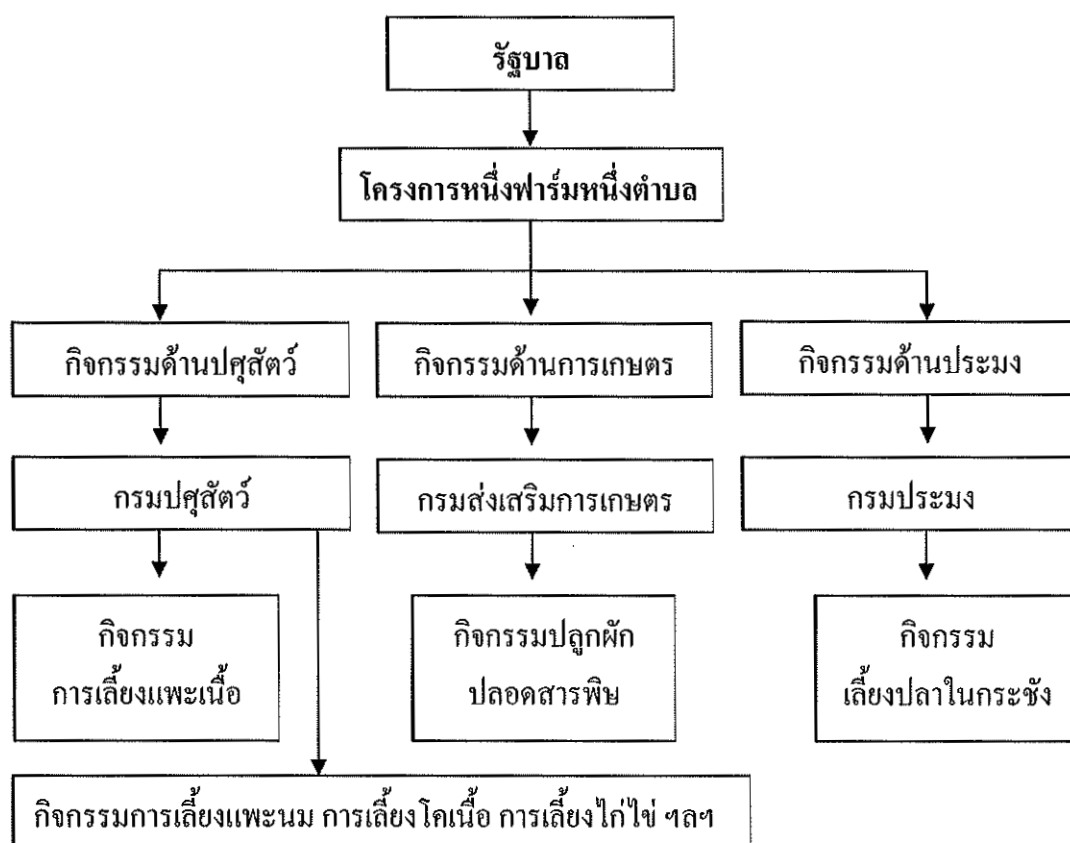
4.1.1 ความเป็นมาของโครงการ

โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบลเป็นโครงการเร่งด่วนโครงการหนึ่งในหลายโครงการที่มุ่งส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ ที่รัฐบาลพยายามสร้างขึ้น เพื่อแก้ปัญหาความยากจนให้กับเกษตรกรสืบเนื่องจากการศึกษาข้อมูลของรัฐบาล พบว่าประชาชนในชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่ยังอยู่ในภาวะยากจนและไม่มียานพาหนะ ประกอบกับเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบขึ้น ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้มีความจำเป็นเร่งด่วน ที่ต้องพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงได้มีคำสั่งของสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 106/2547 ลงวันที่ 10 พฤษภาคม 2548 และคำสั่งที่ 177/2547 ลงวันที่ 16 กรกฎาคม 2547 แก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งที่ 106/2547 แต่งตั้งคณะทำงานของนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (เนวิน ชิดชอบ) เป็นประธานคณะทำงานเพื่อดำเนินการ โครงการดังกล่าว (สำนักงานสุศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 9, 2548)

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2547 อนุมัติงบประมาณจำนวน 690.68 ล้านบาท เพื่อดำเนินโครงการพัฒนาอาชีพและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้เป็นโครงการในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้งบกลางรายการค่าใช้จ่ายเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันและการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ตามที่มติคณะรัฐมนตรีอนุมัติไว้แล้ว เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2547

โครงการเกษตรเชิงพาณิชย์ (หนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล) ด้านปศุสัตว์ ภายใต้โครงการพัฒนาอาชีพและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีพื้นที่ดำเนินการเป้าหมายทั้งหมด 5 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดสงขลา และจังหวัดสตูล โดยมีเป้าหมายจัดตั้งฟาร์มเลี้ยงแพะเนื้อ ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี 80 ฟาร์ม จังหวัดยะลา 40 ฟาร์ม จังหวัดนราธิวาส 40 ฟาร์ม และจังหวัดสงขลา (อำเภอสะบ้าย้อย) 10 ฟาร์ม จัดตั้งฟาร์มแพะนม ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี 4 ฟาร์ม จังหวัดยะลา 5 ฟาร์ม จังหวัดนราธิวาส 4 ฟาร์ม และจังหวัดสงขลา (อำเภอสะบ้าย้อย) 1 ฟาร์ม และจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงโคเนื้อ 26 กลุ่ม ในจังหวัดสตูล

ในโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล นอกจากกิจกรรมด้านปศุสัตว์แล้ว ยังมีกิจกรรมด้านการเกษตร เช่น การปลูกผักปลอดสารพิษหรือผักกางมุ้งอีกในหลายพื้นที่ และกิจกรรมด้านประมง เช่น การเลี้ยงปลาในกระชัง โดยมีกรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมการเกษตร และกรมประมงให้การสนับสนุน (ภาพที่ 4.1) โดยโครงการมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มผลผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการบริโภคในพื้นที่ มีการตั้งศูนย์ผลิตผักปลอดสารพิษ และมีการรวบรวมผลผลิตของเกษตรกรทั้งพืชและสัตว์ เพื่อส่งไปจำหน่ายในพื้นที่ต่าง ๆ

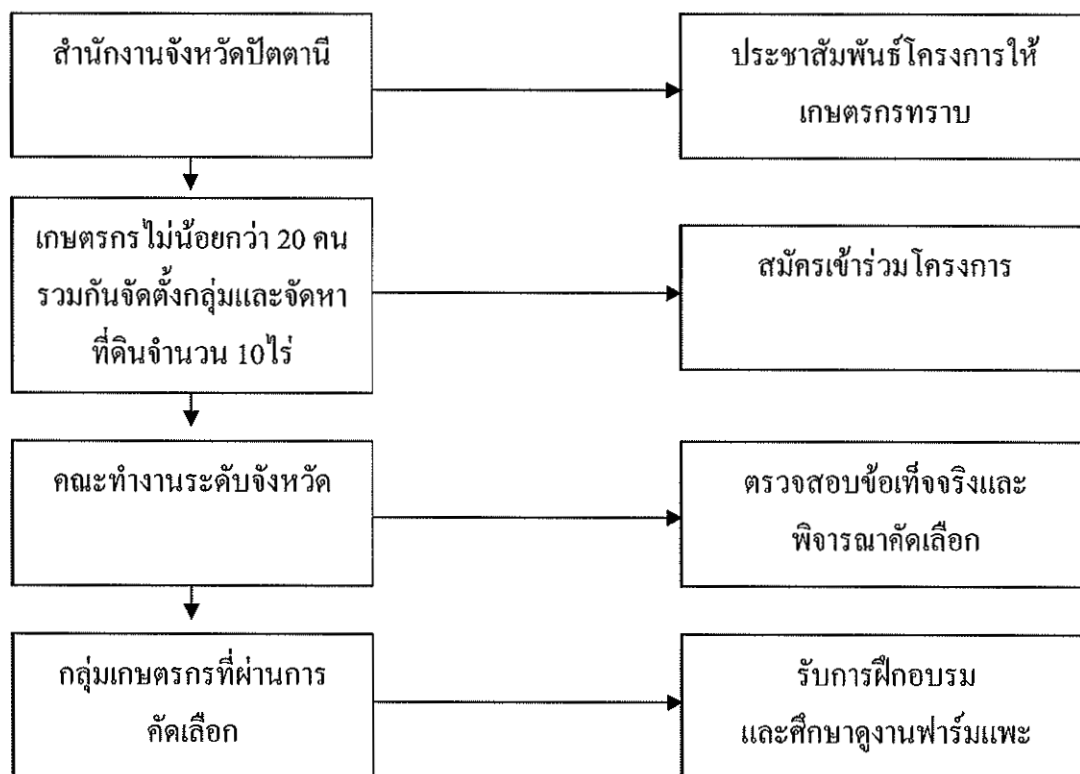
ภาพที่ 4.1 ลักษณะของโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบลจำแนกตามกิจกรรม

กรมปศุสัตว์เป็นหน่วยงานหลัก ในการส่งเสริมอาชีพด้านปศุสัตว์ และได้กำหนดแผนการส่งเสริมการเลี้ยงแพะไว้อย่างชัดเจน เพื่อการพัฒนายกระดับการเลี้ยงแพะสู่รูปแบบฟาร์มที่ได้มาตรฐาน ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงแพะ การบริหารฟาร์มและการบริหารต้นทุนให้กับเกษตรกร เพื่อให้การเลี้ยงแพะพัฒนาสู่เชิงพาณิชย์ ซึ่งปัจจุบันกรมปศุสัตว์มุ่งผลักดันแพะให้เป็นสัตว์เศรษฐกิจให้ได้ภายใน 3 ปี (2547 - 2549)

4.1.2 การดำเนินงานของโครงการและรูปแบบของโครงการ

โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล มีกรมปศุสัตว์รับผิดชอบในการดำเนินการ ภายใต้โครงการเกษตรเชิงพาณิชย์ (ด้านปศุสัตว์) และโครงการพัฒนาอาชีพและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นโครงการที่มุ่งเน้นการสร้างงานให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยรัฐบาลเป็นผู้ลงทุน เกษตรกรในพื้นที่เป็นผู้ดำเนินการ โดยมีข้อตกลงว่ากลุ่มเกษตรกรที่เข้ามาดำเนินการต้องรักษาทุนในส่วนของรัฐบาลไว้ ส่วนรายได้ร้อยละ 75 จัดสรรให้เป็นรายได้บุคคล และร้อยละ 25 จัดสรรไว้ใช้ประโยชน์โดยส่วนรวมของสมาชิกกลุ่มที่ดำเนินการ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี, 2547) โดยมีขั้นตอนการสมัครเข้าร่วมโครงการ ดังนี้ (ภาพที่ 4.2)

- 1) สำนักงานจังหวัดประชาสัมพันธ์รายละเอียดโครงการให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบ
- 2) ผู้ว่างงานตามเงื่อนไขของโครงการที่มีความสนใจรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่ม โดยต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่า 20 ราย
- 3) กลุ่มเกษตรกรร่วมกันจัดหาที่ดินตั้งฟาร์ม ซึ่งต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 10 ไร่ สภาพพื้นที่มีความเหมาะสม สำหรับใช้ดำเนินงานตามโครงการ โดยจัดทำเป็นเอกสารรับรองสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งมีผลบังคับใช้ตามกฎหมายต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 3 ปี
- 4) กลุ่มเกษตรกรนำเสนอบัญชีรายชื่อสมาชิก พร้อมข้อมูลเอกสารสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อสมัครเข้าร่วมโครงการ เจ้าหน้าที่ระดับพื้นที่นำเสนอความต้องการของเกษตรกรไปยังคณะกรรมการระดับจังหวัด
- 5) คณะทำงานระดับจังหวัด จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปตรวจสอบข้อเท็จจริงและสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มเกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการ พิจารณาความเหมาะสมของสถานที่และเกษตรกรแต่ละราย นำเสนอคณะกรรมการระดับจังหวัดพิจารณา
- 6) ฝึกอบรมสมาชิกกลุ่มที่ผ่านการพิจารณาความเหมาะสมแล้ว ตามแผนการฝึกอบรม จากนั้น ผู้รับผิดชอบในการฝึกอบรมออกใบรับรองผลการฝึกอบรมให้ผู้ผ่านการฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติงานในฟาร์ม จนสามารถปฏิบัติงานเลี้ยงแพะได้ และสามารถจดบันทึกข้อมูลการเลี้ยงแพะและบัญชีค่าใช้จ่ายได้ ในกรณีที่สมาชิกผ่านการรับรองน้อยกว่าข้อกำหนดของกลุ่มเกษตรกรให้กลุ่มหาสมาชิกเพิ่มจนครบ

ภาพที่ 4.2 ขั้นตอนการสมัครเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร

ในการประชาสัมพันธ์รายละเอียดของโครงการให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบ ของสำนักงานจังหวัดปัตตานี ดำเนินการผ่านทางเกษตรอำเภอและเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์พื้นที่อำเภอต่าง ๆ โดยผ่านไปยังผู้นำชุมชน เช่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ มีการบรรยายหลักการและเหตุผลของโครงการ โดยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (เนวิน ชิดชอบ) ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับเกษตรกร เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการเข้าร่วมโครงการ ที่รัฐบาลสร้างขึ้นเพื่อแก้ปัญหาความยากจนให้กับเกษตรกร

หลังจากกลุ่มเกษตรกรได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกทุกคนในกลุ่มได้รับการฝึกอบรม เกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม การจัดทำบัญชีฟาร์ม และวิธีการเลี้ยงแพะ ซึ่งประกอบด้วย การคัดเลือกพันธุ์ การจัดการด้านอาหาร การจัดการเลี้ยงดูแพะในระยะต่าง ๆ และการป้องกันโรคต่าง ๆ ของแพะ รวมถึงการศึกษาดูงานฟาร์มแพะของสถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์ปัตตานี เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องแพะ และการศึกษาดูงานในฟาร์มเลี้ยงแพะ เพื่อให้เกษตรกรเห็นถึง รูปแบบการจัดการด้านต่าง ๆ ที่ถูกต้อง

ประเด็นที่สำคัญของการส่งเสริมการเลี้ยงแพะ นอกเหนือจากความสามารถในการผลิตของเกษตรกรแล้ว คือ การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในเชิงพาณิชย์ ต้องคิดถึงจุดคุ้มทุนเป็นหลัก อย่างน้อยรายรับที่ได้มาต้องไม่น้อยกว่ารายจ่ายที่เกิดขึ้น ดังนั้น ในการกำหนดนโยบายที่จะขยายและเพิ่มจำนวนการเลี้ยงแพะนั้น ต้องควรควบคู่ไปกับการปรับปรุง พัฒนาระบบการเลี้ยงให้ดียิ่งขึ้น และสอดคล้องกับความเป็นไปได้ในเชิงพาณิชย์

หลังจากกลุ่มเกษตรกร ได้ผ่านการฝึกอบรม และศึกษาดูงานเรียบร้อยแล้ว จากนั้นเข้าสู่ขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1) จัดทำข้อตกลงกับสมาชิกแต่ละกลุ่มในการสร้างฟาร์ม การจัดการฟาร์ม และการรายงานผลการดำเนินงาน

2) ดำเนินการสร้างฟาร์มโดยใช้แบบก่อสร้างของกรมปศุสัตว์เป็นแนวทางหลัก และปรับลักษณะโรงเรือนให้เหมาะสมกับที่ตั้ง โดยใช้แรงงานของสมาชิกในกลุ่มเป็นผู้สร้างฟาร์ม และมีเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดไปตรวจรับตามงวดงาน

3) ว่าจ้างผู้ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หรือผู้ที่มีความชำนาญในการเลี้ยงแพะ และสามารถปฏิบัติงานได้ตามภารกิจที่สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดมอบหมาย ให้เป็นผู้ทำหน้าที่ควบคุม และฝึกสอนการจัดการในฟาร์มให้แก่สมาชิก ฟาร์มละ 2 คน เป็นเวลา 120 วัน

4) อุดหนุนปัจจัยการผลิตให้ตามกำหนดไว้ในโครงการ โดยเบิกจ่ายตามระเบียบของกระทรวงการคลัง

5) จัดเจ้าหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบข้อมูลการดำเนินงาน ให้บริการแก้ไขปัญหาดตามความจำเป็นเมื่อเกษตรกรร้องขอ

6) รายงานผลการดำเนินงานตามแบบที่กรมปศุสัตว์กำหนด

4.1.3 กลุ่มเป้าหมายของโครงการ

กลุ่มเป้าหมายของโครงการ คือ กลุ่มเกษตรกรที่ว่างงาน และสนใจอาชีพเลี้ยงแพะเนื้อมีกรอบคลุมพื้นที่ทุกตำบลในจังหวัดปัตตานี โดยกลุ่มเกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการต้องผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติ ความสามารถ ความตั้งใจปฏิบัติงาน และพิจารณาความเหมาะสมของสถานที่ตั้งฟาร์ม จากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ประจำพื้นที่อำเภอ หลังจากนั้นจึงส่งข้อมูลของกลุ่มเกษตรกรให้คณะกรรมการระดับจังหวัดพิจารณาคัดเลือก โดยจังหวัดปัตตานีมีเป้าหมายจัดตั้งฟาร์มแพะเนื้อจำนวน 80 ฟาร์ม ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีเกษตรกรรวมกันไม่น้อยกว่า 20 คน รวมแล้วมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการจำนวน 1,643 คน (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี, 2548)

จากข้อมูลของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี รายงานผลจากการประชาสัมพันธ์โครงการว่า มีเกษตรกรสนใจเข้าร่วมโครงการจำนวน 196 กลุ่ม และมีการคัดเลือกให้เหลือ 80 กลุ่ม โดยพิจารณาตามหลักเกณฑ์และคุณสมบัติของเกษตรกรตามที่กำหนดไว้ในโครงการ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีเกษตรกรจำนวนมาก ที่ไม่ผ่านการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ เพราะไม่สามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของโครงการได้ ส่วนใหญ่จะมีปัญหาเรื่องการจัดหาที่ดิน ซึ่งเป็นข้อจำกัดของเกษตรกรในการจัดหาที่ดินแปลงใหญ่ที่มีขนาดมากกว่า 10 ไร่ เพราะการถือครองที่ดินของเกษตรกรเป็นแปลงขนาดเล็ก นอกจากนี้ที่ดินในบางพื้นที่มีน้ำท่วมขังในบางฤดูกาล ทำให้ไม่สามารถใช้เข้าร่วมโครงการได้ เกษตรกรกลุ่มที่ผ่านการคัดเลือกส่วนใหญ่ขอเช่าที่ดินจากเพื่อนบ้านที่มีการถือครองที่ดินจำนวนมาก โดยชำระค่าเช่าเป็นรายปี และขอมีการใช้ที่ดินสาธารณะประจำตำบล ส่วนหนึ่งใช้ที่ดินของสมาชิกในกลุ่ม โดยเฉพาะที่ดินของผู้นำกลุ่ม

4.1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะเกษตรกรได้รับ

โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล จังหวัดปัตตานี เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์หลักในการสร้างอาชีพ สร้างงาน และสร้างรายได้ ให้กับประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จากการสร้างฟาร์มแพะจำนวน 80 ฟาร์ม ซึ่งเป็นประโยชน์ที่เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ ได้รับโดยตรง รายละเอียดที่มาของรายได้ของเกษตรกร มีดังนี้

- 1) สร้างรายได้จากการจ้างสมาชิกเพื่อดูแลฟาร์ม ๆ ละ 2 คน เพื่อดำเนินงานตามโครงการ 160 คน เป็นระยะเวลา 120 วัน ๆ ละ 200 บาท เป็นจำนวนเงิน 3.84 ล้านบาท
- 2) สร้างรายได้จากการสร้างฟาร์มแพะ 80 ฟาร์ม โดยจ้างแรงงานเกษตรกรในกลุ่มสร้างฟาร์ม 1,600 คน เป็นระยะเวลา 40 วัน เป็นจำนวนเงิน 9.60 ล้านบาท
- 3) สามารถสร้างผลผลิตแพะขึ้นในท้องถิ่นจาก 80 ฟาร์ม มูลค่าไม่น้อยกว่า 22.08 ล้านบาทต่อปี และมีรายได้หลังหักค่าใช้จ่าย 6.86 ล้านบาทต่อปี

จากการศึกษาพบว่า รายได้ที่เกษตรกรได้รับโดยตรง ประกอบด้วย

- 1) ค่าแรงในการก่อสร้างคอกแพะ โดยเกษตรกรแต่ละคนได้รับเฉลี่ยวันละ 150 บาท เป็นระยะเวลาประมาณ 40 วัน หรือตามระยะเวลาที่ใช้ในการก่อสร้างจริง ซึ่งสรุปแล้วเกษตรกรแต่ละคนได้รับเงินจากการใช้แรงงานเฉลี่ยคนละ 6,000 บาท
- 2) รายได้ที่มาจากการจ้างดูแลฟาร์ม กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ได้จ้างสมาชิกในกลุ่มที่ว่างงานและมีความสามารถในการเลี้ยงแพะ จำนวน 2 คน โดยแต่ละคนได้รับค่าจ้าง วันละ 200 บาท หรือเดือนละ 6,000 บาท ซึ่งเกษตรกรแต่ละคนได้รับเงินค่าจ้างดูแลฟาร์มคนละ 24,000 บาท เกษตรกรบางกลุ่มมีการจ้างเพียงคนเดียว ซึ่งสามารถนำเงินที่เหลือไปขยายเวลาจ้างได้อีก 120 วัน
- 3) รายได้ที่มาจากการจำหน่ายผลผลิตนั้น จากรายงานความก้าวหน้าโครงการเกษตรเชิงพาณิชย์ (หนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล) จังหวัดปัตตานี กิจกรรมการเลี้ยงแพะเนื้อของสำนักงานปศุสัตว์

จังหวัดปัตตานี ได้รายงานผลการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรทั้ง 80 กลุ่ม ว่าตั้งแต่เริ่มโครงการ จนถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2549 มีรายได้การจำหน่ายผลผลิตเป็นจำนวนเงิน 211,460 บาท คิดเป็น ร้อยละ 0.95 ของมูลค่าที่คาดหวังเท่านั้น

แม้ว่า เกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายได้รับบริการทางวิชาการเพิ่มมากขึ้น และสามารถใช้ เทคโนโลยีการผลิตปศุสัตว์ได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น แต่ความมั่นใจและเชื่อมั่นของเกษตรกรต่อการช่วยเหลือของภาครัฐยังมีน้อย ซึ่งอาจเกิดจากการสนับสนุนที่ไม่ต่อเนื่องของภาครัฐ อย่างไรก็ตาม เกษตรกรในพื้นที่ยังคงสนใจอาชีพการเลี้ยงแพะเนื้อ

นอกจากนี้ กลุ่มเกษตรกรยังมีแนวคิดที่จะพัฒนาอาชีพการเลี้ยงแพะให้สามารถเพิ่ม ผลผลิตให้มากขึ้น โดยการสร้างเครือข่ายระหว่างเกษตรกรที่มีความสนใจอาชีพการเลี้ยงแพะ เพื่อให้มีผลผลิตแพะเพียงพอกับความต้องการของท้องถิ่น และสามารถเพิ่มมูลค่าของผลผลิต แพะให้เพิ่มขึ้น ด้วยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์แพะกระป๋องประเภทแกงมัสมั่น แพะตุ๋น เป็นต้น

4.1.5 ระดับความสำเร็จที่คาดหวังต่อโครงการและผลประโยชน์ที่มีต่อระบบการเลี้ยง แพะเนื้อเชิงพาณิชย์ในอนาคต

อาชีพด้านปศุสัตว์เป็นทางเลือกที่สำคัญในการสร้างรายได้เสริมให้แก่เกษตรกร ดังนั้น โครงการจึงเร่งรัดพัฒนา ส่งเสริม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบการผลิตแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ ให้กับ เกษตรกรในพื้นที่ เพื่อให้มีปริมาณผลผลิตเพียงพอกับความต้องการบริโภคและมีคุณภาพตรงกับ ความต้องการของตลาด เพื่อสร้างรายได้ที่มั่นคง และยกระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น และเป็นส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งนำมาซึ่ง ความสงบสุขและความมั่นคงของพื้นที่ในอนาคต

การพัฒนาการเลี้ยงแพะเนื้อ เพื่อให้มีประสิทธิภาพ และมีปริมาณการเลี้ยงแพะเนื้อเพิ่ม มากขึ้น เป็นการเพิ่มโอกาสและสนับสนุนอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ด้านปศุสัตว์ที่เกิดขึ้นที่ จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นแหล่งผลิตอาหารฮาลาลที่มีความพร้อม และมีศักยภาพสูง ในประเทศไทย โดยมีรัฐบาลให้การสนับสนุน เพื่อพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นศูนย์กลางการผลิต และส่งออก อาหารฮาลาลของไทยในอนาคต

ตลาดอาหารฮาลาลเป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่มาก เนื่องจากผู้บริโภคนับถือศาสนา อิสลามในประเทศต่าง ๆ กว่า 100 ประเทศทั่วโลก มีจำนวนถึง 1 ใน 4 ของประชากรโลก หรือ ประมาณ 1,500 ล้านคน นอกจากนี้ ยังมีผู้บริโภคอาหารฮาลาลที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม แต่ให้ ความสำคัญกับการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพอีกด้วย (ไทยฟาร์มโซน, 2544)

สำหรับประเทศไทย อาหารฮาลาลเป็นสินค้าที่มีบทบาทสำคัญ ต่อการส่งออกมากขึ้น โดยอาศัยความได้เปรียบ จากการที่ประเทศไทยเป็นผู้ผลิต และส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารรายใหญ่ ที่มีศักยภาพของโลก ด้วยประสบการณ์การผลิตอาหารที่สั่งสมมาเป็นเวลานาน และความอุดม

สมบูรณ์ของวัตถุดิบอาหารภายในประเทศ ทำให้แนวโน้มการส่งออกอาหารฮาลาลของไทยมีทิศทางที่สดใส โดยเฉพาะการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศในตะวันออกกลาง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นตลาดที่มีกำลังซื้อสูง และต้องพึ่งพาการนำเข้าอาหารจากต่างประเทศเป็นสำคัญ นอกจากนี้ประเทศมุสลิมที่เป็นเพื่อนบ้านของไทย เช่น มาเลเซียและอินโดนีเซีย รวมถึงประเทศในแถบแอฟริกาและเอเชียใต้ ก็ล้วนเป็นตลาดเป้าหมายสำคัญ ในการส่งออกอาหารฮาลาลของไทย

นอกจากการสร้างรายได้เสริมจากการเลี้ยงแพะแล้ว กรมปศุสัตว์ได้เน้นถึงการพัฒนาการเลี้ยงแพะ เพื่อให้เป็นกิจกรรมที่สามารถดำเนินไปได้ในเชิงพาณิชย์ เพื่อที่จะส่งเสริมให้เป็นอาชีพหลักของเกษตรกร แทนการเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมในครัวเรือน โดยส่งเสริมให้มีการเลี้ยงในรูปแบบฟาร์มมาตรฐานที่ถูกสุขลักษณะ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเลี้ยงและคุณภาพของผลผลิต พร้อมกับการจัดการเรื่องตลาดของแพะเนื้อให้เกิดผลสำเร็จ ซึ่งแนวโน้มความต้องการบริโภคผลิตภัณฑ์จากเนื้อแพะเพิ่มขึ้น เนื่องจากเนื้อแพะเป็นอาหารที่ดีมีประโยชน์ต่อสุขภาพ ดังนั้น บทบาทสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมการเลี้ยงแพะของกรมปศุสัตว์ จึงช่วยสร้างโอกาสให้กับเกษตรกรได้พัฒนาขีดความสามารถในการจัดการ และเพิ่มศักยภาพในการผลิต เพื่อให้การเลี้ยงแพะเชิงพาณิชย์ประสบความสำเร็จ และเป็นแหล่งสร้างงาน สร้างรายได้ที่มั่นคง และยั่งยืน ให้แก่เกษตรกรต่อไป

4.2 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

จากการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มเกษตรกรจำนวน 8 ราย และสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกร จำนวน 8 กลุ่ม ทำให้ทราบถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเนื้อที่เข้าร่วมโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบลในจังหวัดปัตตานี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้นำกลุ่มเกษตรกรและเกษตรกร

ผู้นำกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้นำชุมชนหรือผู้นำทางศาสนา เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ครูสอนศาสนา เป็นต้น โดยมีบทบาทในการริเริ่มการเข้าร่วมโครงการ เป็นแกนนำที่สำคัญในการรวบรวมรายชื่อเกษตรกรในหมู่บ้านที่สนใจเข้าร่วมโครงการ และจัดหาที่ดิน รวมถึงการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ประจำพื้นที่อำเภอ เพื่อสมัครเข้าร่วมโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศชายและเป็นผู้นำครอบครัว ประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นหลัก เช่น ทำนา ทำสวนยางพารา ทำสวนมะพร้าว ทำสวนผลไม้ และมีการเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริมในครัวเรือน เช่น วัว ไก่ แพะ แกะ เป็นต้น มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักค่อนข้างน้อยและไม่แน่นอน บางรายยังว่างงาน ทำให้เกษตรกรมีฐานะยากจน ระดับ

การศึกษาค่อนข้างต่ำหรือมีความรู้ที่น้อย ยกเว้นผู้นำกลุ่มเกษตรกร ที่มีการศึกษาค่อนข้างสูง มีรายได้แน่นอนหรือมีเงินเดือนประจำ และมีฐานะทางการเงินดีกว่าสมาชิกรายอื่นในกลุ่มเดียวกัน

โดยเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม สอดคล้องกับการศึกษา โดยทั่วไป ว่าการเลี้ยงแพะส่วนใหญ่แพร่หลายในชุมชนมุสลิมหรือกลุ่มประชากรที่นับถือศาสนาอิสลาม สืบเนื่องจากการนิยมบริโภคเนื้อแพะและการใช้แพะในพิธีกรรมทางศาสนา

4.2.2 วิถีชีวิตของเกษตรกรกับการเลี้ยงแพะ

เกษตรกรส่วนใหญ่คุ้นเคยกับการทำการเกษตรผสมผสาน ตามแบบที่เคยทำมาตั้งแต่ในอดีตและเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นบรรพบุรุษ ไม่มีอาชีพหลักที่แน่นอน โดยมีการเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริม เมื่อว่างเว้นจากการทำเกษตรกรรม ก็ไปรับจ้างในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เป็นกรรมกรในงานก่อสร้าง ในโรงงานอุตสาหกรรม รวมถึงการไปรับจ้างทำงานในประเทศมาเลเซีย

การเลี้ยงแพะเป็นอาชีพเสริมของเกษตรกร มีรูปแบบการเลี้ยงแบบปล่อยให้แพะหากินตามแปลงหญ้าสาธารณะ สวนผลไม้ สวนยางพารา โดยไม่มีแปลงหญ้าเพื่อการเลี้ยงแพะโดยเฉพาะ รวมถึงไม่มีการให้อาหารเสริม ในรูปของอาหารข้นและแร่ธาตุ และขาดการจัดการด้านสุขอนามัย เช่น การถ่ายพยาธิ ตามระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์แนะนำ นอกจากนี้ การปล่อยให้แพะผสมพันธุ์กันเองตามธรรมชาติ เป็นที่มาของปัญหาการผสมสายเลือดชิด ทำให้ผลผลิตแพะที่ได้ มีขนาดเล็ก โตช้า สุขภาพอ่อนแอ ความต้านทานต่อโรคต่ำ มีอัตราการตายแรกคลอดสูง ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด และผลผลิตที่ได้มีคุณภาพต่ำ ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด

แม้ว่าการเลี้ยงแพะเป็นเพียงอาชีพเสริม แต่แพะกับเกษตรกรที่นับถือศาสนาอิสลามมีวิถีชีวิตที่ใกล้ชิดกันเป็นอย่างมาก เนื่องจากความนิยมบริโภคเนื้อแพะในครัวเรือน และการใช้แพะในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และในงานมงคลต่าง ๆ

นอกจากนี้ การเลี้ยงแพะของเกษตรกรเปรียบเสมือน “ธนาคารมีชีวิต” ไม่ต่างกับการเลี้ยงวัวในชนบท กล่าวคือ เกษตรกรนำแพะออกขาย เมื่อมีความจำเป็นต้องใช้จ่ายเงิน เช่น ค่าเล่าเรียนของลูก ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น เกษตรกรหลายคนให้ความเห็นว่า “แพะเปรียบเสมือนวัวของคนจน” เพราะการลงทุนเลี้ยงแพะให้ต้นทุนต่ำกว่าการเลี้ยงวัวมาก เกษตรกรที่มีฐานะยากจนไม่มีเงินทุนเพียงพอในการซื้อวัวมาเลี้ยง แต่เพียงพอสำหรับการซื้อแพะมาเลี้ยง

4.2.3 การเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร

โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล นับเป็นโครงการของรัฐบาลที่มีส่วนในการพัฒนาอาชีพเลี้ยงแพะเนื้อ ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ จังหวัดชายแดนใต้ การเข้าร่วมโครงการของเกษตรกรนั้นส่วนใหญ่ ได้ทราบข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ จากการประชาสัมพันธ์ของสำนักงานจังหวัด ปัตตานี ผ่านทางเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ที่ปฏิบัติงานประจำพื้นที่อำเภอ และผู้นำชุมชน เกษตรกรส่วน

ใหญ่ให้ความสนใจโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล เนื่องจากการสนับสนุนอาชีพเลี้ยงแพะเนื้อ ตรงกับความต้องการและความสนใจของเกษตรกร จึงได้รวบรวมรายชื่อเกษตรกรในพื้นที่ พร้อมทั้งจัดหาที่ดินเพื่อเป็นที่ตั้งฟาร์ม และสมัครเข้าร่วมโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล

จากการสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ มีเกษตรกรที่เป็นแกนนำของกลุ่ม ประมาณ 7 - 8 คน ที่มีความสนใจในการเลี้ยงแพะจริง ส่วนสมาชิกที่เหลือ เป็นการรวบรวมรายชื่อให้ครบ 20 คน ตามหลักเกณฑ์ของโครงการ ดังนั้น สมาชิกส่วนนี้ เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มน้อยมาก เนื่องจากเกษตรกรกลุ่มนี้ มีงานประจำทำ บางรายไปทำงานต่างพื้นที่ ทำให้ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

4.2.4 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการตัดสินใจ

เกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการ ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของโครงการและคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ หลังจากเกษตรกรได้รับการฝึกอบรม และได้รับงบประมาณตามโครงการครบถ้วนแล้ว เกษตรกรมีอำนาจในการตัดสินใจในทุกเรื่อง มีหน้าที่ดำเนินการทุกอย่าง โดยผ่านมติที่ประชุมกลุ่มเกษตรกร และมีเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ประจำพื้นที่อำเภอเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำตามหลักวิชาการ และให้ความช่วยเหลือตามที่เกษตรกรร้องขอ เช่น กรณีการเกิดโรคระบาด น้ำท่วมทำให้แปลงหญ้าได้รับความเสียหาย เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า เกษตรกรสามารถตัดสินใจในการบริหารโครงการได้ตามต้องการ ทั้งที่เกษตรกรยังขาดประสบการณ์ในการบริหารจัดการฟาร์มที่ถูกต้องตามหลักสุขลักษณะหรือตามรูปแบบของฟาร์มมาตรฐานที่กรมปศุสัตว์กำหนด ศักยภาพในการจัดการฟาร์มของเกษตรกรยังอยู่ในระดับที่ต่ำมาก แม้ว่าเกษตรกรจะมีประสบการณ์ในการเลี้ยงแพะ แต่เป็นรูปแบบการเลี้ยงแบบปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์จึงต้องให้การดูแลอย่างใกล้ชิด

การฝึกอบรมในระยะสั้น ที่เน้นด้านวิชาการเป็นหลักและการศึกษาดูงานจากฟาร์มต่าง ๆ ไม่ได้ช่วยให้เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจเพิ่มขึ้น และสามารถปฏิบัติงานฟาร์มที่อบรมได้จริง หรืออาจกล่าวได้ว่า การเลี้ยงแพะแบบฟาร์มมาตรฐาน เป็นเรื่องใหม่สำหรับเกษตรกร ส่วนหนึ่งอาจมีผลมาจากการศึกษาที่ค่อนข้างต่ำของเกษตรกร และขาดการส่งเสริมการเรียนรู้จากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง รวมถึงความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีการผลิตของเกษตรกรที่อยู่ในระดับต่ำมาก

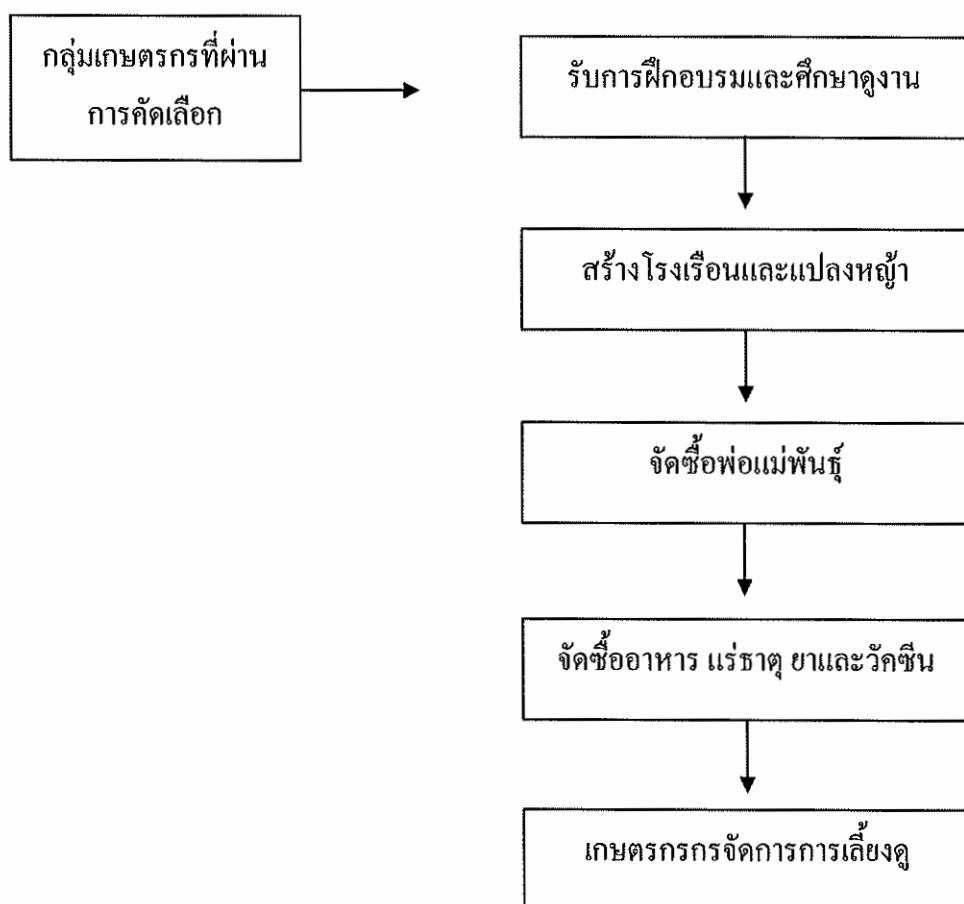
4.2.5 สิ่งที่เกษตรกรคาดหวังจากโครงการ

การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมอาชีพของรัฐบาล เพื่อสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร ส่วนใหญ่ มีความสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร ที่ต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่ประสบปัญหาการว่างงาน มีรายได้ไม่แน่นอน และมีคุณภาพชีวิตต่ำ ความหวังของเกษตรกรเพื่อให้มีรายได้เสริมเพิ่มขึ้นจากโครงการของรัฐบาล จึงเป็นวัตถุประสงค์หลักในการเข้าร่วมโครงการ

สำหรับแนวคิดที่จะพัฒนาการเลี้ยงแพะให้เป็นอาชีพหลัก เพื่อสร้างรายได้หลักให้ครอบครัวนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า การเลี้ยงแพะเพื่อให้มีรายได้เพียงพอในการเลี้ยงครอบครัวนั้น ต้องเลี้ยงในปริมาณมาก ซึ่งต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก และต้องมีที่ดินเพื่อสร้างแปลงหญ้า เกษตรกรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนมีน้อย

4.3 การจัดการทางการผลิตของโครงการ

เมื่อกลุ่มเกษตรกรได้รับการพิจารณาคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ และได้เข้ารับการฝึกอบรมตามที่สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานีกำหนด ซึ่งประกอบด้วย หลักสูตรการเลี้ยงแพะ บัญชีฟาร์ม และการศึกษาดูงานด้านการเลี้ยงแพะในฟาร์มของสถานีบำรุงพันธุ์จังหวัดปัตตานี หลังจากนั้นเกษตรกรจึงได้รับงบประมาณตามกำหนดไว้ (ภาพที่ 4.3) เพื่อดำเนินงานตามโครงการ ดังนี้

ภาพที่ 4.3 ขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการ

4.3.1 ปัจจัยการผลิต

รัฐบาลสนับสนุนได้ปัจจัยการผลิตให้กับกลุ่มเกษตรกรในการดำเนินงานตามโครงการในกิจกรรมอาชีพแพะเนื้อ โดยให้การสนับสนุนงบประมาณแบบจ่ายขาด จำนวน 525,750 บาท ซึ่งประกอบด้วยรายการ ดังต่อไปนี้

1) โรงเรือนเลี้ยงแพะขนาด 6 x 18 เมตร และที่ทำงานขนาด 3 x 4 เมตร พร้อมด้วยรั้วรอบโรงเรือน ยาว 160 เมตร (ภาพที่ 4.4) ซึ่งการก่อสร้างเป็นไปตามแบบแปลนที่กรมปศุสัตว์กำหนด โดยใช้แรงงานของสมาชิกกลุ่มในการดำเนินการก่อสร้าง เป็นจำนวนเงิน 400,000 บาท (พร้อมค่าแรง) โดยก่อสร้างบนที่ดินที่กลุ่มเกษตรกรจัดหา

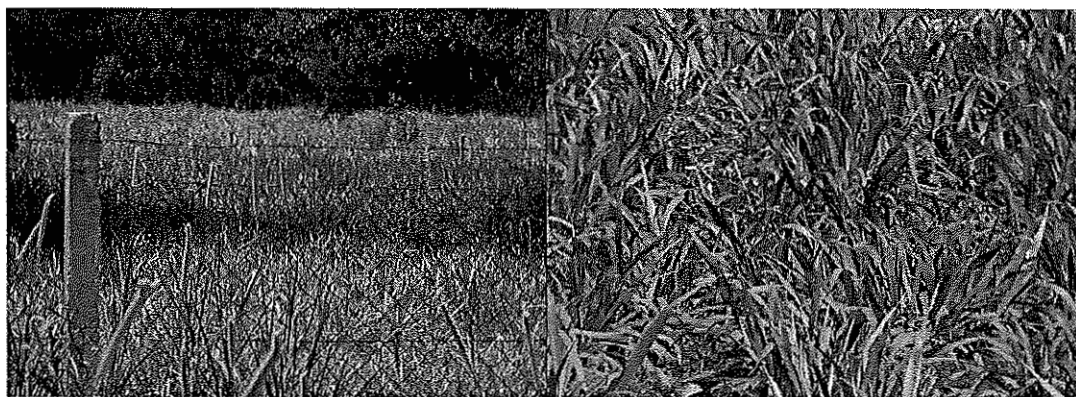
ภาพที่ 4.4 ลักษณะโรงเรือนเลี้ยงแพะ

ลักษณะของโรงเรือนเป็นแบบหน้าจั่วชั้นเดียว หลังคามุงกระเบื้อง ยกพื้นสูง 1.80 เมตร ชายคาสูงจากพื้นคอกประมาณ 2.00 เมตร ล้อมรอบด้วยไม้เนื้อแข็ง เว้นช่องให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก ภายในกั้นแบ่งเป็นคอกรวม คอกคลอด และคอกรักษาโรค แต่ละคอกจะมีรางอาหาร ภาชนะใส่น้ำ และภาชนะใส่อาหารสำเร็จรูปให้แพะกิน ด้านหน้าโรงเรือนมีลานดินกว้าง ล้อมรั้วด้วยตาข่ายเหล็ก เอาไว้ให้แพะเดินออกกำลังกาย ใช้พื้นที่ในการก่อสร้างประมาณ 1 ไร่

2) แปลงหญ้า วิตามิน แร่ธาตุ ยาถ่ายพยาธิ และวัคซีน โดยรัฐบาลสนับสนุนงบประมาณเป็นจำนวนเงิน 10,000 บาท ในการจัดทำแปลงหญ้าและระบบการให้น้ำ เพื่อเป็นพืชอาหารสำหรับแพะ โดยทำไปพร้อมกับการก่อสร้างโรงเรือน โดยใช้เนื้อที่ประมาณ 9 ไร่ ซึ่งเป็นที่ดินแปลงเดียวกับที่ใช้สร้างโรงเรือน หญ้าที่ปลูกโดยส่วนใหญ่เป็นหญ้ารูซี่ (ภาพที่ 4.5) ซึ่งเป็นหญ้าที่ทนต่อการเหยียบย่ำของสัตว์ ทนแล้งได้พอสมควร แต่ไม่ทนน้ำท่วมขัง

3) พ่อแม่พันธุ์แพะเนื้อ แบ่งเป็น พ่อพันธุ์ จำนวน 2 ตัว และแม่พันธุ์จำนวน 23 ตัว รวม 25 ตัว รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณเป็นจำนวนเงิน 100,000 บาท หลังจากสร้างโรงเรือน

และทำแปลงหญ้าเสร็จ ทางกลุ่มเกษตรกรจึงดำเนินการจัดซื้อพันธุ์แพะ โดยจัดซื้อตามรายละเอียด คุณลักษณะเฉพาะที่กรมปศุสัตว์กำหนด โดยมีเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ

ภาพที่ 4.5 แปลงหญ้าสำหรับเลี้ยงแพะ

การคัดเลือกพันธุ์แพะเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนาการ เลี้ยงแพะเชิงพาณิชย์ หากเกษตรกรได้รับพ่อแม่พันธุ์คุณภาพดี สามารถต้านทานโรคต่าง ๆ ได้ดี ลูกแพะที่ได้คุณภาพดีด้วย เลี้ยงง่าย โตเร็ว อัตราการตายแรกคลอดต่ำ ทำให้กลุ่มเกษตรกรมี รายได้ดี หากเกษตรกรได้พ่อแม่พันธุ์ไม่ดี ทำให้เกษตรกรประสบความล้มเหลวได้ กรมปศุสัตว์ ตระหนักถึงปัญหานี้เช่นกัน จึงได้กำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของแพะเนื้อ ของ โครงการ เพื่อให้เกษตรกรได้จัดซื้อ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี, 2547) ไว้ดังนี้ (ภาพที่ 4.6)

3.1) เป็นแพะพันธุ์แท้ หรือลูกผสมพื้นเมืองที่มีสายเลือดของพันธุ์แองโกล นูเบียน หรือสายเลือดพันธุ์บอร์

3.2) มีร่างกาย สุขภาพที่แข็งแรง ขนเป็นเงา

3.3) อายุ เพศผู้มีอายุระหว่าง 12 - 24 เดือน เพศเมียมีอายุระหว่าง 12 - 24 เดือน หรือและอุมท้อง โดยงบประมาณจัดซื้อแพะเนื้อ ทั้งเพศผู้และเพศเมีย ตัวละ 4,000 บาท

3.4) น้ำหนักตัว เพศผู้มีน้ำหนักไม่น้อยกว่า 30 กิโลกรัม เพศเมียมีน้ำหนักไม่ น้อยกว่า 25 กิโลกรัม

3.5) ต้องมีอวัยวะสืบพันธุ์สมบูรณ์ ทั้งในเพศผู้ และเพศเมีย เหมาะสมสำหรับใช้ ทำพันธุ์

3.6) ไม่มีอวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดผิดปกติ หรือพิการ

3.7) มีใบรับรองพันธุ์ประวัติทั้งเพศผู้ และเพศเมีย

3.8) ต้องผ่านการตรวจสอบโรคแท้งติดต่อ โดยมีหนังสือรับรองสุขภาพจากนาย สัตวแพทย์ของกรมปศุสัตว์

3.9) ทำวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อย และโรคแอนแทรกซ์ ไม่น้อยกว่า 10 วัน และไม่เกิน 90 วัน

3.10) กำจัดพยาธิภายใน และภายนอก โดยมีหนังสือรับรองสุขภาพจากนายสัตวแพทย์ของกรมปศุสัตว์ ไม่เกิน 60 วัน

3.12) ประกันสุขภาพแพะ ภายใน 30 วัน หลังจากรับมอบตัวสัตว์ หากมีการสูญเสีย จะต้องชดเชยตัวใหม่แทน

ภาพที่ 4.6 พ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ที่มีคุณลักษณะดี

เมื่อพิจารณารายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของแพะเนื้อ ตามที่กรมปศุสัตว์ กำหนด เป็นคุณสมบัติที่ดี เหมาะสมต่อการเลี้ยง หากกลุ่มเกษตรกรทุกกลุ่มได้รับแพะตามคุณลักษณะที่กำหนดแล้ว สามารถทำให้เกษตรกรทุกกลุ่มประสบความสำเร็จ มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการอย่างแน่นอน แต่ในภาคใต้ไม่สามารถผลิตพ่อแม่พันธุ์แพะตามคุณลักษณะที่กำหนด ได้ทันตามความต้องการของกลุ่มเกษตรกร ดังนั้น พ่อแม่พันธุ์แพะส่วนใหญ่จึงมาจากฟาร์มในภูมิภาคอื่นของประเทศ ซึ่งมีสภาพภูมิอากาศแตกต่างจากภาคใต้

การนำพ่อแม่พันธุ์แพะที่เติบโตจากที่อื่น เข้ามาเลี้ยงพื้นที่ภาคใต้ ทำให้เกิดปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนของภาคใต้ ส่งผลให้แพะมีสุขภาพอ่อนแอ ความต้านทานต่อโรคต่ำ จึงต้องมีระบบการจัดการดูแลที่ดี จึงทำให้การเลี้ยงประสบผลสำเร็จได้

4) อาหารแพะ งบประมาณเป็นจำนวนเงิน 15,750 บาท เกษตรกรจัดซื้ออาหารผสมสำเร็จรูป สำหรับแพะจำนวน 25 ตัว ๆ ละ 0.5 กิโลกรัมต่อวัน เป็นเวลา 180 วัน รวม 2,250 กิโลกรัม ราคา กิโลกรัมละ 7 บาท ตามงบประมาณของโครงการ

การให้อาหารแพะต้องให้ในปริมาณที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของแพะในแต่ละช่วงอายุ ทำให้แพะได้รับสารอาหารครบถ้วน ซึ่งทำให้การเจริญเติบโตและพัฒนาร่างกาย และระบบการสืบพันธุ์ ของแพะเป็นไปด้วยดี ซึ่งโดยปกติแพะมีความต้องการอาหารหยาบ เช่น หญ้าสด หญ้าแห้ง ใบไม้ เศษวัสดุที่เหลือจากการเกษตร เป็นต้น ในปริมาณร้อยละ 10 ของน้ำหนักตัวแพะ และต้องการอาหารข้น ประมาณวันละ 0.5 - 1.0 กิโลกรัม นอกจากนี้ แพะต้องการกินน้ำวันละประมาณ 5 - 9 ลิตร (กรมปศุสัตว์, 2547) และต้องการแร่ธาตุเสริมอีกด้วย

4.3.2 การวางแผนการผลิตและการผลิต

หลังจากที่สร้างคอกเสร็จ กลุ่มเกษตรกรได้จัดซื้อพ่อแม่แพะพันธุ์ลูกผสมเข้ามาเลี้ยง เพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ จึงจัดระบบการบริหารจัดการ ซึ่งกำหนดให้กลุ่มเกษตรกรได้ดำเนินการดังนี้

1) การจัดการและรูปแบบการเลี้ยง ในระยะแรกของการเลี้ยงแพะ สำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดปัตตานี ได้สนับสนุนค่าจ้างให้กลุ่มจ้างผู้ปฏิบัติงานประจำฟาร์มเลี้ยงแพะ จำนวน 2 คน ๆ ละ 200 บาทต่อวัน เป็นระยะเวลา 120 วัน เป็นเงิน 48,000 บาท ในบางกลุ่มจัดจ้างเพียงคนเดียว ซึ่งสามารถขยายเวลาไปได้อีก 120 วัน รวมเป็น 240 วัน แต่เกษตรกรบางกลุ่มจ้างบุคคลอื่น ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกในกลุ่มและไม่ได้ผ่านการฝึกอบรม มาเลี้ยงดูแพะในฟาร์ม โดยมีหน้าที่หลักคือ ให้อาหารข้น ให้น้ำ ตัดหญ้าให้แพะและจัดการให้ได้แพะเล็มหญ้าในแปลงหญ้าที่เตรียมไว้

หลังจากงบประมาณสนับสนุนค่าจ้างเลี้ยงหมดลงตามระยะเวลา กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ กำหนดให้สมาชิกในกลุ่มผลัดเวรกันมาเลี้ยงดูแพะในแต่ละวัน โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือเป็นไปตามที่แต่ละกลุ่มกำหนด

รูปแบบการเลี้ยงเป็นแบบขังคอกสลับกับการปล่อยให้แพะแทะเล็มหญ้าในแปลงหญ้าที่เตรียมไว้ โดยสลับแปลงไปเรื่อย ๆ เพื่อป้องกันความเสื่อมโทรมของแปลงหญ้า โดยใช้พ่อพันธุ์ 2 ตัว คุมฝูงแม่พันธุ์ในฟาร์มทั้งหมด 23 ตัว โดยปล่อยให้อยู่ร่วมกัน และผสมพันธุ์กันตามธรรมชาติ และเลี้ยงรวมในฝูงไปจนกระทั่งคลอด โดยเกษตรกรปล่อยให้แพะคลอดลูกเองตามธรรมชาติ แต่มีการดูแลอย่างใกล้ชิด เพื่อสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันเวลา แพะในฟาร์มคลอดลูกเกือบทุกเดือน

2) การให้อาหาร เพื่อให้แพะเจริญเติบโตได้ดี ต้องจัดการให้แพะได้รับอาหารที่มีคุณภาพดี ในปริมาณที่เหมาะสม เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีระบบการจัดการอาหารสำหรับแพะในรูปแบบที่คล้ายๆ กัน ดังนี้

2.1) การให้อาหารข้น เกษตรกรให้อาหารข้นแก่แพะในช่วงเย็น โดยใส่ในภาชนะตั้งให้แพะกินในคอกรวม โดยไม่มีการจัดการให้แพะทุกตัวได้รับอาหารอย่างเพียงพอ ในระยะแรกของการเลี้ยงแพะเกษตรกรให้อาหารข้นที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการเป็นหลัก

หลังจากอาหารชั้นที่ได้รับการสนับสนุนหมด เกษตรกรบางกลุ่มรวบรวมเงิน เพื่อซื้ออาหารให้แพะ แต่ให้ในปริมาณที่น้อยกว่าเดิม บางกลุ่มให้แพะกินหญ้าเพียงอย่างเดียว

2.2) การให้อาหารหยาบ ในระยะแรกเกษตรกรมีการให้อาหารหยาบที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น เช่น ใบกระถิน ใบไม้อื่นๆ มาแขวนให้แพะกินบริเวณรั้ว (ภาพที่ 4.7) เมื่อหญ้าในแปลงเจริญเติบโตจนเหมาะสมใช้เป็นอาหารเลี้ยงแพะได้ ซึ่งเกษตรกรจัดการแปลงหญ้าโดยแบ่งแปลงหญ้าออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกสำหรับปล่อยแพะแทะเล็ม ซึ่งมีระบบการบริหารแปลงหญ้า โดยแบ่งออกเป็นส่วนๆ เพื่อสลับหมุนเวียนกันให้แพะแทะเล็ม เพื่อป้องกันไม่ให้แปลงหญ้าเสื่อมโทรม โดยเกษตรกรปล่อยแพะลงแทะเล็มหญ้าในช่วงบ่าย และแปลงหญ้าส่วนที่สองไว้ตัดให้แพะกินในวันที่ฝนตกหรือสภาพพื้นดินชื้นแฉะ หรือในสภาพที่ไม่เหมาะที่จะปล่อยแพะออกแทะเล็มหญ้า เนื่องจากมีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคพยาธิ

ภาพที่ 4.7 การให้ใบไม้เสริมในการเลี้ยงแพะ

นอกจากอาหารชั้นและอาหารหยาบแล้ว เกษตรกรได้แขวนแร่ธาตุก้อนไว้ในคอกให้แพะได้เลียกินได้ตลอดเวลา และมีน้ำใสในภาชนะไว้ให้แพะกินในคอก (ภาพที่ 4.8)

ภาพที่ 4.8 การให้แร่ธาตุเสริมและการให้น้ำ

แม้ว่าในบางฤดูแปลงหญ้าของกลุ่มเกษตรกรมีความสมบูรณ์มาก รวมทั้งหญ้าที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติ และมีวัสดุเหลือใช้จากการเกษตร เช่น ฟางข้าว ทำให้มีแหล่งอาหารหายากที่อุดมสมบูรณ์เกินความต้องการบริโภคของแพะ แต่เกษตรกรก็ไม่ได้มีการวางแผนสำรองอาหารไว้ให้แพะในระยะเวลาที่ขาดแคลน เช่น การทำหญ้าหมัก หญ้าแห้ง และเก็บฟางข้าวไว้เป็นเสบียงสำหรับเป็นอาหารแพะในช่วงฤดูฝนและหน้าแล้ง จึงเป็นที่มาของปัญหาขาดแคลนอาหาร

3) การดูแลสุขภาพของแพะ เกษตรกรทำวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ มีการถ่ายพยาธิตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ และใช้การสังเกตอาการของแพะในฝูงว่ามีความผิดปกติหรือไม่ โดยเกษตรกรทำการแยกขังแพะตัวแสดงอาการป่วยและทำการรักษา โดยขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ประจำพื้นที่อำเภอ

4) พันธุ์แพะ พ่อแม่พันธุ์แพะ จำนวน 25 ตัว ที่เกษตรกรจัดซื้อเป็นแพะลูกผสมระหว่างพันธุ์พื้นเมืองกับพันธุ์บอร์ และลูกผสมระหว่างพันธุ์พื้นเมืองกับพันธุ์แองโกลนูเบียน ซึ่งเป็นไปตามคุณลักษณะที่กรมปศุสัตว์กำหนด เกษตรกรทำสัญญาซื้อขายกับพ่อค้าที่มาจากฟาร์มในภาคกลางและภาคอื่นๆ ของประเทศ ในขั้นตอนของการจัดส่งแพะตามสัญญา พ่อค้าจัดส่งแพะให้ถึงฟาร์มของเกษตรกรโดยตรง เกษตรกรทุกกลุ่มไม่มีโอกาสได้เห็นแพะก่อนตัดสินใจซื้อหรือไม่มีโอกาสได้เลือกแพะตามที่ต้องการ และแพะที่พ่อค้าจัดส่งให้กลุ่มเกษตรกรไม่ผ่านการตรวจสอบคุณลักษณะและการตรวจโรคจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี จึงมีเพียงหนังสือรับรองเท่านั้น ที่ยืนยันความปลอดภัยโรคของแพะที่จัดส่งมา

5) การทำบัญชีรายรับรายจ่าย และการจัดทำบัญชีฟาร์ม กลุ่มเกษตรกรได้จัดทำบัญชีฟาร์มและจัดทำบัญชีตามแบบที่ได้รับการฝึกอบรม ในการจัดทำบัญชีประจำวันประกอบด้วยรายรับ รายจ่าย รายรับจัด้านซ้าย รายจ่ายจัด้านขวา และมีการสรุปรายรับและรายจ่ายในแต่ละเดือน ซึ่งทำให้กลุ่มเกษตรกรรับรู้รายได้และรายจ่ายในแต่ละเดือน รวมถึงผลกำไรหรือขาดทุนของกลุ่ม นอกจากการจัดทำบัญชีฟาร์มแล้ว กลุ่มได้จัดทำบัญชีผลผลิต ตามแบบที่สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานีกำหนด และรายงานให้เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์พื้นที่อำเภอ และสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานีทราบทุกวันที่ 20 ของเดือน

6) การทำวัคซีนและการถ่ายพยาธิ เกษตรกรทำวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อยทุก 6 เดือน ถ่ายพยาธิทุก 4 เดือน ตามที่ได้รับการฝึกอบรมมา โดยมีเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์คอยให้ความช่วยเหลือ ก่อนทำการถ่ายพยาธิทุกครั้ง ต้องให้แพะอดอาหารเพื่อให้กระเพาะว่าง ซึ่งทำให้ประสิทธิภาพการถ่ายพยาธิดีขึ้น เมื่อให้ยาถ่ายพยาธิแล้ว เกษตรกรกักแพะไว้ในคอกเป็นเวลาประมาณ 2 วัน เพื่อตรวจสอบพยาธิที่ปนเปื้อนออกมา เกษตรกรใช้วิธีการทำลายโดยการเผาและกวาดทำความสะอาดคอก

จากการสัมภาษณ์ พบว่า หลังจากเกษตรกรนำแพะเข้าเลี้ยงในฟาร์มได้ไม่นาน ลูกแพะก็ทยอยคลอด เนื่องจากแม่พันธุ์บางตัวตั้งท้องมาก่อน เกษตรกรปล่อยให้แพะคลอดเองตามธรรมชาติ หลังคลอดจึงแยกแม่กับลูกแพะออกมาเลี้ยงต่างหาก เพื่อป้องกันไม่ให้ลูกแพะได้รับอันตราย จากการโดนเหยียบ จนกว่าลูกแพะแข็งแรง แล้วจึงย้ายกลับเข้ามาเลี้ยงรวมในฝูงเดิม แพะที่คลอดลูกแฝด เกษตรกรต้องดูแลเป็นพิเศษ เนื่องจากลูกแพะตัวที่แข็งแรงแย่งกินนม ทำให้ตัวที่อ่อนแอไม่ค่อยได้กินนม ดังนั้น เกษตรกรจึงต้องให้ความช่วยเหลือ

นอกจากนี้ แม่แพะที่ให้ลูกครั้งแรกหรือแพะสาวท้องแรก ยังไม่คุ้นกับการดูแลลูกเลี้ยงลูกได้ไม่ดี ไม่ยอมให้ลูกดูดนม เลี้ยงลูกไม่เป็น โดยเฉพาะแม่แพะที่เป็นลูกผสมสายพันธุ์บอร์ เกษตรกรต้องคอยเช็ดตัวลูกแพะให้แห้งและบังคับแม่แพะให้อยู่นิ่ง ๆ เพื่อให้ลูกแพะได้กินนม และน้ำเหลือง แม่แพะบางตัวให้นมไม่ดี มีนมให้ลูกกินไม่พอ เกษตรกรจึงนำนมผงสำหรับเลี้ยงลูกโคมาละลายน้ำ เสริมให้ลูกแพะกิน ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์

ส่วนแม่แพะที่เคยผ่านการมีลูกมาแล้ว เลี้ยงลูกได้เก่ง ไม่ค่อยมีปัญหา เกษตรกรปล่อยให้แม่แพะเลี้ยงลูกไปเรื่อย ๆ จนกว่าระบบสืบพันธุ์เข้าที่ แม่แพะจะเป็นสัดและผสมพันธุ์รอบใหม่ได้ เมื่อลูกแพะอายุ 2 - 3 เดือน ก็จับแยกจากแม่เพื่อทำการหย่านม โดยพิจารณาที่ความสมบูรณ์ของร่างกายของลูกแพะ ถ้าไม่ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ก็ยึดระยะเวลาการหย่านมออกไปอีก

ลูกแพะที่เกิดตรงกับช่วงหน้าฝน มีปัญหาเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ มีน้ำมูกไหล เป็นปอดบวมและตายในที่สุด เนื่องจากเกษตรกรยังขาดประสบการณ์เรื่องการจัดการ ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทัน จึงได้รับความสูญเสียค่อนข้างมาก การรักษาส่วนใหญ่จะให้อาปฏิชีวนะ แต่ไม่ค่อยได้ผล

ดังนั้น นอกจากการสนับสนุนปัจจัยการผลิตแล้ว รัฐบาลจำเป็นต้องสนับสนุนความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีการผลิตด้วย ในขณะเดียวกันก็ควรพัฒนารูปแบบการเลี้ยงแพะของเกษตรกรให้เป็นฟาร์มมาตรฐาน และสอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และความต้องการของเกษตรกร ตลอดจนการควบคุมโรคต่าง ๆ เพื่อลดการสูญเสียที่เกิดขึ้น

4.3.3 การจัดจำหน่าย

ลูกแพะที่หย่านมและมีลักษณะดี เกษตรกรคัดไว้ทดแทนพ่อแม่พันธุ์ ส่วนที่เหลือขุนขาย โดยให้กินอาหารเต็มที่ จนเข้าสู่วัยหนุ่มสาวหรือมีอายุประมาณ 7 - 8 เดือน หรือมีน้ำหนักเฉลี่ยตัวละ 18-20 กิโลกรัม กลุ่มเกษตรกรทยอยคัดแพะที่ได้ขนาดเพื่อเตรียมขาย

การจำหน่ายแพะ ส่วนใหญ่จำหน่ายให้กับผู้บริโภคในท้องถิ่น เพื่อนำไปใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา การบริโภคโดยทั่วไป และเกษตรกรที่นำไปเป็นพ่อแม่พันธุ์ นอกจากนี้ แพะบางส่วน

มีการจำหน่ายให้กับพ่อค้ารวบรวมในท้องถิ่น โดยมีราคาจำหน่ายกิโลกรัมละ 100 - 120 บาท แพะที่จำหน่ายมีน้ำหนักประมาณ 20 กิโลกรัม โดยเฉลี่ยแล้วขายแพะได้ตัวละ 2,000 - 2,500 บาท

รายได้ของกลุ่มได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ คือ รายได้หลังจากหักค่าใช้จ่ายซึ่งประกอบด้วย ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าอาหาร และค่ายา ร้อยละ 75 แบ่งให้สมาชิกในกลุ่ม ส่วนอีกร้อยละ 25 เก็บไว้เพื่อใช้ในกิจกรรมของส่วนรวม จากการศึกษาพบว่า ณ วันที่ 31 มกราคม 2549 กลุ่มเกษตรกรในอำเภอแม่ลานยังไม่มีมีการจำหน่ายผลผลิตแพะ ส่วนเกษตรกรในอำเภอปะนาเระ มีการจำหน่ายผลผลิตแพะแล้ว 7 กลุ่ม จาก 10 กลุ่ม โดยมีรายได้รวมทั้งสิ้น 81,490 บาท แต่ยังไม่มีการแบ่งให้สมาชิกในกลุ่ม สำหรับมูลของแพะกลุ่มได้แบ่งให้กับสมาชิกได้นำไปใช้ในกิจกรรมด้านการเพาะปลูก ส่วนที่เหลือเก็บใส่กระสอบซึ่งสามารถขายได้กระสอบละ 20 บาท (โดยเฉลี่ย 1 กระสอบ มีน้ำหนัก 20 กิโลกรัม) ซึ่งกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่มอบให้เป็นรายได้ของผู้เลี้ยง

นอกจากการจำหน่ายลูกแพะที่ได้จากฟาร์มแล้ว เกษตรกรยังจำหน่ายแม่พันธุ์ ที่จัดซื้อจากงบประมาณของรัฐด้วย โดยให้เหตุผลว่าแม่พันธุ์ที่มีอายุมากให้ผลผลิตไม่ดีควรขายออกไป และคัดเลือกลูกแพะที่มีลักษณะดีมาทดแทน

4.4 ปัญหาและอุปสรรคการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ของโครงการ

การเลี้ยงแพะเนื้อในโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบลจังหวัดปัตตานี เกษตรกรต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรคมากมายหลายด้านด้วยกัน ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

4.4.1 ปัญหาด้านการผลิต

ปัญหาด้านการผลิตแพะเนื้อ เกี่ยวข้องกับ พันธุ์แพะ โรคระบาดและพยาธิ การจัดการอาหาร และเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มเกษตรกร รวมถึง ระบบการเลี้ยงและแรงงาน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) ปัญหาด้านพันธุ์แพะ

การวิจัยและพัฒนาปรับปรุงพันธุ์แพะในประเทศไทย ยังด้อยกว่าหลาย ๆ ประเทศ โดยเฉพาะในภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย ทำให้เกิดปัญหาด้านพันธุ์แพะขึ้นมากมาย และที่เกิดกับโครงการสามารถสรุปได้ดังนี้

1.1) ปัญหาขาดแคลนพ่อแม่พันธุ์ ที่มีคุณภาพ จากความต้องการพันธุ์แพะของกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการในจังหวัดปัตตานี ตามที่กรมปศุสัตว์กำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะไว้ มีความต้องการพ่อพันธุ์ประมาณ 160 ตัวและแม่พันธุ์ประมาณ 1,840 ตัว ซึ่งเป็นการต้องการเร่งด่วน ทำให้สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ปัตตานี และสถานีวิจัยและพัฒนาสัตว์เกี่ยวข้องขนาดเล็ก คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ที่เป็น

หน่วยงานวิจัยและปรับปรุงพันธุ์แพะในพื้นที่อย่างต่อเนื่องไม่สามารถผลิตพันธุ์แพะได้ทันและเพียงพอกับความต้องการของกลุ่มเกษตรกร ทำให้ในการจัดซื้อพันธุ์แพะของกลุ่มเกษตรกรจึงเป็นการจัดซื้อจากพ่อค้าที่มาจากฟาร์มในภาคกลางและภาคอื่น ๆ ของประเทศ ซึ่งมีปัญหาในการปรับตัวของแพะในสภาพภูมิอากาศที่แตกต่างกัน

1.2) ปัญหาคุณลักษณะพ่อแม่พันธุ์ไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร แม้ว่าโครงการกำหนดให้ทางกลุ่มเกษตรกร ดำเนินการจัดหาพันธุ์แพะเองก็ตาม แต่การจัดซื้อตามรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะที่กรมปศุสัตว์กำหนดไว้นั้น เป็นการจัดซื้อแพะลูกผสม ซึ่งส่วนใหญ่จัดซื้อจากพ่อค้าที่มาจากฟาร์มในภาคกลางและภาคอื่น ๆ ของประเทศ โดยมีเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์จังหวัดปัตตานีเป็นผู้ประสานงาน ในขณะที่เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการเลี้ยงแพะพันธุ์พื้นเมืองมากกว่าแพะลูกผสม เพราะเชื่อว่าพันธุ์พื้นเมืองเลี้ยงง่าย สามารถต้านทานโรคได้ดี เนื้อมีรสชาติอร่อย ขนาดตัวไม่ใหญ่เหมาะสำหรับการบริโภคในครัวเรือน และประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ส่วนการเลี้ยงแพะลูกผสมเพื่อให้ได้ผลผลิตเนื้อแพะเพียงพอความต้องการของตลาดเหมาะสำหรับการชำแหละเนื้อขาย หรือเหมาะสำหรับส่งโรงงานอุตสาหกรรมฮาลาล เพราะตัวโตมีน้ำหนักมาก และเปอร์เซ็นต์ซากสูง

นอกจาก ปัญหาพันธุ์แพะที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรแล้ว พันธุ์แพะที่จัดซื้อจากพ่อค้าที่มาจากภูมิภาคอื่น ๆ ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพภูมิอากาศของภาคใต้ และสายพันธุ์ไม่เป็นไปตามที่ตกลงกันไว้ในสัญญา เนื่องจากการจัดส่งพันธุ์แพะให้กับเกษตรกรโดยตรง โดยไม่ผ่านการตรวจสอบคุณลักษณะและตรวจโรคจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี

2) ปัญหาโรคระบาดและพยาธิ

ในภาคใต้มีโรคระบาดเกิดขึ้นทุกปี แต่ไม่มีความรุนแรง ซึ่งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์สามารถควบคุมการระบาดได้ และปัญหาดังกล่าวได้เกิดขึ้นกับแพะที่เลี้ยงในโครงการด้วยเช่นกัน แต่มีระดับความรุนแรงมากกว่าและมีโรคแทรกซ้อนเกิดขึ้นด้วย ซึ่งเป็นโรคระบาดที่ร้ายแรง สามารถติดต่อถึงคนได้ และเกิดระบาดรุนแรงเกือบทุกฟาร์ม ซึ่งปัญหาโรคระบาดเหล่านี้ได้สร้างความเสียหายให้กับลูกแพะที่เกิดใหม่และพ่อแม่พันธุ์แพะที่เกษตรกรเลี้ยงเป็นอย่างมาก ทำให้มีแพะตายและต้องทำลายแพะที่ติดเชื้อจำนวนมาก ส่งผลให้พ่อแม่พันธุ์แพะในแต่ละฟาร์มลดลง ฟาร์มที่มีลูกแพะตายก็ทำให้รายได้ของฟาร์มลดลงด้วย บางกลุ่มที่มีระบบการจัดการและการดูแลที่ดี ทำให้แพะที่เลี้ยงป่วยเป็นโรคและมีสภาพร่างกายผอมโทรม (ภาพที่ 4.9) ส่งผลให้แพะตายเกือบทั้งฟาร์ม ซึ่งโรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สามารถสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 4.9 สภาพแพะที่มีร่างกายผอมโทรมจากการป่วยเป็นโรค

2.1) โรคปากเปื่อย สังเกตพบจากแผลบนคัล้ายหูค บริเวณริมฝีปาก ใบหน้า และตามลำตัว แพะกินอาหารไม่ได้ เกษตรกรทำการแยกแพะที่ป่วยออกจากฝูงและใช้ยาสีม่วงหรือทิงเจอร์ไอโอดีนทาแผล วันละ 1 - 2 ครั้ง จนหายจึงนำเข้าร่วมฝูงได้

2.2) โรคปากและเท้าเปื่อย สังเกตพบจากอาการซึมของแพะ น้ำลายไหลยืด บริเวณปากบวมแดงและมีเม็ดตุ่มใส ไม่กินอาหาร เป็นแผลบริเวณกีบและเท้า แพะจะเดินขาเก ผลก เกษตรกรจะแยกแพะที่ป่วยออกจากฝูงและทำการรักษาโดยใช้ยาสีม่วง ทาที่แผลที่ปากและกีบวันละครั้ง และฉีดยาปฏิชีวนะ เพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อน

2.3) โรคปอดบวม แพะป่วยเป็นปอดบวมมากในฤดูฝน โดยเฉพาะคอกที่ฝนสาดหรือลมโกรก แพะจะแสดงอาการป่วย คือ มีไข้ จมูกแห้ง มีน้ำมูก มีอาการหอบ หายใจเสียงดัง เกษตรกรจะแยกแพะและทำการรักษาโดยฉีดยาปฏิชีวนะ เพนนิซิลลิน คลอแรมเฟนิคอล เป็นเวลา 3 - 5 วัน ติดต่อกัน ส่วนใหญ่แพะที่ป่วยจะตายมากกว่าหาย

2.4) โรคพยาธิในแพะ พยาธิมีผลกระทบต่อการผลิตแพะทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้แพะอ่อนแอ เป็นโรคอื่น ๆ ได้ง่าย ถ้าแพะมีพยาธิภายในจำนวนมากจะทำให้เกิดโรคเฉียบพลันมีความรุนแรงถึงตายได้ อาการที่สังเกตพบคือ บวมน้ำใต้คาง น้ำหนักลดลง ท้องร่วง ขนหยาบกระด้าง ผอมแห้งตาย นอกจากนี้ ทำให้เกษตรกรสูญเสียรายได้จากผลผลิตที่ลดลงและเพิ่มต้นทุนค่าใช้จ่ายในการซื้อยาถ่ายพยาธิด้วย เช่น พยาธิตัวกลม พยาธิตัวตืด และพยาธิตัวแบน เป็นต้น

2.5) โรคท้องร่วงและท้องอืด เกิดจากการเปลี่ยนอาหารจากอาหารข้น มาเป็นอาหารหยาบหรือหญ้าในแปลงแบบทันทีทันใด หรือเกิดจากกินหญ้าอ่อนมากเกินไป หรืออาหารข้นที่มีโปรตีนสูงมากเกินไป ทำให้แพะเกิดอาการท้องร่วง หากการดูแลของเกษตรกรไม่ดีหรือไม่สามารถให้การช่วยเหลือแพะได้ทัน จะทำให้แพะตายในที่สุด

2.6) โรคแท้งติดต่อ อาการของแพะสังเกตยาก เกษตรกรตรวจพบจากการตรวจเลือดในแผนการตรวจสุขภาพแพะประจำปี เมื่อตรวจพบเกษตรกรทำลายแพะทันที แล้วทำการฝังและโรยปูนขาว การระบาดมีสาเหตุมาจากการจัดซื้อพันธุ์แพะมาจากฟาร์มในภาคกลางที่มีการตรวจรับรองโรคแท้งติดต่อ โดยวิธีการสุ่มตรวจ ประกอบกับ ในขั้นตอนการจัดส่งแพะให้กับเกษตรกร พ่อค้าจัดส่งให้กับกลุ่มโดยตรง ไม่ผ่านการสอบคุณลักษณะและตรวจโรคจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี ทำให้พันธุ์แพะที่เกษตรกรได้รับไม่ปลอดโรคจริง

นอกจากโรคแท้งติดต่อที่เกิดระบาดรุนแรงเกือบทุกฟาร์มแล้ว โรคที่พบบ่อยที่สุด คือ โรคปอดบวม และ โรคพยาธิ ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากสภาพภูมิอากาศที่มีความชื้นสูง เนื่องจากจังหวัดปัตตานีมีฝนตกชุกตลอดปี จึงทำให้แพะป่วยเป็นโรคปอดบวมได้ง่าย และมีการระบาดของโรคพยาธิ ซึ่งสามารถแพร่กระจายได้ดีในสภาพพื้นที่ชื้นแฉะ โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน ส่วนโรคปากเปื่อย ปากและเท้าเปื่อย พบว่าเกิดในช่วงเดือนพฤศจิกายนและเดือนธันวาคม โดยเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์สามารถควบคุมการระบาดไว้ได้ เนื่องจากเกิดขึ้นทุกปี จึงมีการวางแผนป้องกันและมีการถ่ายทอดความรู้ในการรักษาให้กับเกษตรกรไว้ล่วงหน้า

นอกจากนี้ สภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนของภาคใต้ ประกอบกับการได้รับอาหารไม่เพียงพอและไม่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ ทำให้แพะมีความอ่อนแอ ส่งผลให้โรคระบาดที่เกิดขึ้นมีความรุนแรงมากกว่าการเกิดในสภาวะปกติ

3) ปัญหาขาดแคลนอาหาร

กลุ่มเกษตรกรได้รับการสนับสนุนค่าอาหารชั้นในระยะแรกสำหรับแพะ 25 ตัว ๆ ละ 0.5 กิโลกรัมต่อวัน เป็นเวลา 180 วัน เพื่อให้หญ้าในแปลงเติบโตและสามารถใช้เป็นอาหารแพะได้ เกษตรกรบางกลุ่มได้ปล่อยให้แพะลงทะเล็มหญ้าในแปลงหญ้าธรรมชาติ ร่วมกับการหาใบไม้จากในพื้นที่มาเป็นอาหารแพะ เพื่อลดปริมาณการให้อาหารชั้น เพื่อให้มีอาหารชั้นให้แพะกินได้นานขึ้น

หลังจากอาหารชั้นที่ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณของภาครัฐหมดลง หญ้าในแปลงจึงเป็นอาหารหลักสำหรับแพะ เสริมด้วยใบไม้ที่หาได้ในท้องถิ่น ในบางกลุ่มมีการระดมเงินเพื่อซื้ออาหารชั้นมาเสริมให้กับแพะ โดยจัดเก็บเป็นรายเดือน ซึ่งสามารถแก้ปัญหาได้ในระยะสั้นเท่านั้น โดยการให้อาหารชั้นในแต่ละวันมีปริมาณน้อยกว่าความต้องการของแพะ เพราะเงินที่รวบรวมมาได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและมีรายได้ไม่แน่นอน ทำให้พ่อแม่พันธุ์ได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ สุขภาพอ่อนแอ ร่างกายผอมโทรม (ภาพที่ 4.10) ความต้านทานต่อโรคต่ำและเป็นที่มาของโรคระบาดที่รุนแรง

นอกจากนี้ เกษตรกรขาดความรู้ในการถนอมอาหาร ทำให้ไม่มีการวางแผนสำรองเสบียงอาหารสำหรับแพะ เช่น หญ้าแห้ง หญ้าหมัก ในทุกกลุ่ม และไม่มีการเลือกใช้วัสดุทางการ

เกษตรกรเป็นอาหาร เพื่อลดต้นทุนในการจัดซื้ออาหารชั้น เมื่อเกิดปัญหากับแปลงหญ้า จึงสร้างความเดือดร้อนให้กับเกษตรกรเป็นอย่างมาก

ภาพที่ 4.10 สภาพแพะที่มีร่างกายผอมโทรมจากการขาดสารอาหาร

เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่ใช้เป็นแปลงหญ้าในบางพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม เช่น อยู่ในที่ลุ่มน้ำท่วมขัง แปลงหญ้าได้รับความเสียหายในช่วงฤดูฝน ในขณะที่พื้นที่ราบริมทะเล ที่มีสภาพเป็นดินทราย แปลงหญ้าได้รับความเสียหายในช่วงฤดูแล้ง (ภาพที่ 4.11) เนื่องจากขาดแหล่งน้ำที่ใช้รดหญ้า ส่งผลต่อการจัดการแปลงหญ้าของเกษตรกร เป็นที่มาของปัญหาการขาดแคลนอาหารหายสำหรับแพะ ทำให้แพะมีสภาพร่างกาย ผอมโทรม ประกอบกับการจัดการในการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้แพะป่วยเป็นโรค และตายจำนวนมาก

ภาพที่ 4.11 สภาพแปลงหญ้าที่ได้รับความเสียหาย

ในช่วงที่เกิดปัญหาน้ำท่วมแปลงหญ้าได้รับความเสียหายเกือบทั้งหมด ทางสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ได้ช่วยเหลือกลุ่มเกษตรกร โดยการสนับสนุนอาหารหมัก ซึ่งช่วยบรรเทาปัญหาได้ในระดับหนึ่ง

4) ปัญหากระบวนการเลี้ยงและแรงงาน

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี ได้สนับสนุนค่าจ้าง สำหรับกลุ่มจ้างผู้ปฏิบัติงานประจำฟาร์มเลี้ยงแพะในระยะแรกของโครงการ หลังจากนั้นกลุ่มเกษตรกรได้กำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละวัน โดยจะผลัดเวรกันมาดูแล แต่ความสามารถในการเลี้ยงดูแพะของเกษตรกรแต่ละคนมีไม่เท่ากัน บางคนขาดความรับผิดชอบ เกี่ยงงาน ไม่สนใจเลี้ยงแพะให้ดี ไม่คัดหญ้าให้แพะกิน นอกจากนี้ การฝึกอบรมในระยะสั้น ซึ่งมีเนื้อหาส่วนใหญ่เน้นด้านวิชาการ ไม่ได้ช่วยให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงแพะได้ดี เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยง ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย และจากระบบการเลี้ยงดูแพะแบบผลัดเวรกันเลี้ยงของสมาชิกในกลุ่ม

เกษตรกรบางกลุ่มจัดจ้างบุคคลอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกในกลุ่มและไม่ผ่านการฝึกอบรมมาเลี้ยงแพะในฟาร์ม โดยผู้ที่มารับจ้างเลี้ยงแพะส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของสมาชิกในกลุ่ม ที่ว่างงาน ยังอยู่ในช่วงวัยรุ่น ไม่มีความรับผิดชอบ และไม่สนใจปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ทำให้แพะในฟาร์มไม่ได้รับการเลี้ยงดูที่ดี และได้รับอาหารไม่เพียงพอ สุขภาพอ่อนแอป่วยเป็นโรคและตายในที่สุด

5) ปัญหาขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน

การรวมกลุ่มของเกษตรกรเป็นการรวมกลุ่มเฉพาะกิจ เพื่อเข้าร่วมโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการกลุ่ม ดังนั้นกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มจึงมีเพียงการเลี้ยงแพะเพียงอย่างเดียว ประกอบกับความเข้าใจของเกษตรกรว่าภาครัฐมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ไม่มีการระดมทุนของกลุ่ม ในรูปของทุนเรือนหุ้น เงินฝากสัจจะ หรือในรูปแบบอื่น ๆ ส่วนหนึ่งมาจากปัญหาความยากจน รายได้น้อยและไม่แน่นอนของเกษตรกร จึงไม่มีการระดมทุนของกลุ่ม ทำให้กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ขาดแคลนเงินทุนที่ใช้ในกิจกรรมของกลุ่ม เมื่ออาหารชั้นที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐหมด กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ให้แพะกินหญ้าและใบไม้เท่านั้น ซึ่งเป็นที่มาของปัญหาการขาดสารอาหารของแพะ มีผู้นำกลุ่มบางกลุ่มขอสนับสนุนอาหารจากหน่วยงานอื่น ๆ ผู้นำกลุ่มบางรายใช้เงินทุนของตัวเองในการซื้ออาหารชั้นมาให้แพะกิน ในช่วงที่แปลงหญ้าถูกน้ำท่วมได้รับความเสียหาย มีบางกลุ่มระดมเงินทุน เพื่อซื้ออาหารสำเร็จรูปให้แพะ

4.4.2 ปัญหาด้านการตลาด

ในอนาคดตลาดแพะมีแนวโน้มขยายตัวมากขึ้น เพราะความต้องการของผู้บริโภคสูงขึ้น ในขณะที่การเลี้ยงของเกษตรกรรายย่อยมีการพัฒนาศักยภาพการผลิตดีขึ้น จากการส่งเสริมของกรมปศุสัตว์ จึงเป็นสิ่งจูงใจให้เกษตรกรสนใจเลี้ยงแพะกันมากขึ้น ปัญหาด้าน

การตลาดที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หน่วยงานของรัฐและเอกชน ต่างก็พยายามช่วยกันแก้ไข ซึ่งปัญหาที่พบทั่วไปและเกิดขึ้นกับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

1) ปัญหาระบบการซื้อขายไม่มีมาตรฐาน

เนื่องจากปริมาณผลผลิตแพะของเกษตรกรในแต่ละกลุ่มที่มีจำนวนน้อย และไม่มี การเชื่อมโยงเครือข่ายในการรวมกันขาย หรือการกำหนดราคาและรูปแบบการขายที่เป็น มาตรฐานเดียวกัน การซื้อขายยังคงเป็นแบบต่อรองราคา และขายเหมาเป็นรายตัว โดยราคาขึ้นอยู่กับ สภาพของตัวแพะ เกษตรกรที่ขายแพะให้กับพ่อค้ารวบรวมในท้องที่ส่วนมากได้รับราคาที่ไม่ เป็นธรรม เนื่องจากความสามารถในการประมาณน้ำหนักแพะและการต่อรองของเกษตรกรด้อยกว่า พ่อค้ารวบรวม ที่มีประสบการณ์ในการรับซื้อแพะมายาวนาน แต่การจำหน่ายผลผลิตแพะของ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่จำหน่ายให้กับผู้บริโภคนในท้องถิ่น ปัญหาระบบการซื้อขาย ไม่มีมาตรฐาน จึงเกิดขึ้นไม่มากนัก

2) ปัญหาระบบตลาดไม่มีประสิทธิภาพ

ในปัจจุบันยังไม่มีตลาดกลางในการซื้อขายแพะ และไม่มีหน่วยงานของรัฐหรือ เอกชนรายใดเข้ามารับผิดชอบ หรือมีบทบาทในการกำหนดราคาซื้อขายแพะ เพื่อเป็นราคาอ้างอิง ในการจำหน่ายแพะของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรมองไม่เห็นช่องทางการตลาด ประกอบกับ ไม่มี แหล่งจำหน่ายผลผลิตแพะที่แน่นอน ส่งผลให้แรงจูงใจของเกษตรกรมีน้อย ในการเพิ่มปริมาณ ผลผลิตแพะและพัฒนารูปแบบการเลี้ยงแพะ เพื่อให้มีผลผลิตเพียงพอต่อความต้องการของ ผู้บริโภค แพะที่จำหน่ายในตลาดจึงมีจำนวนน้อย และขาดตลาดในบางฤดูกาล

3) ปัญหาพฤติกรรมผู้บริโภค

เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า เนื้อแพะมีคุณสมบัติทางด้าน โภชนาการที่เหมาะสมต่อ ร่างกายมนุษย์ มากกว่าเนื้อสัตว์ประเภทอื่นหลายชนิด เนื่องจากให้โปรตีนสูงและมีไขมันต่ำ แต่ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่นิยมบริโภคเนื้อแพะเหมือนเนื้อสัตว์ประเภทอื่น อาจเนื่องมาจากเนื้อแพะ ขำแหละไม่มีจำหน่ายในตลาด หาซื้อยาก และมีราคาสูง เกษตรกรรายหนึ่งให้ความเห็นว่า ผู้บริโภคจะนิยมบริโภคแพะพื้นเมืองมากกว่าแพะพันธุ์ต่างประเทศ เพราะให้รสชาติที่ดีกว่า ตัวไม่ใหญ่จนเกินไป ราคาแพะมีชีวิตไม่แพงมากนัก แต่ในปัจจุบันผู้บริโภคให้การยอมรับการ บริโภคเนื้อแพะถูกผสมมากขึ้น เพราะให้เปอร์เซ็นต์ซากสูงกว่าแพะพื้นเมือง การบริโภคเนื้อแพะ ส่วนใหญ่ยังคงแพร่หลายในกลุ่มผู้บริโภคที่นับถือศาสนาอิสลาม

4.4.3 ปัญหาที่เกิดจากเกษตรกรและระบบการจัดการกลุ่มของเกษตรกร

การที่จะเลี้ยงแพะให้ประสบผลสำเร็จนั้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ คุณภาพของเกษตรกร การเตรียมความพร้อมให้กับเกษตรกร จึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล

เป็นโครงการเร่งด่วน ที่มีการเตรียมความพร้อมของเกษตรกรในระดับที่ต่ำ จึงมีปัญหามีเกี่ยวข้องกับเกษตรกรเกิดขึ้นมากมาย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ปัญหาการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ

การรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อเข้าร่วมโครงการ โดยส่วนใหญ่มีการรวมตัวกันหลังจากรับทราบข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยไม่มีการจดทะเบียนเป็นกลุ่มเกษตรกรแต่อย่างใด ทั้ง ๆ ที่กรมส่งเสริมการเกษตร ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการรับจดทะเบียนกลุ่มเกษตรกร และกรมส่งเสริมสหกรณ์ที่มีหน้าที่พัฒนาระบบการจัดการของกลุ่มเกษตรกร สังกัดกระทรวงเดียวกัน กับกรมปศุสัตว์ แต่ไม่มีการประสานงานหรือทำงานร่วมกัน ทำให้กลุ่มเกษตรกรขาดโอกาสได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ

2) ปัญหาระบบการบริหารจัดการกลุ่มของเกษตรกร

จากสภาพความเร่งด่วนของโครงการ ทำให้ขาดการเตรียมความพร้อมให้กับเกษตรกร ในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์รายหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า การจัดตั้งกลุ่มจำนวน 20 คนนั้น เป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่เกินไป เกิดความยุ่งยากในการบริหารจัดการ และจากการศึกษาพบว่า ในแต่ละกลุ่มมีสมาชิกที่สนใจเลี้ยงแพะจริง ๆ ประมาณ 7 - 8 คน ส่วนสมาชิกที่เหลือเข้ามารวมในกลุ่ม เพื่อให้มีสมาชิกครบตามที่โครงการกำหนดเท่านั้น

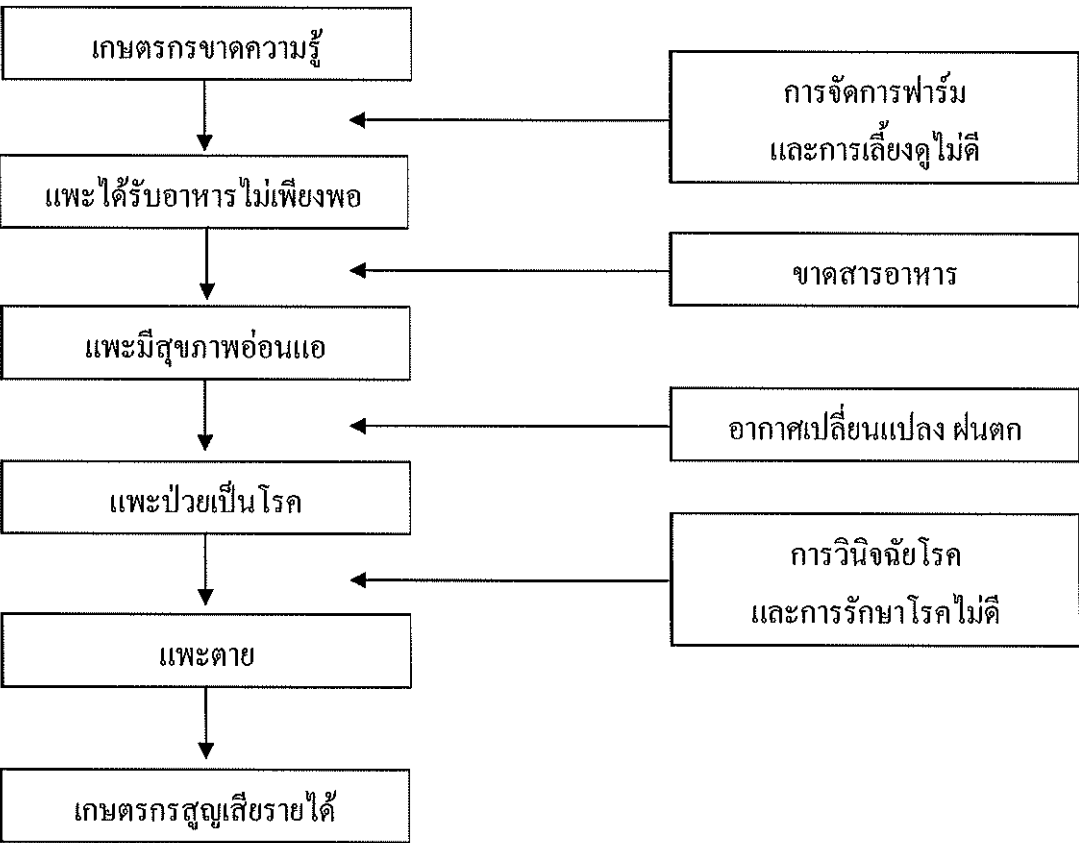
แม้ว่าในการดำเนินการของกลุ่มจะอาศัยมติที่ประชุมของกลุ่ม แต่อำนาจตัดสินใจส่วนใหญ่อยู่ที่ผู้นำกลุ่ม ผู้นำกลุ่มส่วนใหญ่ไม่มีศักยภาพในการบริหาร ทำให้กลุ่มเกิดความแตกแยก ซึ่งสร้างปัญหาต่อการเลี้ยงแพะ แต่มีผู้นำบางกลุ่ม มีความเข้มแข็ง มีความกระตือรือร้นในการเลี้ยงดูแพะ ทำให้ผลผลิตแพะที่ได้รับมีคุณภาพดี

3) ปัญหาความรู้ ความเข้าใจในวิธีการเลี้ยงแพะของเกษตรกร

จากประสบการณ์ของเกษตรกรในพื้นที่ คำนึงเกี่ยวกับการเลี้ยงแพะแบบปล่อยทุ่ง ให้หาอาหารกินเองตามธรรมชาติ ประกอบกับเกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับที่ต่ำ ทำให้การนำเทคโนโลยีการผลิตมาใช้้น้อยมาก ดังนั้น การส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงแพะในรูปแบบการเลี้ยงแบบฟาร์มมาตรฐาน ที่มีระบบการจัดการที่ดี จึงจำเป็นต้องให้เกษตรกรได้เรียนรู้ เพราะการอบรมที่ผ่านมาช่วยให้เกษตรกรเข้าใจถึงระบบการเลี้ยงเท่านั้น แต่ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง อาจเนื่องมาจากเกษตรกรยังขาดประสบการณ์ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์จึงต้องคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด

ปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากความพร้อมของเกษตรกร ในด้านต่าง ๆ ที่อยู่ในระดับต่ำ เช่น การบริหารจัดการกลุ่ม การจัดการด้านอาหาร การจัดการเลี้ยงดูแพะในระยะต่าง ๆ การป้องกันและรักษาโรค เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่า เมื่อเกษตรกรขาดความรู้ในการจัดการด้านต่าง ๆ ทำให้การจัดการฟาร์มและการเลี้ยงดูแพะไม่ดี แพะที่เลี้ยงได้รับอาหารไม่เพียงพอและขาด

สารอาหาร ซึ่งส่งผลให้สุขภาพของแพะอ่อนแอ ความต้านทานต่อโรคต่ำ เมื่อสภาพอากาศเปลี่ยนแปลง ทำให้แพะป่วยเป็นโรคได้ง่าย ประกอบกับความสามารถในการวินิจฉัยโรคและการรักษาโรคของเกษตรกรยังอยู่ในระดับต่ำ ส่งผลให้แพะป่วยตายเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นที่มาของการสูญเสียรายได้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ (ภาพที่ 4.12)

ภาพที่ 4.12 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขาดความรู้ของเกษตรกรภายในกลุ่ม

4.5 แนวคิดต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงแพะของภาครัฐ

โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล จังหวัดปัตตานี มีปัญหาเกือบทุกพื้นที่ ไม่ได้สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการอย่างแท้จริง และไม่ได้มีการสร้างงานให้กับเกษตรกรในระยะยาว เกษตรกรต้องแบกรับภาระจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินโครงการ สภาพปัญหาดังกล่าวไม่ต่างกับพื้นที่ในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศ กล่าวคือ เกษตรกรที่มีความตั้งใจเลี้ยงแพะไม่ได้รับการพิจารณาให้เข้าร่วมโครงการเร่งด่วนนี้ เนื่องจากกฎเกณฑ์ที่รัฐตั้งไว้ มีความยุ่งยาก และเกษตรกรมีเวลาเตรียมตัวน้อย ทำให้การส่งเสริมการเลี้ยงแพะที่รัฐสร้างขึ้น ไม่ได้ช่วยเหลือเกษตรกรที่มีความเดือดร้อนจริง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยเหล่านี้

4.5.1 สถานะของภาครัฐต่อการส่งเสริมการเลี้ยงแพะ

ปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ คือประสิทธิภาพการผลิตต่ำ และการสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตมีน้อย ขณะที่เกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาค่ำ ยังอยู่ในภาวะที่ยากจน ทำให้ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทุนของเกษตรกรต่ำไปด้วย เกษตรกรขาดเงินลงทุนในการประกอบอาชีพ ขาดปัจจัยการผลิตในการทำเกษตร จากปัจจัยเหล่านี้ จึงเป็นโอกาสในการส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่ ได้พัฒนารูปแบบการเลี้ยงแพะ รัฐบาลจึงมีนโยบายสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้เกษตรกร และส่งเสริมให้เกษตรกรได้เข้าถึงเทคโนโลยีการผลิต บริการทางวิชาการของรัฐ เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตของเกษตรกร นอกจากการเลี้ยงเพื่อการบริโภคในพื้นที่แล้ว สามารถแปรรูป ส่งออก ซึ่งเป็นที่มาของรายได้ที่มั่นคงของเกษตรกร

4.5.2 การกำหนดโครงการของรัฐ

โครงการของรัฐส่วนใหญ่เป็นโครงการเร่งด่วนขาดการศึกษาข้อมูลและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ละเอียด ถัดมาก่อนที่จะดำเนินการ ประกอบกับการที่ภาครัฐให้การสนับสนุนไม่ต่อเนื่องและจริงจัง แม้ว่าเกษตรกรมุ่งหวังให้โครงการประสบความสำเร็จ แต่ศักยภาพของเกษตรกรยังต่ำ ไม่สามารถบริหารจัดการได้ตามลำพัง ดังนั้น รัฐบาลควรให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และให้การดูแลอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะเรื่องเทคโนโลยีการผลิต ความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการเลี้ยงดู การป้องกันและรักษาโรค การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกร เป็นต้น

ความพยายามของภาครัฐในการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกร ส่วนใหญ่มาจากฐานคิดที่ว่า ความสามารถในการเข้าถึงเงินทุนของเกษตรกรต่ำ ขาดปัจจัยการผลิตในการประกอบอาชีพ ทำให้ความพยายามในการแก้ปัญหาต่างๆ ของรัฐที่ผ่านมา มุ่งสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกร แม้ว่าเกษตรกรได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตอย่างเพียงพอ แต่ปัญหาต่างๆ กลับไม่ได้หมดไป ยังคงวนเวียนเป็นวัฏจักร นั้นเป็นสาเหตุมาจากการขาดการพัฒนาคุณภาพของคน ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาค่ำและไม่รู้หนังสือ ทำให้ศักยภาพในการผลิตของเกษตรกรต่ำไปด้วย นอกจากนี้ ความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีการผลิตก็ต่ำด้วย ดังนั้น ในการแก้ปัญหาจึงควรเริ่มต้นจากการเตรียมพร้อมของเกษตรกร หรือการให้ความรู้ พัฒนาศักยภาพการผลิต รวมถึงการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกร

4.5.3 การตัดสินใจดำเนินโครงการและการดำเนินงานโครงการ

เนื่องจากปริมาณผลผลิตแพะเนื้อ มีไม่เพียงพอกับความต้องการของท้องถิ่น เพราะโครงสร้างการผลิตแพะของเกษตรกรรายย่อย ส่วนใหญ่ขาดความรู้ทางวิชาการที่ถูกต้องและเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม ทำให้มีอัตราการการตายของลูกแพะแรกคลอดสูง แพะพื้นเมืองที่เกษตรกรเลี้ยงมีอัตราการเจริญเติบโตช้า ส่งผลให้มีผลผลิตออกสู่ตลาดน้อย แม้จะมีการนำแพะจากพื้นที่อื่นเข้ามาจำหน่าย แต่มีอัตราการตายสูง เนื่องจากระบบการขนส่งและสภาพภูมิอากาศที่

แตกต่าง จึงเป็นอุปสรรคในการจัดหาแพะให้เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภคในท้องถิ่น การสนับสนุนให้เลี้ยงแพะเชิงพาณิชย์ จึงเป็นแนวทางแก้ปัญหาให้มีปริมาณแพะเพิ่มขึ้น รวมทั้งเป็นการพัฒนาการผลิตแพะอย่างเป็นระบบ เพื่อรองรับความต้องการแพะเนื้อเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลด้วย จึงเป็นอาชีพทางเลือกที่ดี สำหรับผู้ว่างงานในจังหวัดปัตตานี

เมื่อมีการส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงแพะเนื้อ กรมปศุสัตว์จึงควรมีนโยบายด้านการวิจัย พัฒนาพันธุ์แพะเนื้อ ให้เหมาะสมกับการเลี้ยงดูในสภาพภูมิอากาศของภาคใต้ เพื่อส่งเสริมการผลิตแพะเนื้อ ให้มีปริมาณสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ซึ่งในปัจจุบันผู้บริโภคมีความนิยมบริโภคเนื้อแพะลูกผสมมากขึ้น เพราะเนื้อมีรสชาติไม่แตกต่างจากเนื้อแพะพันธุ์พื้นเมืองมากนัก มีขนาดตัวโต ให้ปริมาณเนื้อมาก ซึ่งตรงกันข้ามกับแพะพันธุ์พื้นเมืองที่มีขนาดตัวเล็ก โตช้า ผลผลิตน้อยไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้ทัน ดังนั้น กรมปศุสัตว์ จึงควรทำการวิจัยพันธุ์แพะลูกผสมสองหรือสามสายพันธุ์ขึ้นมา เพื่อทำเป็นสายแม่พันธุ์ ที่มีคุณสมบัติ ให้ลูกแฝด เจริญเติบโตเร็ว ทนทานต่อโรคและพยาธิ รวมถึง สามารถปรับตัวได้ดีในสภาพภูมิอากาศของภาคใต้ เมื่อนำไปผสมกับพ่อพันธุ์พื้นเมืองแล้ว ให้ลูกผสมที่มีลักษณะทั่วไปไม่แตกต่างกับแพะพันธุ์พื้นเมือง และให้คุณภาพเนื้อดีกว่าแพะพันธุ์พื้นเมือง

ความสำคัญของการวิจัยพันธุ์ อีกประการหนึ่ง คือ ให้เกษตรกรสามารถขยายพันธุ์เองได้ ไม่กลายเป็นพันธุ์ และแพะลูกผสมที่เกษตรกรผลิตได้ ต้องสามารถใช้เป็นแม่พันธุ์ พื้นฐานสำหรับผลิตแพะรุ่นต่อไปได้ด้วย คือ สามารถสลับปรับเปลี่ยนพ่อพันธุ์เพื่อให้ได้ลูกตามความต้องการ

4.5.4 ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ในระยะแรกการดำเนินงานของโครงการ ตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ 2548 ถึง เดือนกรกฎาคม 2548 ดูเหมือนสร้างความพึงพอใจให้กับเกษตรกรได้ในระดับหนึ่ง จากปริมาณลูกแพะที่คลอดออกมา และเจริญเติบโตได้ดี เกษตรกรมองเห็นรายได้ที่จะเกิดขึ้น โดยปริมาณลูกแพะที่คลอดในอำเภอปะนาเระจนถึงวันที่ 31 กรกฎาคม 2548 มีจำนวน 94 ตัว และอำเภอแม่ลานมีจำนวน 116 ตัว (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี, 2548) แต่หลังจากนั้น ปัญหาต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ทั้งปัญหาขาดแคลนอาหาร ปัญหาโรคระบาด และปัญหาความสามารถในการจัดการของเกษตรกรที่ด้อยลง เนื่องจากต้องดูแลแพะในปริมาณที่มากขึ้น ต้องดูแลแพะที่มีสุขภาพอ่อนแอและรักษาแพะที่ป่วยเป็นโรค ทำให้ไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง ส่งผลให้แพะป่วยตาย โดยที่เกษตรกรไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ ประกอบกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์พื้นที่อำเภอให้การดูแลไม่ทั่วถึงและไม่สามารถให้การช่วยเหลือได้ทันเวลา บางฟาร์มแพะตายเกือบหมด บางฟาร์มเกษตรกรตัดสินใจขายแพะที่ไม่เป็นโรคออกไป ทั้งลูกแพะและพ่อแม่พันธุ์ที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการ กำลังใจของเกษตรกรย่ำแย่ ปลอมโยให้แพะที่เหลือหากินเองตามธรรมชาติ

ขาดการดูแลเอาใจใส่ รายได้ที่เกษตรกรคาดหวังกลับไม่เป็นจริง เกษตรกรรายหนึ่งกล่าวว่า “ถ้าตัดสินใจขายแพะตั้งแต่ตอนที่เกิดปัญหาขาดอาหารในตอนต้น ปัญหาต่าง ๆ คงไม่เกิดขึ้น” แสดงว่าปัญหาต่าง ๆ มีล้วนมีสาเหตุมาจากการขาดอาหาร ทำให้สุขภาพของแพะอ่อนแอ โรคแทรกซ้อนต่าง ๆ จึงเกิดขึ้น และส่งผลให้แพะตายในที่สุด

โครงการดังกล่าวเป็นความหวังของหลาย ๆ ฝ่าย ว่าสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรที่หวังจะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการ แต่จากการศึกษาปรากฏว่า ผลที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรเป็นด้านลบเสียส่วนใหญ่ และจากการสูญเสียเงินงบประมาณจำนวนมาก จึงเป็นเรื่องน่าวิตกเป็นอย่างยิ่งว่า ในประเทศไทยมีโครงการลักษณะนี้เกิดขึ้นปีละกี่โครงการ การสูญเสียงบประมาณที่มาจากภาษีประชาชน เพียงเพื่อสร้างความพอใจให้กับเกษตรกรเพียงชั่วคราว ไม่ยั่งยืน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นโครงการประชานิยมอีกโครงการหนึ่งที่ไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ค่อนข้างสวยหรู

ปัญหาส่วนหนึ่งมาจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่มีกรมต่าง ๆ มากมาย ที่มุ่งสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร ในรูปแบบต่างคนต่างทำ ไม่มีการประสานงานกัน เพราะอยากมีผลงานเป็นของตนเอง ทำให้การพัฒนาไม่ได้หวังผลเลิศที่เกิดกับเกษตรกร จึงมีกลุ่มเกษตรกรถูกจัดตั้งขึ้นมากมายสังกัดกรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเกษตรกรกลุ่มเดียวกัน เกษตรกรแต่ละรายสังกัดกลุ่มไม่น้อยกว่า 2 กลุ่ม การส่งเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้เกษตรกร ส่วนใหญ่จึงเป็นการสร้างภาระให้กับเกษตรกรมากกว่าการสร้างรายได้ที่เป็นรูปธรรม

4.5.5 สรุปบทเรียนจากโครงการ

การพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพ และสามารถพึ่งตนเองได้ของทุก ๆ รัฐบาลที่ผ่านมา มีโครงการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ล้วนแล้วแต่เพื่อให้ประชาชนสามารถช่วยตัวเองได้และเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ด้วยการอบรมความรู้สาขาต่าง ๆ ให้กับเกษตรกร ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญก่อนการสนับสนุนปัจจัยการผลิต หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับเกษตรกร แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้ว โครงการเร่งด่วนของรัฐ โดยเฉพาะโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล กิจกรรมการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ในจังหวัดปัตตานี ไม่ได้เตรียมความพร้อมของเกษตรกร ในการให้ความรู้เรื่องการเลี้ยงแพะ ความรู้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จนสามารถปฏิบัติงานได้จริง มีเพียงแต่การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ด้วยการฝึกอบรมให้กับเกษตรกรเพียง 2 - 3 วัน และการศึกษาดูงานฟาร์มเลี้ยงแพะ ในระยะสั้น ๆ เท่านั้น

เมื่อเกษตรกรขาดความพร้อม การดำเนินงานของโครงการจึงมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ซึ่งล้วนเป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไข เช่น ปัญหาการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ปัญหาโรคระบาดที่รุนแรง เป็นต้น

นอกจากนี้ ในการดำเนินโครงการยังขาดการศึกษาความต้องการของเกษตรกร ทำให้การกำหนดโครงการไม่เป็นไปตามความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร ในขณะที่เกษตรกรกำลังเดือดร้อนต้องการความช่วยเหลือ โครงการนี้จึงเปรียบเสมือนการสร้างฝันใหม่ให้กับเกษตรกร ทั้ง ๆ ที่ฝันของเกษตรกรไม่เคยได้รับการตอบสนองหรือทำให้เป็นจริง กล่าวคือในขณะที่เกษตรกรต้องการที่จะเลี้ยงแพะพันธุ์พื้นเมืองเป็นอาชีพเสริมในครัวเรือน แต่รัฐกำหนดให้เกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพ เพื่อเข้าร่วมโครงการเลี้ยงแพะลูกผสม ซึ่งทำให้เกษตรกรมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อโครงการและขาดแรงจูงใจในการพัฒนาการเลี้ยงแพะตามโครงการ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เกษตรกรรู้สึกว่าการเกิดจากแพะลูกผสม ทำให้ขาดความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา

ดังนั้น ในการกำหนดโครงการของรัฐบาล จึงควรศึกษาความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร เพื่อให้การกำหนดโครงการ สามารถตอบสนองความต้องการของเกษตรกรได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกร และที่สำคัญคือการเตรียมความพร้อมของเกษตรกร ให้มีความรู้ในเชิงวิชาการและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง หรือได้ผ่านการฝึกฝนจนมีความชำนาญ ตลอดจนการสร้างความเข้าใจในโครงการ และสร้างทัศนคติที่ดีในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการต่าง ๆ ให้ดีขึ้น เพื่อให้การนำภาษีของประชาชนไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือสามารถแก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกรได้อย่างแท้จริง และเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืน

นอกจากนี้ การสนับสนุนของภาครัฐควรมีความต่อเนื่อง ทั้งในด้านวิชาการ ปัจจัยการผลิต และการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ จนมั่นใจว่าเกษตรกรสามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองได้ และสามารถให้การช่วยเหลือหรือเป็นที่พึ่งให้กับเกษตรกรรายอื่น ๆ ต่อไป

บทที่ 5

สรุปและเสนอแนะ

การศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์จังหวัดปัตตานีของโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบลในจังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและการดำเนินงานของโครงการ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ และการจัดการทางการผลิตของโครงการ ตลอดจน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ของโครงการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุง การส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ต่อไปในอนาคต ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นที่สำคัญของผลการศึกษา และความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

5.1.1 ความเป็นมาและการดำเนินการของโครงการ

โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล เป็นโครงการเฉพาะกิจที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ที่รัฐบาลสร้างขึ้นโดยมุ่งส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้เป็นแหล่งสร้างอาชีพ สร้างงาน และสร้างรายได้ที่มั่นคง และยั่งยืนให้แก่เกษตรกรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในภาคใต้โดยมีอาชีพทั้งด้านพืช ปศุสัตว์ และประมง สำหรับด้านปศุสัตว์มีกรมปศุสัตว์เป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบโครงการ โดยเน้นส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงแพะ มีการรับสมัครกลุ่มเกษตรกรที่มีความสนใจที่จะเลี้ยงแพะ และตรวจสอบคุณสมบัติของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการอย่างละเอียด ตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในโครงการ ตลอดจนการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มเกษตรกรอย่างรัดกุมและรอบคอบ เพราะงบประมาณที่รัฐให้การสนับสนุนในแต่ละกลุ่มค่อนข้างสูง และไม่เคยมีโครงการแบบนี้เกิดขึ้นในอดีตที่ผ่านมา

การส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงแพะในพื้นที่เป้าหมาย ให้กับเกษตรกรที่มีรายได้น้อยหรือผู้ที่ว่างงาน เพื่อให้มีศักยภาพในการผลิต การจัดการ และการตลาด สูงขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเลี้ยงแพะสู่ระบบการเลี้ยงแบบฟาร์มมาตรฐาน ที่มีระบบการจัดการที่ถูกสุขลักษณะ โดยให้มีการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่มีประสิทธิภาพ อย่างแพร่หลายในกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้มีปริมาณผลผลิตแพะเพียงพอต่อความต้องการบริโภคภายในประเทศ และสำหรับป้อน

โรงงานอุตสาหกรรมฮาลาลด้านปศุสัตว์ ที่จะเกิดขึ้นที่จังหวัดปัตตานี ทั้งนี้ รวมถึงให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาดด้วย

อาจกล่าวได้ว่า กรมปศุสัตว์มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการเลี้ยงแพะ ซึ่งในปัจจุบันกรมปศุสัตว์ได้ให้ความสนใจในการพัฒนาการเลี้ยงแพะของเกษตรกรในชนบทไปสู่การเกษตรยุคใหม่ ภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาล ซึ่งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เป็นผู้รับผิดชอบในการส่งเสริม มีความจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ มีความสามารถปฏิบัติงานได้จริง เพื่อให้การเลี้ยงแพะเมื่อพัฒนาเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรและเป็นที่มาของรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืนต่อไป

5.1.2 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเนื้อที่เข้าร่วมโครงการ

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย นับถือศาสนาอิสลาม มีการเลี้ยงแพะเป็นอาชีพเสริม เข้าร่วมโครงการเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เกษตรกรส่วนใหญ่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการโครงการ ภายใต้การให้คำแนะนำและการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ซึ่งเป็นไปตามรูปแบบของโครงการ ในขณะที่เกษตรกรที่ผ่านการอบรมในระยะสั้น ไม่สามารถปฏิบัติงานได้จริง เนื่องจากขาดประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจ อย่างแท้จริงในการเลี้ยงแพะ ในรูปแบบฟาร์มมาตรฐาน

แม้ว่าการเลี้ยงแพะจะสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน แต่ไม่มีการพัฒนาและปรับปรุงการเลี้ยงให้ทันสมัย เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ ฐานะยากจน ขาดแคลนเงินทุน ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่และการบริการทางวิชาการของรัฐ ทำให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพต่ำ และมีปริมาณน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด โดยผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่ใช้ในการบริโภคในครัวเรือนและใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

5.1.3 การจัดการทางการผลิตของโครงการ

ในการสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการเลี้ยงแพะให้กับเกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการของรัฐบาล ประกอบด้วย โรงเรือน พันธุ์แพะ อาหาร ยาและวัคซีนต่าง ๆ ซึ่งเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในโครงการ โดยงบประมาณที่เกษตรกรแต่ละกลุ่มได้รับการสนับสนุนส่วนใหญ่เป็นค่าโรงเรือน รั้ว และอาคารที่ทำการกลุ่ม หรืออาจกล่าวได้ว่าการลงทุนส่วนใหญ่เป็นการลงทุนในสินทรัพย์ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของงบประมาณจำนวน 525,750 บาท ที่สนับสนุนให้แต่ละกลุ่ม แล้วพบว่า การลงทุนของโครงการส่วนใหญ่ เป็นการลงทุนในสินทรัพย์ถาวร หรือทรัพย์สินที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ในส่วนของโรงเรือน รั้ว และอาคารที่ทำงานเป็นจำนวนเงิน 400,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 76.08 ในส่วนที่เป็นปัจจัยการผลิต ประกอบด้วยพันธุ์แพะ อาหารชั้น

สำเร็จรูป แปลงหญ้า วิตามิน แร่ธาตุ ยาถ่ายพยาธิ และวัคซีน เป็นจำนวนเงิน 125,750 บาท หรือ ร้อยละ 23.92 เท่านั้น (ตารางที่ 5.1)

ตารางที่ 5.1 รายละเอียดงบประมาณที่สนับสนุนให้กับเกษตรกรในแต่ละกลุ่ม

ลำดับที่	รายการ	จำนวนเงิน	ร้อยละ
1	ค่าพันธุ์แพะเนื้อ 25 ตัว (เพศผู้ 2 ตัว เพศเมีย 23 ตัว)	100,000	19.02
2	ค่าอาหารแพะ 25 ตัวๆละ0.5 กิโลกรัมต่อวันจำนวน 180 วัน	15,750	3.00
2	ค่าแปลงหญ้า วิตามิน แร่ธาตุ ยาถ่ายพยาธิ	10,000	3.90
	รวม สินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้	125,750	23.92
4	ค่าก่อสร้างโรงเรือนแพะขนาด 6*18 เมตร	280,000	53.26
5	ค่าก่อสร้างที่ทำงานขนาด 3*4 เมตร	50,000	9.51
6	ค่าก่อสร้างรั้วกันบริเวณรอบคอกแพะ 160 เมตร	50,000	13.31
	รวม สินทรัพย์ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้	400,000	76.08
	รวมงบประมาณ	525,750	100

เกษตรกรรายหนึ่งในอำเภอปะนาเระ ได้ให้ความเห็นว่า “หากไม่ต้องสร้างโรงเรือนรั้ว และทำการฟาร์ม แล้วนำเงินทั้งหมดมาซื้อแพะลูกผสมตามคุณลักษณะที่โครงการกำหนด ในราคาตัวละ 4,000 บาท จะได้แพะประมาณ 130 ตัว ซึ่งทำให้มีพันธุ์แพะมากขึ้นถึง 5 เท่าของพันธุ์แพะตามโครงการ แต่ถ้านำเงินทั้งหมดมาซื้อแพะพื้นเมืองในราคาตัวละ 3,000 บาท ทำให้มีพันธุ์แพะประมาณ 175 ตัว หรือ 7 เท่าของพันธุ์แพะตามโครงการ” หากเป็นไปได้ตามที่เกษตรกรรายนี้เสนอ แล้วนำพันธุ์แพะ แจกจ่ายให้กับเกษตรกร รายละ 4 ตัว ทำให้เกษตรกรได้รับการสนับสนุนพันธุ์แพะถึง 43 ราย ซึ่งเกษตรกรสามารถเข้าร่วมโครงการได้มากกว่าสองเท่าของโครงการเดิม

ในการเตรียมความพร้อมให้กับเกษตรกร เป็นเพียงการอบรมในระยะสั้น โดยมุ่งให้ความรู้ในด้านการเลี้ยงดูแพะ การจัดทำบัญชีฟาร์ม และการศึกษาดูงาน แต่เกษตรกรไม่สามารถที่จะปฏิบัติได้จริง และขาดประสบการณ์ในการจัดการ

การเลี้ยงแพะเป็นแบบขังคอกสลับกับการปล่อยในแปลงหญ้าที่เกษตรกรเตรียมไว้ โดยมีการตัดหญ้าให้แพะกินในคอก ให้อาหารสำเร็จรูป และแร่ธาตุเสริม ในการดูแลสุขภาพของแพะ เกษตรกรทำวัคซีนและถ่ายพยาธิตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ แม้แพะที่คลอดลูกจะถูกแยกเลี้ยงต่างหาก จนกว่าลูกแพะจะแข็งแรง เกษตรกรจะคัดลูกแพะที่มีลักษณะดีไว้ทดแทนพ่อแม่พันธุ์ ส่วนที่เหลือจะขุนขาย โดยส่วนใหญ่จำหน่ายให้กับผู้บริโภคในท้องถิ่นและเกษตรกรรายย่อยที่ซื้อไปทำพ่อแม่พันธุ์

5.1.4 ปัญหาและอุปสรรคการเลี้ยงแพะเนื้อของโครงการ

การเลี้ยงแพะในโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล อาจกล่าวได้ว่ามีปัญหาเกือบทุกด้าน และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการเลี้ยงแพะในรูปแบบฟาร์มมาตรฐาน ปัญหาความพร้อมของเกษตรกรเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นสาเหตุก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ อีกหลายประการ เช่น ปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม ปัญหาระบบการเลี้ยง ปัญหาการจัดการอาหาร ปัญหาโรคระบาด เป็นต้น กล่าวคือ เกษตรกรยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการจัดการระบบการเลี้ยงแพะในรูปแบบฟาร์มมาตรฐานที่ถูกต้อง การอบรมที่สำนักงานปศุสัตว์จัดขึ้นสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น แต่ไม่ได้ช่วยให้เกษตรกรสามารถปฏิบัติงานในการเลี้ยงดูแพะได้จริง ทำให้การเลี้ยงดูแพะของเกษตรกรไม่ถูกสุขลักษณะ การจัดการด้านอาหารไม่สอดคล้องกับความต้องการของแพะในแต่ละช่วงอายุ แพะที่เลี้ยงได้รับอาหารไม่ครบถ้วนตามหลักโภชนาการ ส่งผลให้แพะที่เลี้ยงมีสุขภาพอ่อนแอ เป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดโรคระบาดที่รุนแรง ประกอบกับเกษตรกรยังขาดความสามารถในการวินิจฉัยโรค และการให้การรักษาย่างถูกต้อง จึงทำให้แพะในฟาร์มของเกษตรกรตายเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นไปตามที่ ศิริชัย ศรีพงศ์พันธุ์ (2548) ได้นำเสนอในการประชุมเสวนาเชิงปฏิบัติการ เรื่องการเลี้ยงแพะในระบบการเกษตรผสมผสานเพื่อเพิ่มรายได้โดยตรงและโดยอ้อมให้แก่เกษตรกร ว่า นอกจากปัจจัยการผลิต ที่เกี่ยวกับพันธุ์แพะ อาหาร และการจัดการแล้ว ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ คุณภาพคนหรือเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ ที่จะต้องมีความรู้ ความสามารถในการเลี้ยงดูแพะเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ปัญหาในเรื่องของพันธุ์แพะ ก็เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้โครงการไม่ประสบผลสำเร็จ โดยแพะลูกผสมที่เกษตรกรจัดซื้อจากภูมิภาคอื่นของประเทศไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรที่ต้องการเลี้ยงแพะพันธุ์พื้นเมืองมากกว่า ทำให้เกษตรกรมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อพันธุ์แพะที่เลี้ยง ประกอบกับ การจัดส่งแพะให้กับเกษตรกร ไม่มีตรวจโรคจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี มีเพียงเอกสารรับรองการตรวจโรคจากกรมปศุสัตว์เท่านั้น ซึ่งในการตรวจรับรองนั้นเป็นการสุ่มตรวจ ทำให้แพะที่เกษตรกรได้รับไม่ปลอดโรคจริง และเป็นสาเหตุของการแพร่ระบาดของโรคแท้งติดต่อที่ไม่เคยเกิดในพื้นที่

ปัญหาด้านการตลาด ส่วนใหญ่เกิดจากระบบการซื้อขายที่ไม่มีมาตรฐาน ไม่มีตลาดกลางซื้อขายแพะที่แน่นอน รวมถึงไม่มีการศึกษาถึงภาวะตลาดแพะอย่างจริงจัง ทำให้ไม่มีข้อมูลทางการตลาดที่ชัดเจน เพื่อช่วยสร้างแรงจูงใจ ในการพัฒนาการเลี้ยงของเกษตรกรรายย่อย สอดคล้องกับการศึกษาของธัญญา สุขย้อย (2541) ว่าการซื้อขายแพะยังต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง ไม่มีตลาดและแหล่งซื้อขายแพะภายนอกพื้นที่ที่แน่นอน เนื่องจากปริมาณแพะมีน้อย ส่วนใหญ่เป็นการบริโภคในชุมชนไทยมุสลิมถึงร้อยละ 81.01 โดยเฉพาะในช่วงที่มีพิธีทางศาสนา

5.1.5 แนวคิดต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงแพะของรัฐ

ในการดำเนินโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล เป็นการกำหนดโครงการ โดยขาดการศึกษาข้อมูลด้านต่าง ๆ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้วยความละเอียดรอบคอบ ทำให้โครงการที่กำหนดขึ้น ไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรได้ และไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกร ส่วนใหญ่มุ่งสนับสนุนปัจจัยการผลิตเป็นสำคัญ โดยอาศัยฐานคิดเดิม ๆ อย่างเหตุผลว่าเกษตรกรมีฐานะยากจน ขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพ และความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทุนของเกษตรกรมีต่ำ แต่กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของโครงการที่ตั้งไว้ มีความยุ่งยากเกินกว่าที่เกษตรกรที่มีฐานะยากจนจริง ๆ จะเข้าถึงได้ เช่น การจัดหาที่ดินเนื้อที่ไม่น้อยกว่า 10 ไร่ ในระยะเวลาที่กำหนด เป็นต้น เกษตรกรส่วนหนึ่งที่มีฐานะยากจนจริง และมีความตั้งใจที่จะเลี้ยงแพะ แต่ไม่ได้รับการพิจารณาให้เข้าร่วมโครงการ

นอกจากนี้ โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล มีการเตรียมความพร้อมให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการในระดับที่ค่อนข้างต่ำ ด้วยการฝึกอบรมระยะสั้นและการศึกษาดูงานฟาร์มของสถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์ปศุสัตว์ แม้ว่าคุณสมบัติของเกษตรกรมีเพิ่มขึ้นจากการฝึกอบรม แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในการปฏิบัติงานจริง เนื่องจากขาดประสบการณ์ ในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการด้านอาหาร การวินิจฉัยโรค และการรักษาโรค เป็นต้น รวมถึง การขาดประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ประกอบกับ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ที่คอยให้คำแนะนำและให้การช่วยเหลือกลุ่มเกษตรกรมีน้อย ไม่สามารถดูแลกลุ่มเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง

โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบลจังหวัดปัตตานี จึงมีปัญหากเกิดขึ้นมากมายในทุกพื้นที่ ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพของเกษตรกร และการสนับสนุนที่ไม่ต่อเนื่องของรัฐบาล โครงการนี้จึงไม่ได้สร้างรายได้ ให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการอย่างแท้จริง และไม่ได้มีการสร้างงานให้กับเกษตรกรอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ เกษตรกรยังต้องแบกรับภาระจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินโครงการ อีกด้วย

แม้ว่าทุกคนอยากให้โครงการประสบความสำเร็จ สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการอย่างยั่งยืน ไม่เป็นเพียงการสร้างความปลอดภัยให้กับเกษตรกรเพียงชั่วคราวเท่านั้น แต่จากการศึกษาพบว่า โครงการมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ผลที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นด้านลบ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นโครงการประชานิยมอีกโครงการหนึ่งที่ไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ดังนั้น การกำหนดโครงการประชานิยมของรัฐบาลครั้งต่อไป จึงควรมีการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ให้ชัดเจน และกำหนดรูปแบบของโครงการให้เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตของเกษตรกร เพื่อไม่ต้องสูญเสียเงินงบประมาณที่มาจากภาษีประชาชนไปโดยเปล่าประโยชน์เป็นจำนวนมาก และให้นำภาษีของประชาชนไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถแก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกรได้อย่างแท้จริง และเป็นส่วนช่วยในการ

สร้างงาน สร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับเกษตรกร ตลอดจนทำให้เกษตรกรสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ และสามารถให้การช่วยเหลือหรือเป็นที่พึ่งให้กับเกษตรกรรายอื่น ๆ ต่อไป

ในการดำเนินการ โครงการต่าง ๆ นอกจากการสนับสนุนปัจจัยการผลิตแล้ว รัฐบาลจำเป็นต้องสนับสนุนด้านเทคโนโลยีทางด้านการต่าง ๆ ด้วย หากรัฐบาลสนับสนุนส่งเสริมการเลี้ยงแพะอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นอาชีพเสริม และพัฒนาให้มีการเลี้ยงเป็นอาชีพหลัก เพื่อเป็นช่องทางสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร ในขณะเดียวกันก็ควรพัฒนาการเลี้ยงของเกษตรกรให้เป็นมาตรฐานยิ่งขึ้น จนสามารถควบคุมโรคต่าง ๆ ได้ และสามารถเพิ่มผลผลิตแพะได้ เพื่อให้แพะเป็นสัตว์เศรษฐกิจตัวใหม่ที่สำคัญของประเทศไทยต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

แพะเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ควรมีการศึกษาและเผยแพร่ความรู้ในเรื่องต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจเลี้ยงแพะของเกษตรกร การเลี้ยงแพะในเชิงพาณิชย์เพื่อการบริโภคภายในประเทศและเพื่อการส่งออก สามารถประสบผลสำเร็จได้ หากมีหน่วยงานรัฐให้การสนับสนุนในเรื่องของการผลิตและการตลาดอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะทางภาคใต้ของประเทศไทยที่มีความต้องการเนื้อแพะในปริมาณมาก และมีราคาสูงกว่าเนื้อสัตว์ชนิดอื่น นับเป็นโอกาสที่ดีของเกษตรกร ดังนั้น จึงควรให้การส่งเสริม ปรับปรุงและพัฒนา ในด้านต่างๆ ดังนี้

5.2.1 ด้านการจัดการของเกษตรกร

1) ในการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ ควรมีการเตรียมความพร้อมของเกษตรกร ให้มีความรู้ และสามารถปฏิบัติในการเลี้ยงดูแพะได้จริง โดยจัดทำโครงการนำร่องกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในเชิงพาณิชย์ เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าใจระบบการผลิตอย่างชัดเจน มากกว่ารูปแบบโครงการส่งเสริมชนิดปูพรมทุกตำบล

2) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มของเกษตรกร ในรูปแบบที่มีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงให้มีการจัดทำบัญชีฟาร์มอย่างถูกต้องและเหมาะสม

3) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาของการรวมกลุ่ม โดยมีการจดทะเบียนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ และส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ และช่วยเหลือกันในด้านต่าง ๆ รวมถึงการสร้างอำนาจต่อรอง ในการซื้อปัจจัยการผลิตและจำหน่ายผลผลิต

4) สนับสนุนให้องค์กรของรัฐและเอกชน เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมปศุสัตว์ ผู้นำกลุ่มเกษตรกร องค์กรส่วนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ เทคโนโลยีการผลิต และกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ฝึกอบรม ฝึก

ปฏิบัติการ โดยผ่านศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล รวมถึงการพัฒนาระบบสารสนเทศ จัดทำและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการผลิตและการตลาดอย่างต่อเนื่องและทันเหตุการณ์

5.2.2 ด้านพันธุ์แพะ

ในด้านการปรับปรุงพันธุ์แพะ ควรสนับสนุนให้มีการทำงานวิจัยเกี่ยวกับแพะให้มากขึ้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการให้คำแนะนำแก่เกษตรกรผู้สนใจเพาะเลี้ยง และเพื่อพัฒนาการผลิต รัฐบาลจึงควรดำเนินการ ดังนี้

1) ให้มีการประเมินผลการพัฒนาการผลิตแพะในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับประเทศอย่างสม่ำเสมอ และควรมีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตแพะ ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติในการส่งเสริมเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในระดับฟาร์มได้จริง

2) ส่งเสริมให้มีการศึกษาและวิจัยปรับปรุงแพะเนื้อพันธุ์พื้นเมืองไทย และพันธุ์ที่นำเข้าจากต่างประเทศ เพื่อให้เหมาะสมต่อการเลี้ยงในสภาพแวดล้อมของพื้นที่ และขยายพันธุ์ให้มีการเลี้ยงที่แพร่หลายในเกษตรกร

3) ส่งเสริมให้มีการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพของแพะพันธุ์พื้นเมือง โดยสำรวจจำนวนและการกระจายของประชากรแพะพื้นเมือง จำแนกคุณสมบัติทางพันธุกรรม ศึกษาคุณสมบัติเด่นแต่ละสายพันธุ์ ปรับปรุงสายพันธุ์ และรักษาสายพันธุ์ มีการศึกษาผลกระทบที่อาจทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ รวมถึงการพัฒนาสายพันธุ์ให้มีความเหมาะสมสำหรับการเลี้ยงเชิงพาณิชย์

4) ให้มีการวิจัยและปรับปรุงพ่อแม่พันธุ์แพะลูกผสม และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนผลิตพ่อแม่พันธุ์แพะที่มีคุณภาพดี ให้เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร เพื่อให้ได้แพะพันธุ์ดี เหมาะสมกับการเลี้ยงในพื้นที่ต่างๆ โดยการคัดเลือก ปรับปรุงสายพันธุ์ รวมถึง การทดสอบสมรรถภาพในการผลิต การสืบพันธุ์ การเจริญเติบโต และการให้ผลผลิต

5) ควรสนับสนุนการพัฒนาและปรับปรุงระบบการผลิตแพะในเกษตรกรรายย่อย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุน โดยให้มีระบบการผสมพันธุ์ที่เหมาะสม

5.2.3 ด้านการจัดการอาหาร

1) ควรให้ศูนย์วิจัยอาหารสัตว์ ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ ผลิตเมล็ดพันธุ์หญ้าหรือพืชอาหารสัตว์ที่มีคุณภาพ ให้มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการ เพื่อให้เกษตรกรนำไปขยายพันธุ์สำหรับเลี้ยงสัตว์ และมีการส่งเสริมให้การเกษตรกรสามารถผลิตได้เอง

2) ควรส่งเสริมให้เกษตรกรเพิ่มพื้นที่แปลงปลูกพืชอาหารสัตว์ ด้วยการใช้พื้นที่ว่างให้เกิดประโยชน์ เช่น สวนยาง สวนผลไม้

3) ควรส่งเสริมให้เกษตรกรใช้พื้นที่แปลงพืชอาหารสัตว์อย่างมีประสิทธิภาพ และให้เกษตรกรมีความรู้ด้านการจัดการอาหารให้มีเพียงพอกับความต้องการของแพะในกระบวนการผลิต มีการสำรองเสบียงอาหารสัตว์ ด้วยวิธีการทำหญ้าหมัก หญ้าแห้ง และการลดต้นทุนอาหารโดยการใช้วัสดุเหลือใช้จากการเกษตรมาปรับสภาพให้เป็นอาหารที่มีคุณภาพ

4) ควรสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตอาหารสัตว์ จากวัสดุการเกษตรที่เหลือไว้ในท้องถิ่น เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาหารและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร

5.2.4 ด้านโรคระบาดและพยาธิ

1) ควรมีการตรวจสอบ ควบคุม การเคลื่อนย้ายสัตว์ในแต่ละท้องถิ่นอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะสัตว์ที่เข้าออกในเขตปลอดโรค และการลักลอบเคลื่อนย้ายสัตว์จากชายแดนเข้าประเทศ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคและพยาธิในแพะ

2) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับโรคแพะ และรณรงค์ส่งเสริมการฉีดวัคซีน กระจายวัคซีน ป้องกันโรคให้ทั่วถึงเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันและกำจัดโรคระบาดให้เป็นผลสำเร็จ เพื่อลดการสูญเสียในการเลี้ยงแพะของเกษตรกร

3) กำหนดมาตรการในการควบคุม ป้องกัน และกำจัดโรคระบาด โดยศึกษาด้านสุขภาพสัตว์ พัฒนาเทคนิคการชันสูตร โรคแพะที่สำคัญ ที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและศึกษาการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้มีประสิทธิภาพ

4) เพิ่มบุคลากรและอุปกรณ์ในการผลิตวัคซีน และชีวภัณฑ์ เพื่อให้สามารถผลิตวัคซีนได้เพียงพอและสอดคล้องกับอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนสัตว์ และมีการกระจายอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุม และกำจัดโรคระบาด

5.2.4 ด้านการตลาด

1) ควรจัดหาตลาดเพื่อรองรับผลผลิตแพะของเกษตรกร โดยสนับสนุนการจัดตั้งตลาดกลางซื้อขายผลผลิตแพะ และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำหนดราคาซื้อขายแพะมีชีวิตและเนื้อแพะ รวมถึงการส่งเสริมให้เกษตรกรเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อการจำหน่ายผลผลิตในราคาและรูปแบบเดียวกัน เพื่อความเป็นมาตรฐานของตลาดแพะ

2) ควรส่งเสริมให้การบริโภคเนื้อแพะแพร่หลายในประเทศมากขึ้น โดยการให้ความรู้แก่ผู้บริโภคถึงคุณค่าของเนื้อแพะ และจัดให้มีเนื้อแพะชำแหละจำหน่ายในตลาดสด และจำหน่ายในราคาที่เหมาะสม

3) ควรสนับสนุนการจัดตั้งโรงฆ่าสัตว์เคี้ยวเอื้องขนาดเล็ก ที่ถูกสุขลักษณะตามหลักวิชาการ ให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพซาก และตรวจเชื้อโรค เพื่อพัฒนาคุณภาพของผลผลิต

4) ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งโรงงานแปรรูปเพื่อส่งออก และศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ทั้งทางเชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรมที่บ้าน

5) ให้นำหน่วยงานของรัฐสนับสนุนในการจัดหาตลาดต่างประเทศ เพื่อรองรับการจัดส่งผลผลิตแพะไปจำหน่ายในระยะยาว

6) สนับสนุนการศึกษาเกี่ยวกับระบบตลาดแพะ พฤติกรรมการตลาด วิธีการตลาดและโครงสร้างการตลาดของแพะ และให้มีการเผยแพร่ข้อมูลทางการตลาดอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจพัฒนาการเลี้ยงแพะของเกษตรกร

5.3 ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ ของโครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบลจังหวัดปัตตานี มีอุปสรรคในการศึกษาหลายด้าน ส่วนใหญ่จะเป็นในเรื่องของความปลอดภัยในการออกเก็บข้อมูลในพื้นที่ต่าง ๆ จากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ และปัญหาในการนัดสัมภาษณ์กลุ่ม เนื่องจากเกษตรกรในกลุ่มมีเวลาว่างไม่ตรงกัน และบางคนไม่อยู่ในพื้นที่ อย่างไรก็ตามผู้นำกลุ่มเกษตรกรทั้ง 8 คน เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างทั้ง 8 กลุ่ม และเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ทุกคน ให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยเป็นอย่างดี ให้การต้อนรับและสนทนาถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงกับโครงการอย่างเต็มที่ รวมถึงการจัดเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการไว้ให้อย่างครบถ้วน

เพื่อให้การเลี้ยงแพะเนื้อเชิงพาณิชย์ เป็นอาชีพเสริมและอาชีพหลักที่สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรอย่างยั่งยืน จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของต้นทุนและผลตอบแทนในการเลี้ยงแพะเนื้อในระบบฟาร์มมาตรฐาน และการศึกษาวิจัยในด้านการปรับปรุงพันธุ์ให้มีความเหมาะสมสำหรับการเลี้ยงในแต่ละพื้นที่

บรรณานุกรม

- กรมปศุสัตว์. 2546. **หลักการเลี้ยงแพะ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
- กรมปศุสัตว์. 2547. **การเลี้ยงแพะ**. [ออนไลน์]. URL: <http://www.dld.go.th/service/goat/goatmai.html> [ค้นวันที่ 15 สิงหาคม 2547]
- กรมปศุสัตว์. 2547. **มูลค่าการนำเข้า - ส่งออกสินค้าปศุสัตว์**. [ออนไลน์]. URL: http://www.dld.go.th/doc/im_ex1.html [ค้นวันที่ 3 มกราคม 2548]
- กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร. 2548. **บรรยายสรุปจังหวัดปัตตานี ประจำปี 2548**. [ออนไลน์]. URL: <http://www.pattani.go.th> [ค้นวันที่ 15 กรกฎาคม 2548]
- กลุ่มเศรษฐกิจที่ดิน กองวางแผนการใช้ที่ดิน. 2543. **ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตทางการเกษตรลุ่มน้ำสาขา แม่น้ำปัตตานีตอนล่าง ปีการผลิต 2542/2543**. [ออนไลน์]. URL: http://www.ddd.go.th/pldweb/tech/cost/PDF/r_d_pattanee.pdf [ค้นวันที่ 15 สิงหาคม 2547]
- ไชยวรรณ วัฒนจันทร์. 2548. **วิชา 515 - 111 หัวข้อการเลี้ยงแพะ-แกะ**. [ออนไลน์]. URL: <http://www.natres.psu.ac.th/Department/AnimalScience> [ค้นวันที่ 10 มกราคม 2548]
- ไทยฟาร์มโซน. 2544. **ศักยภาพในการส่งออกอาหารฮาลาลของไทย**. [ออนไลน์]. URL: <http://www.thaifarmzone.com> [ค้นวันที่ 23 กันยายน 2548]
- ไทยฟาร์มโซน. 2546. **มอ.หาดใหญ่ส่งเสริมเลี้ยงแพะถูกพันธุ์ผสม ส่งเนื้อขายตลาดเรือเดินสมุทร**. [ออนไลน์]. URL: <http://www.thaifarmzone.com> [ค้นวันที่ 30 พฤศจิกายน 2547]
- ไทยฟาร์มโซน. 2545. **กรมปศุสัตว์เร่งสนับสนุนภาคใต้เลี้ยงแพะเป็นสัตว์เศรษฐกิจ**. [ออนไลน์]. URL: <http://www.thaifarmzone.com> [ค้นวันที่ 30 พฤศจิกายน 2547]
- ไทยฟาร์มโซน. 2545. **ศักยภาพของแพะพันธุ์บุรีในการใช้เป็นแพะเนื้อในไทยเมื่อเปรียบเทียบกับพันธุ์แองโกลนูเบียน**. [ออนไลน์]. URL: <http://www.thaifarmzone.com> [ค้นวันที่ 30 พฤศจิกายน 2547]
- ธัญญา สุขชัย. 2541. **การวิเคราะห์ระบบการตลาดแพะในจังหวัดสงขลา ปี 2535**. สงขลา : วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- ธำรง ทองจำรูญ และคณะ. 2544. **เปรียบเทียบการเจริญเติบโตของแพะลูกผสม 50 % แองโกลนูเบียน 50 % พื้นเมือง และ 50 % บอร์ 50 % พื้นเมือง**. ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ยะลา
- ธรรมรัตน์ รุจิราวศ์, บัญชา สัจจาพันธ์ และไชยา ธรรมโชโต. ม.ป.ป. **การศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดแพะของเกษตรกรกรณีศึกษาในกลุ่มปรับปรุงพันธุ์แพะในพื้นที่เขต 9**. [ออนไลน์]. URL: <http://www.dld.go.th/transfer/research> [ค้นวันที่ 15 สิงหาคม 2547]

- พิสุทธิ สุขเกษม สถิต มั่งมีชัย และภิรมย์ บัวแก้ว. 2545. การใช้ถั่วทำพระสโตโลเลี้ยงแพะเนื้อ. ศูนย์วิจัยอาหารสัตว์วันราชีวาส กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- วินัย ประถมพ์กาญจน์. 2528. การศึกษาลักษณะทางซากของแพะ. สงขลา : ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
- วินัย ประถมพ์กาญจน์. 2528. แพะและเนื้อแพะ. สงขลา : ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- วินัย ประถมพ์กาญจน์. 2532. คุณค่าทางโภชนาการของแพะ. สงขลา : ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- วินัย ประถมพ์กาญจน์. 2535. อาหารและการให้อาหารแพะ. สงขลา : ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
- วินัย ประถมพ์กาญจน์. ม.ป.ป. ศักยภาพในการผลิตของแพะพื้นเมือง. สงขลา : ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- วิศาล โสภางค์. 2545. เศรษฐกิจการผลิตและการตลาดแพะกับแนวโน้มการเลี้ยงเพื่อชุมชน. สงขลา : รายงานวิชาสัมมนา 2 หลักสูตรปริญญาโทสาขาธุรกิจเกษตร ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- ศิริชัย ศรีพงศ์พันธุ์ วินัย ประถมพ์กาญจน์ และสุรศักดิ์ คชภักดี. 2533. การเจริญเติบโตและลักษณะซากระหว่างเพศในแพะพื้นเมือง. สงขลา : คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
- ศิริชัย ศรีพงศ์พันธุ์. 2535. รวมเรื่องแพะของ ดร.ศิริชัย. สงขลา : ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
- ศิริชัย ศรีพงศ์พันธุ์. 2548. การเลี้ยงแพะในระบบการเกษตรแบบผสมผสานเพื่อเพิ่มรายได้โดยตรง/อ้อมให้แก่เกษตรกร. เอกสารประกอบการประชุมเสวนาเชิงปฏิบัติการ ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
- สายันต์ ปานบุตร. 2547. การใช้กากเนื้อในเมล็ดปาล์มน้ำมันและเศษเหลือจากรวงข้าวหมักยูเรียเสริมกากน้ำตาลในอาหารแพะเทศผู้. สงขลา : วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสัตวศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี. 2547. เอกสารประกอบการฝึกอบรมเกษตรกรกลุ่มเลี้ยงแพะโครงการเกษตรเชิงพาณิชย์ (หนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล) จังหวัดปัตตานี. โครงการพัฒนาอาชีพและการสร้างรายได้ให้ กับชุมชนในจังหวัดชายแดนใต้ สำนักงานสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 9 กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี. 2548. รายงานผลการดำเนินงานโครงการเกษตรเชิงพาณิชย์ (หนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล) จังหวัดปัตตานี. โครงการพัฒนาอาชีพและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนในจังหวัดชายแดนใต้ สำนักงานสุศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 9 กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรกรและสหกรณ์
- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี. 2548. รายงานความก้าวหน้าโครงการเกษตรเชิงพาณิชย์ (หนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบล) จังหวัดปัตตานี. โครงการพัฒนาอาชีพและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนในจังหวัดชายแดนใต้ สำนักงานสุศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 9 กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรกรและสหกรณ์
- สำนักงานสุศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 9. 2548. รายงานความก้าวหน้าโครงการยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านปศุสัตว์ โครงการพัฒนาอาชีพและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรกรและสหกรณ์
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2547. แพะสัตว์เศรษฐกิจทางเลือกใหม่ เลี้ยงง่ายให้คุณประโยชน์ และผลตอบแทนสูง ว.เศรษฐกิจการเกษตร. 2547. 50(574) กันยายน 2547
- สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองยะลา. 2545. โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออก. [ออนไลน์]. URL: <http://yala.doae.go.th/data/Halal.doc>. [ค้นวันที่ 30 พฤศจิกายน 2547]
- สุมน โพธิ์จันทร์ และประเสริฐ โพธิ์จันทร์. 2537. ผลตอบแทนจากการขุนแพะในคอก. รายงานผลงานวิจัยและรายงานประจำปี 2537. กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- สุรพล ชลดำรงกุล และคณะ. 2543. การประเมินประสิทธิภาพในการผลิตในด้านต่าง ๆ และความเหมาะสมสำหรับการเลี้ยงในประเทศไทยของแพะพันธุ์พื้นเมืองไทยเปรียบเทียบกับลูกผสมพันธุ์พื้นเมือง - แองโกลนูเบียนที่ระดับสายเลือด 25% 50% และ 75%. คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
- สุรศักดิ์ คชภักดี และคณะ. 2535. การระบาดของพยาธิตัวกลมในทางเดินอาหารและโปรโตซัวเชื้อบิดของลูกแพะหย่านม. ว. สงขลานครินทร์. 2536. 15(1): ม.ค.-มี.ค. 2536
- สุรศักดิ์ คชภักดี และคณะ. 2535. อัตราการตายของลูกแพะก่อนหย่านมที่เลี้ยงในสภาพการจัดการอย่างดี. ว. สงขลานครินทร์. 2536. 15(2): เม.ย.-พ.ค. 2536
- ห้องสมุดธนาคารไทยพาณิชย์. 2547. “เร่งจัดตั้งนิคมอาหารฮาลาล : แนวทางฟื้นฟูเศรษฐกิจชายแดนภาคใต้” 2547. 10(1444) เมษายน 2547 [ออนไลน์]. URL: http://www.region6prd.go.th/localnews/detail_pic_localnews.php?id=42 [ค้นวันที่ 25 ธันวาคม 2547]

ภาคผนวกที่ 1

แบบสอบถาม สำหรับการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ และผู้นำกลุ่มเกษตรกร

1. ความเป็นมาของโครงการ
2. การดำเนินการและรูปแบบของโครงการ
3. กลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการ
4. การรับรู้ข่าวของเกษตรกร
5. กฎเกณฑ์การเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร
6. ความพร้อมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ
7. การฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตให้กับเกษตรกร
8. ปัจจัยการผลิตที่รัฐบาลให้การสนับสนุน
9. ขั้นตอนการดำเนินการของโครงการ
10. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการตัดสินใจ
11. ประโยชน์ที่คาดว่าเกษตรกรจะได้รับ
12. ผลประโยชน์ที่มีต่อระบบการเลี้ยงแพะเชิงพาณิชย์ในอนาคต
13. ระดับความสำเร็จที่คาดหวังต่อโครงการ
14. แนวคิดต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงแพะของรัฐ
15. สภาพของปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น
 - 15.1 ปัญหาด้านการผลิต
 - 1) ปัญหาเกี่ยวกับพ่อแม่พันธุ์แพะ
 - 2) ปัญหาโรคระบาดและพยาธิที่เกิดขึ้น
 - 3) ปัญหาการจัดการอาหารแพะ
 - 4) ปัญหาระบบการเลี้ยงและแรงงาน
 - 15.2 ปัญหาด้านการตลาด
 - 1) ปัญหาจากระบบการซื้อขาย
 - 2) ปัญหาจากระบบตลาด
 - 3) ปัญหาพฤติกรรมผู้บริโภค
 - 15.3 ปัญหาที่เกิดจากเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร
 - 1) ปัญหาการจัดตั้งกลุ่มและการรวมกลุ่มของเกษตรกร
 - 2) ปัญหาระบบการบริหารจัดการกลุ่มของเกษตรกร
 - 3) ปัญหาความรู้ ความเข้าใจในการวิธีเลี้ยงแพะของเกษตรกร

4) ปัญหาความสามารถของเกษตรกรในด้านการจัดการการผลิต

5) ปัญหาขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน

16. แนวทางในการแก้ไขปัญหและอุปสรรคในการเลี้ยงพะวงพณิชย

ภาคผนวกที่ 2

แบบสอบถาม สำหรับการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะระดับแกนนำของกลุ่ม ๆ ละ 5 คน

1. สภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เลี้ยงแพะ
 - 1.1 สถานภาพ
 - 1.2 ระดับอายุ
 - 1.3 เพศ
 - 1.4 ระดับการศึกษา
 - 1.5 การนับถือศาสนา
 - 1.6 อาชีพหลักและอาชีพรองของสมาชิกกลุ่ม
 - 1.7 รายได้ในครัวเรือนของสมาชิกในกลุ่ม
 - 1.8 ภาวะหนี้สินของครัวเรือน
 - 1.9 การถือครองที่ดิน
 - 1.10 ระยะเวลาการจัดตั้งกลุ่มก่อนเข้าร่วมโครงการ
 - 1.11 ความเข้าใจในกฎเกณฑ์ของโครงการ
 - 1.12 ความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการเลี้ยงแพะก่อนเข้าร่วมโครงการ
2. ความพร้อมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ
 - 2.1 การรับรู้ข่าวสารและที่มาของโครงการของเกษตรกร
 - 2.2 กฎเกณฑ์การเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร
 - 2.3 รูปแบบและเป้าหมายของโครงการ
 - 2.4 สิ่งที่เกษตรกรคาดหวังว่าจะได้รับจากโครงการ
3. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการตัดสินใจ
 - 3.1 การวางแผนการผลิต
 - 3.2 การกำหนดรูปแบบการเลี้ยง
4. สภาพปัญหาและอุปสรรคในปัจจุบัน
 - 4.1 ปัญหาด้านการผลิต
 - 1) ปัญหาเกี่ยวกับพ่อแม่พันธุ์แพะ
 - 2) ปัญหาโรคระบาดและพยาธิที่เกิดขึ้น
 - 3) ปัญหาการจัดการอาหารแพะ
 - 4) ปัญหาระบบการเลี้ยงและแรงงาน
 - 4.2 ปัญหาด้านการตลาด

1) ปัญหาจากระบบการซื้อขาย

2) ปัญหาจากระบบตลาด

3) ปัญหาพฤติกรรมผู้บริโภค

4.3 ปัญหาที่เกิดจากเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร

1) ปัญหาการจัดตั้งกลุ่มและการรวมกลุ่มของเกษตรกร

2) ปัญหาระบบการบริหารจัดการกลุ่มของเกษตรกร

3) ปัญหาความรู้ ความเข้าใจในการวิธีเลี้ยงแพะของเกษตรกร

4) ปัญหาความสามารถของเกษตรกรในด้านการจัดการการผลิต

5) ปัญหาขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน

5. ความรู้ ความสามารถของเกษตรกรในด้านการจัดการการผลิตและการตลาด

6. แนวคิดต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงแพะของรัฐ

7. แนวโน้มการเลี้ยงแพะในอนาคต

8. แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงแพะเชิงพาณิชย์

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล	นายณพรัตน์ ศักดิ์พันธ์	
วัน เดือน ปี เกิด	6 มกราคม พ.ศ. 2516	
การศึกษา	พ.ศ. 2538	ปริญญาตรีบริหารธุรกิจบัณฑิต (การตลาด) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2539	เจ้าหน้าที่การตลาด บริษัท ฟู้ดแลนด์ซูเปอร์มาร์เก็ต จำกัด
	พ.ศ. 2541	ผู้จัดการ สหกรณ์การเกษตรปะนาเระ จำกัด